

Občané Svitav v měnící se společnosti

Závěrečná zpráva o výzkumu veřejného mínění občanů starších 15 let na několik problémů jejich života v březnu 2006

Objednatel:	Město Svitavy, <i>zastoupené Václavem Koukalem, starostou města</i>
Zhotovitel:	Marketingová laboratoř Ostrava, výzkum veřejného mínění, <i>zastoupená PhDr. Jurajem Honem, hlavním řešitelem výzkumu</i>
Zahájení řešení:	únor 2006
Ukončení řešení:	květen 2006

OBSAH

1	Úvodem	2
1.1	Hlavní a dílčí cíle	2
2	Občané Svitav pohledem statistiky	3
2.1	Demografická struktura obyvatel města a její vybrané sociální charakteristiky podle SLDB 1970-2001	3
2.2	Vybraná faktografie o domácnostech a o domovním i bytovém fondu ve městě podle SLDB 1970-2001	10
2.3	Základní charakteristiky občanů Svitav starších 15 let, účastníků výzkumu veřejného mínění v březnu 2006	14
3	Občané Svitav a jejich postoje k současnému bydlení	23
3.1	Hodnocení současného bydlení občany města	23
4	Občané Svitav a ekonomické kontury jejich životní úrovně	32
4.1	Hodnocení životní úrovně domácností ve městě	32
4.2	Rodinné finance domácností ve městě	34
5	Občané Svitav a problematika bezpečného života ve městě	43
5.1	Vnímání pocitu bezpečí v bytě (domě) a ve městě	43
5.2	Pocit ohrožení podle trestných činů	47
5.3	Prostorová diferenciacce pocitů bezpečí ve městě	54
5.4	Spolupráce občanů při řešení kriminální situace ve městě	58
5.5	Názory občanů na problémové vztahy a instituce	66
5.6	Občané a jejich hodnocení nejen trendů vývoje bezpečnostní situace, ale i práce policistů ve Svitavách	85
6	Občané Svitav a jejich vztah (nejen) k lokální politice	92
6.1	Občanský potenciál z několika zorných úhlů	92
6.2	Informovanost občanů o dění „na radnici“	101
6.3	Citová vazba občanů k městu a symboly, které dotvářejí pocit domova	113

7	Resumé	119
8	Přílohy	125
8.1	Metodika a technika výzkumu	125
8.2	Prameny (bibliografie)	126

1 Úvodem

Monitorování veřejného mínění je významným informačním tokem mezi občany měst a „radnicí“, lokální samosprávou a státní správou. Umožňuje poznávání postojů a názorů obyvatel na život v obci, jejich soudů a hodnocení veřejné politiky. Výjimečnost přístupu představitelů Svitav je však nejen v tom, že tímto relativně objektivním způsobem hledají a nalézají vazby a souvislosti mezi poznatky o aktuálním názorovém klimatu v městském společenství. Ojedinělý je zejména i proto, že letošní zkoumání koncipovali zastupitelé jako komparativní se sociologickým šetřením, které naše agentura prováděla na přelomu let 1999-2000.

1.1 Hlavní a dílčí cíle

Ve smyslu požadavku, formulovaného starostou města Václavem Koukalem a následně specifikovaném koordinátorem prevence kriminality MěÚ Erichem Stündlem, jsme terénní výzkum zaměřili hlavně na

- *vnímání bezpečnostní situace ve městě občany Svitav*
- *a na jejich postoje k práci orgánů obce a městského úřadu.*

Na počátku března 2006, při oponentuře projektu výzkumu za účasti starosty Václava Koukala, koordinátora prevence kriminality Ericha Stündla, tiskové mluvčí Zdenky Celé a velitele Městské policie Karla Čupra, byl řešitel zavázán, aby vyšetřil, popsal a analyzoval názorovou hladinu trvale bydlících Svitavanů, starších 15 let, ve vzájemném propojení širšího okruhu problematiky.

Dílčími cíly se tak stala i témata:

- *občané a jejich postoje k současnému bydlení,*
- *občané a jejich soudy o vlastní životní úrovni,*
- *občané a jejich občanský potenciál.*

Výstupem výzkumu je předkládaná studie, obsahující ve všech relevantních výsledcích porovnání se zjištěními, publikovanými námi počátkem roku 2000 a Institutem pro kriminologii a sociální prevenci MV ČR Praha v roce 2003. Základní informace o metodice a technice zkoumání publikujeme na závěr, stejně jako bibliografii.

2 Občané Svitav pohledem statistiky

Pokud chceme zkoumané postoje občanů zařadit do širšího rámce života lokálního společenství, nemůžeme se vyhnout aspoň nástinu demografického vývoje a stručné faktografii o domovním a bytovém fondu ve městě. Tématům proto věnujeme vstupní kapitolu celé studie.

2.1 Demografická struktura obyvatel města a její vybrané sociální charakteristiky podle SLDB 1970-2001¹

Český statistický úřad seznámil počátkem ledna 2004 s výsledky své demografické prognózy do roku 2050 vládu a všechny vládní instituce. V roce 2050 by mohl počet obyvatel Česka bez migrantů klesnout na 8 milionů (v době Sčítání 2001 nás bylo 10,23 milionů osob). Počet osob, které ročně zemřou, je totiž již od roku 1994 větší než počet novorozenců. Podle ČSÚ může populační vývoj ČR do r. 2050 vypadat takto:

Rok	Počet obyvatel	Počet zemřelých	Počet živě narozených
2002	10 203 300	108 243	92 786
2005	10 235 973	111 875	97 457
2010	10 283 042	114 193	96 709
2020	10 283 929	120 734	88 702
2030	10 102 433	130 768	80 153
2040	9 795 118	138 528	80 218
2050	9 438 334	137 872	75 014

Stárnutí populace je nejen náš či evropský, ale i celosvětový problém. „Starci“ nad šedesát už brzy budou na Zemi dominovat. Náměstek generálního tajemníka OSN Nitin Désái na nedávné madridské mezinárodní konferenci o stárnutí uvedl, že „stárnutí světové populace znamená hlubokou demografickou revoluci, jejíž důsledky jsou srovnávány s globalizací“.

¹ V kapitole používáme data Českého statistického úřadu a jeho krajské reprezentace v Pardubicích, které děkujeme za promptní poskytnutí dat SLDB 1970, 1980, 1991 a 2001.

2.1.1 Proměny struktury populace celkem i dle pohlaví, věkových skupin a nejvyššího stupně vzdělání

Podrobné analýzy situace a prognózu příštího vývoje ve Svitavách a jeho regionu ponecháváme povolanějším, především demografům. Nicméně publikujeme aspoň základní data o obyvatelstvu Svitav. Musí, nebo by je měli mít na mysli všichni, kteří se budou seznamovat s municipální názorovou hladinou.

Tab. 1: Obyvatelstvo Svitav celkem a podle pohlaví podle Sčítání 1970 až 2001¹

ROK SČÍTÁNÍ	OBYVATELSTVO CELKEM				
	ABS	%	z toho ženy		
			ABS	%	
1970	14 282	100	7 357	100	51,5
1980	19 075	134	9 734	132	51,0
1991	17 441	122	9 059	123	51,9
2001	17 626	123	9 146	124	51,9
Přírůstek 1970-2001	3 344	23	1 789	24	

Při Sčítání byl registrován **průměrný věk** mužů a žen v následujících hodnotách:

1970	u mužů	31,7	u žen	34,1
1980		31,7		34,7
1991		33,3		36,6
2001		36,1		39,4

Počet obyvatel Svitav, po poklesu v 90. letech minulého století, se k počátku tisíciletí mírně zvýšil. Zdá se však, že situace z vývojového pohledu příliš příznivá není. Jak lze hodnotit věkovou strukturu populace za období 1970 až 2001? Můžeme hovořit o demografickém stárnutí nebo mládnutí obyvatelstva? Informovat nás může tzv. **index stáří (is)**, který

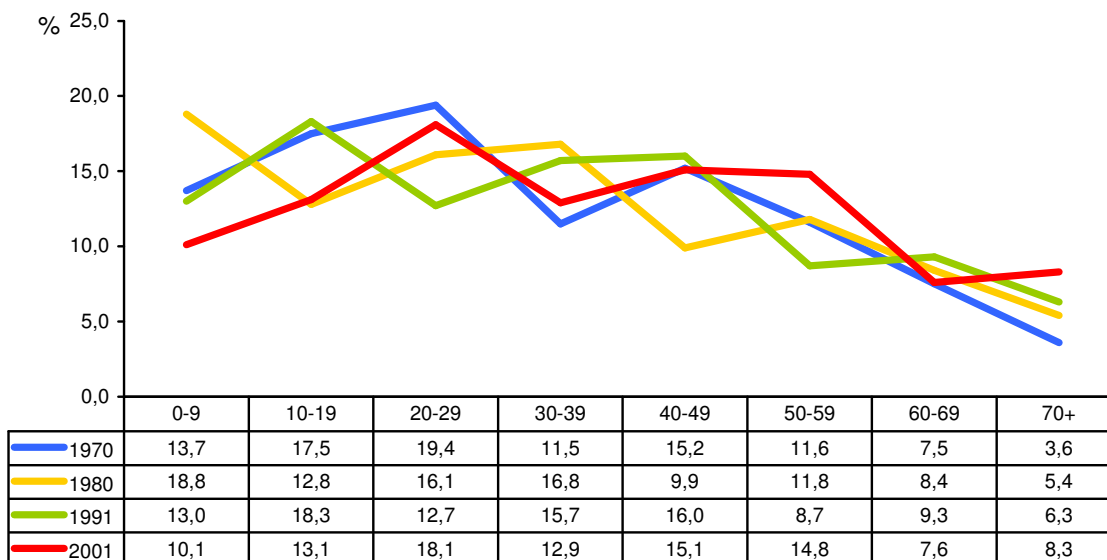
¹ Svitavský kulturní a informační měsíčník NAŠE MĚSTO z února 2006 uvádí, že počet občanů k 31.12.2005 byl 17 277 (z toho bylo 8 326 žen).

v našem případě vyjadřuje poměr mezi složkou poproduktivní (věk 60+) a předproduktivní (dětskou, věk 0-14).

Tab. 2: Vývoj věkové struktury obyvatelstva Svitav a indexu stáří podle Sčítání 1970 až 2001

ROK SČÍTÁNÍ	ZASTOUPENÍ VĚKOVÝCH SKUPIN (v %)				INDEX STÁŘÍ
	0-14	15-59	60+	Celkem	
1970	21,2	67,7	11,1	100,0	52
1980	25,3	60,6	13,8	100,0	55
1991	21,8	62,6	15,6	100,0	72
2001	16,2	67,9	15,9	100,0	98

Analyzujeme-li skladbu obyvatel města dle Sčítání podle věkových desetiletých skupin a promítneme-li jejich podíly do grafického obrazce, zjišťujeme:

Věková struktura populace Svitav vypovídá o tom, že je municipalitou dlouhodobě stárnoucí. Podíly nejmladších a nejstarších Svitavanů se výrazně přiblížily.

S ohledem na naše omezené možnosti se budeme v další části „vstupu“ do demografické analýzy zabývat jen statistickými daty ze Sčítání 1970 a 2001. Pozornost budeme věnovat složení obyvatel města podle pohlaví a podle věku. Nejprve uvedeme základní členění, poté ukazatele maskulinity a věkovou pyramidu.

Tab. 3: Obyvatelstvo Svitav podle pohlaví a podle základních věkových skupin podle Sčítání 1970 a 2001

ROK SČÍTÁNÍ	OBYV. CELKEM	z toho v přibližném věku						
		0-14	15-59			60 a více		
			muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
1970	14 282	3 025	4 689	4 990	9 679	669	909	1 578
2001	17 626	2 857	5 940	6 031	11 971	1 074	1 724	2 798
1970	100	21,2	32,8	34,9	67,7	4,7	6,4	11,1
2001	100	16,2	33,7	34,2	67,9	6,1	9,8	15,9
PŘÍRŮSTKY – ÚBYTKY mezi 1970 a 2001								
ABS	3 344	-168	1 251	1 041	2 292	405	815	1 220
%	23,4	-5,6	26,7	20,9	23,7	60,5	89,7	77,3

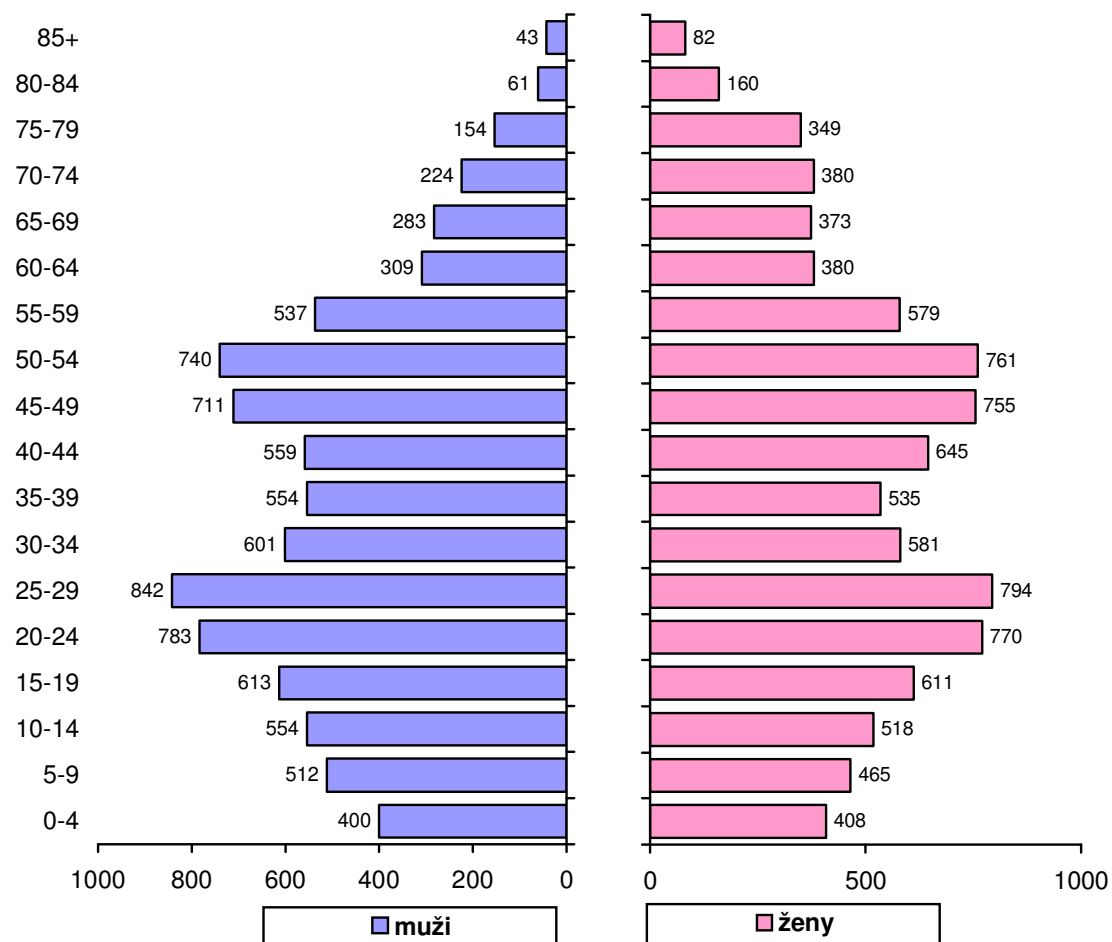
Tzv. **index maskulinity**, znamenající poměr mužů k počtu žen v daném souboru obyvatel, je jeden ze základních demografických ukazatelů. V námi sledovaném území má tyto hodnoty

Tab. 4: Index maskulinity v populaci Svitavanů (údaje o počtu mužů na 100 žen v desetiletých věkových skupinách)

Na 100 žen připadá mužů		VE SVITAVÁCH	
		1970	2001
v populaci		94,1	92,7
ve věku	80+	45,2	43,0
	70-79	52,0	51,8
	60-69	87,2	78,6
	50-59	99,5	95,3
	40-49	72,9	90,7
	30-39	90,4	103,5
	20-29	100,4	103,9
	10-19	103,1	103,4
	0- 9	111,8	104,5

Rozebereme-li data ze Sčítání 2001 podle pětiletých věkových skupin a podle pohlaví prostřednictvím grafického uspořádání, dostáváme cenný analytický nástroj – **věkovou pyramidu**. Věková pyramida podává v hrubých rysech historii zkoumané populace.

Věková pyramida obyvatel Svitav (Sčítání 2001)

Vstupní data o obyvatelstvu Svitav uzavíráme srovnáním stavu vzdělanostní úrovně v letech 1970 a 2001. Jakkoliv se vzdělanostní struktura změnila, její růst nebyl nijak závratný a za minulého režimu byl po desetiletí spíše zbrzděn.

Tab. 5: Obyvatelstvo Svitav starší 15 let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání podle Sčítání 1970 a 2001 (M=muži, Ž=ženy, C=celkem)

ROK SČÍTÁNÍ	OBYVATELSTVO 15+			STUPEŇ VZDĚLÁNÍ																		
				1			2			3			4			5			6			
	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	M	Ž	C	
1970	ABS	5333	5886	11219	21	161	182	2156	3298	5454	2140	1426	3566	799	885	1684	2	2	4	215	114	329
2001	ABS	7014	7755	14769	126	194	320	1191	2081	3272	3178	2408	5586	1628	2248	3876	214	378	592	677	446	1123
1970	%	100	100	100	0,4	2,7	1,7	40,4	56,1	48,6	40,2	24,3	31,8	15,0	15,0	15,0	0,0	0,0	0,0	4,0	1,9	2,9
2001	%	100	100	100	1,8	2,5	2,2	17,0	26,8	22,2	45,3	31,1	37,8	23,2	29,0	26,2	3,2	4,9	4,0	9,5	5,7	7,6
PŘÍRŮSTKY / ÚBYTKY mezi 1970 a 2001																						
	ABS	1681	1869	3550	105	33	138	-965	-1217	-2182	1038	982	2020	829	1357	2192	212	376	588	462	332	794
	%	31,5	31,8	31,6	500,0	20,5	75,8	-44,8	-36,9	-40,0	48,5	68,9	56,6	103,0	153,3	130,2	-	-	-	214,9	291,2	241,3

1 = nezjištěno a bez vzdělání
2 = základní (a nedokončené)

3 = vyučen a střední bez maturity
4 = úplné střední s maturitou

5 = vyšší odborné (a nástavba)
6 = vysokoškolské (vč. bakalářského)

Poznámka:

Údaj o obyvatelstvu 15+ v roce 1970 celkem je -39 osob. Rozdíl není v této souvislosti až tak významný a necháváme ho bez komentáře.

2.1.2 Poznámky k několika proměnám struktury obyvatel města

Město Svitavy mělo k 31.12.2005 celkem 17 277 obyvatel, z toho bylo 8 951 žen (tj. 51,8 % populace). Uplynulých dvacet pět let není z hlediska velikosti městského společenství příznivé: v roce 1980 bylo sčítáno 19 075 obyvatel, v roce 1991 17 441 a v roce 2001 17 626 obyvatel.

Věková struktura populace signalizuje obecnější trend: snižuje se podíl osob mladších 15 let a přibývá podíl lidí starších 60 let. Je zřejmé, že i lokální společnost je nucena reagovat na demografické změny, kdy se „zvýšení dostupnosti zdrojů pro široké vrstvy spojilo se dvěma významnými procesy: s poklesem mortality a s poklesem porodnosti“ (Mareš, P. 1998). Město stárne – podíly nejmladších a nejstarších Svitavanů se počátkem třetího tisíciletí přiblížily. Počátkem března 2001 připadlo na 100 dětí do 15 let věku 95 obyvatel starších 60 let.

Přestože zřejmě neexistuje jen jediné spolehlivé měřítko stárnutí, je nejpoužívanějším ukazatelem (demografického) stáří podíl osob vyššího věku (starých lidí) v populaci. Podle kritéria OSN má stupnice demografického stáří tyto hodnoty:

do 4 % podílu 65letých a starších	hodnotíme obyvatelstvo jako	mladé,
při 4-7 %		zralé,
od 7 % a více		staré.

Z publikovaných údajů je zřejmé, že obyvatelstvo Svitav bylo při Sčítání 2001 z demografického hlediska „staré“. Podíl populace 65 let a starších na celkovém počtu obyvatelstva byl 12 %! (V roce 1970 měl shodný ukazatel hodnotu 6,5 %, v roce 1980 již byl 9,9 % a v roce 1991 to bylo 11,1 %.)

Alarmujícím zjištěním je souvislost věkové skladby Svitavanů a poměr počtu mužů a žen: „Současné rapidně ubývající počty mužů po

šedesátém roce věku sebou přináší vдовství a osamělost žen“ (Rabušic, L. 1995). *Je zřejmé, že svět starých lidí je především světem žen¹.*

Vzdělanostní skladba obyvatelstva se proměňuje očekávaným způsobem: *za období třicetiletí (1970-2001) se podstatně snížil počet Svitavanů se základním vzděláním a zvýšil podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel.* Avšak nejen to – *vzdělanostní potenciál mezi ženami a muži se vyrovnává.*

2.2 Vybraná faktografie o domácnostech a o domovním i bytovém fondu ve městě podle SLDB 1970-2001

Konceptuální rámec a z něj vyplývající hlavní směřování naší studie nám neumožňuje se naznačeným tématem Sčítání příliš zabývat. Upozorňujeme proto jen na vývoj počtu členů a typu domácností a na několik statistických dat o domech a bytech za sledované třicetiletí.

2.2.1 Městské domácnosti podle počtu členů a typu

Základní informace jsme soustředili do následujícího tabulkového přehledu.

Tab. 6: Domácnosti podle počtu členů a typu domácností ve Svitavách podle Sčítání 1970 a 2001

TYP DOMÁCNOSTI		POČET DOMÁCNOSTÍ PODLE POČTU ČLENŮ					DOMÁCNOSTÍ CELKEM
		1	2	3	4	5	
Bytové domácnosti celkem	1 ²	330	791	1012	1051	867	4051
	2	1437	1707	1367	1366	511	6388
	3	435	216	135	130	59	158

¹ Z hlediska úmrtnosti v jednotlivých věkových skupinách je dnešní mužská nadúmrtnost jevem moderní doby. Ještě v 18. stol. byla nadúmrtnost žen, především v plodném věku, pravidlem a nevymizela ani do poloviny 19. stol. Od čtyřicátých let 20. stol. se již v žádné věkové skupině neobjevuje (Horská 1985, cit. dle Rabušic 1995).

² 1 = Sčítání 1970 2 = Sčítání 2001 3 = index 2001/1970 v %

pokračování tabulky

TYP DOMÁCNOSTI		POČET DOMÁCNOSTÍ PODLE POČTU ČLENŮ					DOMÁCNOSTÍ CELKEM
		1	2	3	4	5	
Hospodářcí domácnosti celkem	1	483	955	1185	1113	665	4401
	2	2076	1973	1457	1314	337	7157
	3	430	207	123	118	51	163
Cenzové domácnosti celkem	1	483	1179	1359	1124	495	4640
	2	2076	2080	1507	1311	278	7252
	3	430	176	111	117	56	156
Úplné rodiny celkem	1	-	894	1247	1078	476	3695
	2	-	1430	1176	1250	265	4121
	3	-	160	94	116	56	112
<i>v tom:</i> - bez závislých dětí	1	-	894	560	298	105	1857
	2	-	1430	543	167	18	2158
	3	-	160	97	56	17	116
- se závislými dětmi	1	-	-	687	780	371	1838
	2	-	-	633	1083	247	1963
	3	-	-	92	139	67	107
Neúplné rodiny celkem	1	-	259	111	46	19	435
	2	-	564	323	60	13	960
	3	-	218	291	130	68	221
<i>v tom:</i> - bez závislých dětí	1	-	-	-	-	-	-
	2	-	260	66	6	2	334
	3	-	-	-	-	-	-
- se závislými dětmi	1	-	-	-	-	-	-
	2	-	304	257	54	11	626
	3	-	-	-	-	-	-
Domácnosti jednotlivců celkem ¹	1	966	-	-	-	-	966
	2	2076	-	-	-	-	2076
	3	215	-	-	-	-	215

2.2.2 Městský domovní a bytový fond (trvalé bydlení) podle počtu a velikosti místností, průměrného počtu osob a jejich právního důvodu užívání bytů

Podle výsledků Sčítání 2001 bylo ke dni sčítání ve Svitavách 2 581 domů, v tom trvale obydlených 2 445 domů (představovalo to 94,7 %). Z celkového souboru domů bylo 2 116 rodinných domů, v tom 1 987 trvale obydlených. Představovalo to 81,3 % trvale obydlených domů a 93,9 % z úhrnu rodinných domů.

¹ Pro úplnost: z domácností jednotlivců bydlelo v r. 1970 347 osob samostatně, zatímco v r. 2001 jich bylo 1482, tzn. index = 427.

V trvale obydlených domech žilo 17 624 osob, z toho v rodinných domech 6 954 osob, což bylo 39,5 % z úhrnu osob.

Tab. 7: Vývoj trvale obydlených domů a bytů ve Svitavách podle Sčítání 1970 a 2001

ROK SČÍTÁNÍ	TRVALE OBYDLENÉ			
	DOMY		BYTY	
	ABS	%	ABS	%
1970	2 239	100,0	4 008	100,0
2001	2 445	109,0	6 388	159,4

Tab. 8: Počty obytných místností v trvale obydlených bytech ve Svitavách podle Sčítání 1970 a 2001 (1 = Sčítání 1970, 2 = Sčítání 2001, 3 = index 2001/1970 v %, zaokrouhleně)

POČET OBYTNÝCH MÍSTNOSTÍ	BYTY TRVALE OBYDLENÉ								
	DOMY CELKEM			z toho					
				RODINNÉ DOMY			BYTOVÉ DOMY		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
byty celkem	4 008	6 388	159	2 198	2 373	108	1 552	3 933	253
<i>z toho s počtem obytných místností</i>									
1	945	1 041	110	381	132	35	467	8 98	192
2	1 757	2 030	116	932	654	70	713	1 345	189
3	957	2 342	245	596	807	135	312	1 503	482
4 (4 a více)	349	636	182	289	457	158	36	176	489
5 a více	0	316	316	0	307	307	0	6	6

Tab. 9: Velikost trvale obydlených bytů ve Svitavách podle Sčítání 1970 a 2001 (1 = Sčítání 1970, 2 = Sčítání 2001, 3 = index 2001/1970 v %, zaokrouhleně)

UKAZATELE	BYTY TRVALE OBYDLENÉ								
	DOMY CELKEM			z toho					
				RODINNÉ DOMY			BYTOVÉ DOMY		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Průměrný počet m²									
- celkové plochy na byt	65,4	73,1	112	-	93,9	-	-	60,4	-
- obytné plochy na byt	41,3	46,8	113	-	60,1	-	-	38,7	-
- obytné plochy na osobu	11,8	17,3	147	-	20,5	-	-	15,1	-
Průměrný počet obytných místností nad 8 m ² na byt	2,2	2,6	118	-	3,1	-	-	2,2	-
Průměrný počet osob na									
- byt	3,5	2,7	77	-	2,9	-	-	2,6	-
- obytné místnosti 8 m ² a více	1,6	1,1	69	-	0,9	-	-	1,1	-

Vybranou faktografii uzavíráme přehledem právních důvodů užívání bytů obyvateli Svitav. S ohledem na změny, které tuto kategorii provází, uvádíme data jen podle stavu k 1.3.2001

Tab. 10: Právní důvody užívání trvale obydlených bytů ve Svitavách podle Sčítání 2001

ÚDAJE		DOMY CELKEM	Z TOHO		POČET OSOB V BYTECH	
			RODINNÉ DOMY	BYTOVÉ DOMY	CELKEM	Z TOHO V RD
Trvale obydlené byty celkem	ABS	6 388	2 373	3 933	17 236	6 914
	%	100	37	62	100	40
Z TOHO PRÁVNÍ UŽÍVÁNÍ BYTU						
ve vlastním domě	ABS	2 093	2 066	13	6 180	6 115
	%	34	87	0	37	88
v osobním vlastnictví	ABS	1 120	-	1 120	2 862	-
	%	18	-	28	17	-
nájemní	ABS	1 686	121	1 516	4 226	379
	%	28	5	39	26	5
člena bytového družstva	ABS	1 192	-	1 192	3 274	-
	%	20	-	30	20	-
člena družstva nájemníků	ABS	20	-	20	65	-
	%	(0,3)	-	(0,1)	(0,4)	-

2.2.3 Poznámky k několika proměnám domácností i domovního a bytového fondu města

Demografická situace, vývoj počtu censových domácností včetně změn v jejich struktuře na straně jedné, a okruh otázek spojených s bydlením na straně druhé, představují aktuální sociálněekonomický problém současného transformačního období. Bydlení patří k základním podmínkám uspokojování lidských potřeb a jako takové je chápáno politicky, ekonomicky, sociálně i kulturně. Bytový fond tvoří jeden z fundamentů prostorového rozmístění obyvatelstva a je i rozhodujícím faktorem pro formování regionálního trhu práce a konkrétního sociálního a rodinného klimatu (Kokta 1995).

V posledních třiceti letech se demografická situace ani ve Svitavách nevyvíjela příznivě. Zatímco ještě do roku 1980 registrujeme vzestup počtu obyvatel téměř o pět tisíc obyvatel, po tomto roce evidujeme jejich úbytek. **V letech 1980-2001 poklesl počet obyvatel města téměř o jeden tisíc pět set osob, tzn. téměř o 8 % populace. Zároveň však ve stejném období došlo k nárůstu počtu censových domácností o 639.** Demografové si tento přírůstek censových domácností vysvětlují „procesem štěpení velkých rodinných domácností, odchodem mladých lidí od rodičů ve stále nižším věku a na druhé straně demografickou situací s menším počtem dětí v rodinách a s vyššími podíly poproduktivního obyvatelstva“. Shodné trendy zaznamenáváme i ve Svitavách.

Ve struktuře cenových domácností Svitav se ve stejném období významně snížilo zastoupení tzv. stabilizujícího prvku, tj. úplných rodinných domácností, o 16 % (stav v r. 1980 – 4 906, v r. 2001 – 4 121), výrazně naopak stoupá zastoupení neúplných rodinných domácností o cca 89 % (stav v r. 1980 – 509, v r. 2001 – 960) a domácností jednotlivců o cca 84 % (stav v r. 1980 – 1 126, v r. 2001 – 2 076).

Podle výsledků SLDB 2001 bylo ke dni sčítání ve městě Svitavy 2 445 trvale obydlených domů se 6 388 byty (z nich bylo 37 % v rodinných domech a 62 % v domech bytových). V bytech hospodařilo 7 157 domácností složených ze 7 252 domácností cenových. Úhrnná potřeba bytů ve Svitavách, pro pokrytí současného deficitu, pro přírůstky počtu cenových domácností a pro náhradu bytového fondu, se odráží v pozornosti Zastupitelstva města Svitav a jeho politice bytové výstavby. Nicméně současně dokládá i potřebu další, kvalifikovanější demografické a sociální analýzy, než kterou jsme mohli poskytnout v úvodu naší studie.

„Dosavadní teoretické i praktické zkušenosti potvrzují, že možnost – zejména samostatného – bydlení považují lidé za velmi důležitý faktor ovlivňující jejich rozhodování v jednotlivých fázích životního cyklu (např. rodinné chování). Samostatné bydlení je formou ekonomické nezávislosti a emancipace od původní rodiny. Není totiž jen materiálním statkem, ale posiluje sebevědomí i odpovědnost, umožňuje soužití partnerů, významně se podílí na utváření mezigeneračních vztahů, ovlivňuje spokojenost v partnerském vztahu“ (Nedomová 1999).

2.3 Základní charakteristiky občanů Svitav starších 15 let, účastníků výzkumu veřejného mínění v březnu 2006

Základním souborem všech výběrových jednotek byli obyvatelé Svitav, starší 15 let, podle Sčítání 2001. Jejich celkový počet byl 14 769 osob. Soubor byl východiskem pro ustavení výběrového souboru pomocí kvótního způsobu výběru. Základními charakteristikami pro výběr občanů byly trvalé bydliště ve městě, pohlaví a věková skupina, odvozenými znaky byly stupeň dosaženého vzdělání a socioprofesionální zařazení. Po provedené formální a logické kontrole, především demografických dat dotazovaných osob (respondentů), bylo k dalšímu zpracování postoupeno 590 vyplněných záznamových listů rozhovorů (99,7 %). Informace o použité metodice a technice našeho výzkumu přinášíme v příloze této studie. Při interpretaci výsledků a jejich verbálním vyjádření respektujeme jen ta zjištění, která vykazovala statistickou významnost.

2.3.1 Sociodemografická skladba občanů-respondentů

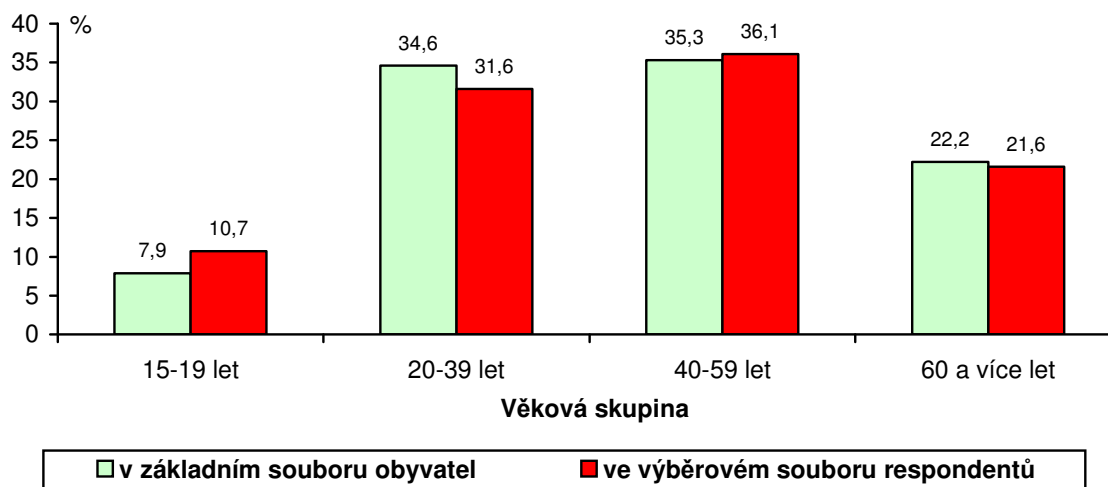
Situace ve výběrovém souboru respondentů v porovnání se stavem v souboru základním, tj. všech obyvatel starších 15 let, je popsána v následujících tabulkách.

Tab. 11 a-e): Občané Svitav, starší 15 let, a jejich zastoupení ve výběrovém souboru podle základních charakteristik, srovnatelných se Sčítáním 2001

CHARAKTERISTIKA	POČET			ODCHYLKA OD ZÁKLADU
	OBYVATEL %	RESPONDENTŮ		
		ABS	%	
11 a) PODLE POHLAVÍ				
muži	47,5	280	47,5	0,0
ženy	52,5	310	52,5	0,0
11 b) PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN				
15-19 let	8,3	49	8,3	0,0
20-39	37,0	219	37,1	+0,1
40-59	35,8	212	35,9	+0,1
60 a více	18,9	110	18,7	-0,2

Shoda základního a výběrového souboru z hlediska základních charakteristik použitých jako kvótní je zaručena samotnou technikou výběru a nevypovídá příliš o kvalitě. Hodnotu souboru dotazovaných ověřujeme mírou shody jiných proměnných charakteristik, nepoužitých jako kvótní.

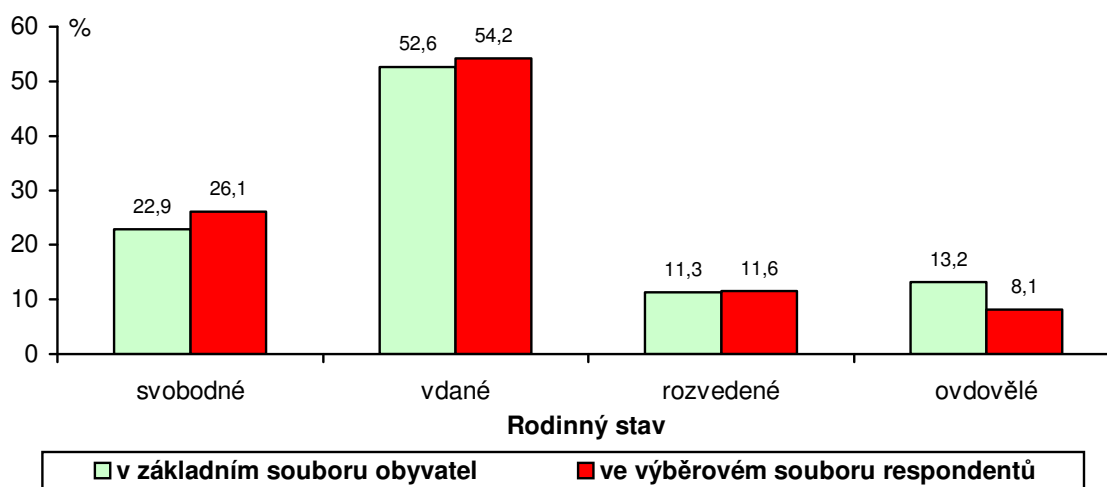
Porovnáme-li situaci ve věkových skupinách podle pohlaví, zjišťujeme, že **žen bylo**

Rozdíly v podílu dotazovaných žen ve věkových pásmech tedy byly +2,8 %; -3,0 %; +0,8 % a -0,6 %.

CHARAKTERISTIKA	POČET			ODCHYLKA OD ZÁKLADU
	OBYVATEL %	RESPONDENTŮ		
		ABS	%	
11 c) PODLE RODINNÉHO STAVU				
svobodní (é)	26,2	183	31,0	+4,8
ženatí, vdané	55,2	309	52,4	-2,8
rozvedení(é)	10,4	61	10,3	-0,1
ovdovělí(é)	8,2	37	6,3	-1,9

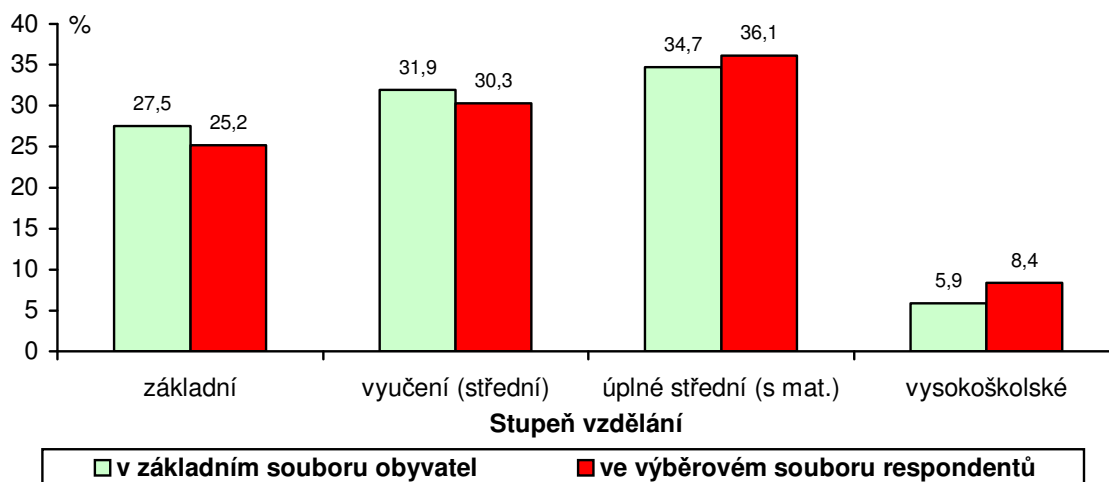
Rozborem dat o rodinném stavu podle pohlaví a jejich porovnáním se stavem v době Sčítání 2001 a při výběru dotazovaných osob zjišťujeme, že **žen bylo**

Rozdíly v podílech žen podle rodinného stavu byly +3,2 %; +1,6 %; +0,3 % a -5,1 %.

CHARAKTERISTIKA	POČET			ODCHYLKA OD ZÁKLADU
	OBYVATEL %	RESPONDENTŮ		
		ABS	%	
11 d) PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ				
základní	24,3	142	24,1	-0,2
střední (vč. vyučení)	37,8	220	37,3	-0,5
úplně střední s maturitou	30,3	181	30,6	+0,3
vysokoškolské	7,6	47	8,0	+0,4

Analyzujeme-li vzdělanostní poměry mezi obyvateli města staršími 15 let a občany dotazovanými v našem výzkumu podle jejich pohlaví zjišťujeme, že **žen-absolventek bylo**

Rozdíly v podílech žen ve stupních ukončeného vzdělání byly -2,3 %; -1,6 %, 1,4 % a +2,5 %.

CHARAKTERISTIKA	POČET			ODCHYLKA OD ZÁKLADU
	OBYVATEL %	RESPONDENTŮ		
		ABS	%	
11 e) PODLE EKONOMICKÉ AKTIVITY				
ekonomicky aktivní	63,7	388	65,8	+2,1
z toho:				
nezaměstnaní	9,5	50	8,5	-1,0
dělníci	-	133	22,5	-
zam. ekon. správní	-	84	14,2	-
zam. tech. zaměření	-	29	4,9	-
zam. hum. zaměření	-	48	8,1	-
OSVČ	-	44	7,5	-
ekonomicky neaktivní	36,3	202	34,2	-2,1
z toho:				
důchodci	-	111	18,8	-
studenti, učni	-	78	13,2	-
ostatní	-	13	2,2	-

Poznámka: Pro statistický rozbor jsme sloučili údaje o socioprofesioním zařazení zaměstnanců technického a humanitního zaměření, rovněž údaje o studentech (učních) a ost. ekon. neaktivních do jediné kategorie.

2.3.2 Náboženská a politická orientace občanů-respondentů

V kontextu formulovaných hlavních i dílčích cílů výzkumu jsme mezi poznání vlivů na hodnotící postoje Svitavanů zařadili i jejich náboženskou a politickou orientaci. Sociologické šetření sebezařazování respondentů na pravolevé škále bylo předmětem našeho zájmu již před šesti lety. Religiozita (náboženská) jako souhrnné označení vlivu náboženství na vědomí a chování jednotlivců a v našem případě hlavně skupin obyvatel

nemohla zůstat mimo naši pozornost. Zaměřili jsme se na konkrétní vztah veřejnosti k církvím.

Zařazení výsledků našeho empirického zkoumání na „úvod“ studie má praktický důvod. Předpokládáme totiž, že jejich použití jako proměnných tzn. znaků, nám plastičtěji popíše názorovou hladinu zkoumaných jevů, kterými se budeme zabývat v dalších kapitolách.

Téma vztahu Svitavanů k církvím předznamenujeme informacemi ze Sčítání, v němž se objevuje po mnoha desetiletích „nezájmu“ zjišťování náboženského vyznání – do SLDB bylo opět zařazeno až v roce 1991. Náboženskou příslušnost uvádějí obyvatelé podle svého rozhodnutí.

Tab. 12: Obyvatelstvo Svitav podle náboženského vyznání ve Sčítání 1991 a 2001

ROK SČÍTÁNÍ	OBYVATELSTVO CELKEM	Bez vyznání	Věřící	z toho církev					
				římsko- katolická	československá evangelická	československá husitská	ostatní a nepřesné	nezjištěno	
1991	17 441	10 045	6 708	6 032	501	122	53	688	
2001	17 626	11 036	4 784	4 038	299	66	381	1 806	
1991	100	57,6	38,4	90,0	7,5	1,7	0,8	4,0	
2001	100	62,6	27,2	84,4	6,2	1,4	8,0	10,2	
PŘÍRŮSTKY (ÚBYTKY MEZI 1991 a 2001)									
ABS	185	991	-1 924	-1 994	-202	-56	328	1 118	
%	1,1	9,9	-28,6	-33,0	-40,3	-45,9	618,9	162,5	

Vztah Svitavanů k církvím jsme zjišťovali na závěr rozhovoru prostřednictvím otázky: „**Jaká je Vaše duchovní, náboženská orientace? Jste...**“ A odpověď (zaokrouhleně):

Jsem věřící, zúčastňuji se náboženského života	7 %
věřící, ale nezúčastňuji se náboženského života	25 %
vyznávám duchovní směr, který není uznávaným náboženstvím	4 %
nerozhodná(á), mám pochybnosti o tom, zda Bůh existuje	18 %
ateista, nevěřím v žádného Boha	44 %
Je tomu jinak	2 %

Odpovědi občanů (v rámci sociodemografických skupin) byly v silné závislosti k věkové skupině, socioprofesnímu zařazení a rodinnému stavu.

Tab. 13: Občané Svitav, starší 15 let, a jejich duchovní orientace v roce 2006 podle některých charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	DUCHOVNÍ ORIENTACE				
	1	2	3	4	5
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN Cnorm = 0,395					
15-19 let	6	13	6	19	56
20-29	4	15	7	25	49
30-39	7	25	9	10	49
40-49	1	27	4	24	44
50-59	6	28	3	16	47
60-69	18	41	0	11	30
70 a více	26	30	9	9	26
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ Cnorm = 0,377					
dělníci	2	26	4	20	48
zam. ekon. správní	1	29	5	21	44
zam. ostatní	9	20	7	10	54
OSVČ	5	34	7	25	29
nezaměstnaní	2	15	6	23	54
důchodci	19	37	2	12	30
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	7	12	7	21	53
PODLE RODINNÉHO STAVU Cnorm = 0,395					
svobodní(é)	4	16	7	24	49
ženatí, vdané	6	30	4	16	44
rozvedení(é)	3	22	5	18	52
ovdovělí(é)	36	39	3	5	17

Vysvětlivky:

1 = hlásí se k věřícím, zúčastňuje se náboženského života

2 = je věřící, ale nezúčastňuje se náboženského života

3 = vyznává duchovní směr, který není uznávaným náboženstvím + jiná odpověď

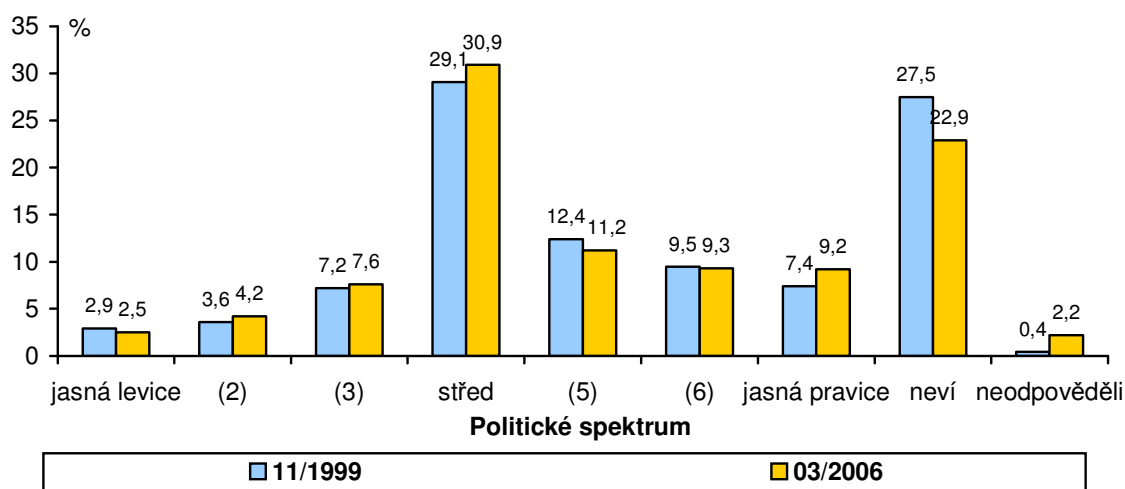
4 = je nerozhodný, má pochybnosti o existenci Boha

5 = je ateista, nevěří v žádného Boha

Ve výzkumu veřejného mínění koncem roku 1999 i letos byla zařazena otázka zjišťující **rozložení Svitavanů na pravo-levém politickém spektru**. Uvědomujeme si, že představy lidí o pojmech levice a pravice nejsou jednoznačné (Vinopal 2006). Přesto si myslíme, že sebezařazování respondentů do spektra těchto postojů obsahuje i odpovědi o postojích k vlastnickým formám, k pojetí hodnot svobody, rovnosti atd., a že se ho tedy nemůžeme vzdát.

Otázka byla formulována takto: **V souvislosti s politikou se hovoří o levici a pravici. Kam byste se zařadil(a) Vy osobně na stupnici, kde „1“ znamená „jasnou levici, „7“ znamená „jasnou“ pravici? Číslice „4“**

představuje „střed“. Grafická podoba základního rozvrstvení politické orientace v době empirického zkoumání je následující (údaje v %):

Statisticky významné vazby politické orientace jsou prokazatelné k věku, vzdělání a socioprofesnímu zařazení. Uvádíme je v tabulkovém přehledu.

Tab. 14: Občané Světov, starší 15 let, a jejich politická orientace v roce 2006 podle některých charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	ŠKÁLA POLITICKÉ ORIENTACE					
	1+2 levice	3	4 střed	5	6+7 pravice	neví
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN Cnorm = 0,342						
15-19 let	8	4	14	12	25	37
20-29	2	7	33	15	13	30
30-39	6	10	25	13	22	24
40-49	4	6	34	11	25	20
50-59	9	14	38	13	16	10
60 a více	15	6	37	6	13	23
PODLE STUPNĚ VZDĚLÁNÍ Cnorm = 0,370						
základní	7	10	31	10	14	28
střední (vč. vyučení)	9	8	37	4	16	26
úplně střední s mat.	5	8	31	17	19	20
vysokoškolské	6	2	8	26	47	11
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ Cnorm = 0,404						
dělníci	6	12	34	7	14	27
zam. ekon. správní	2	4	30	19	28	17
zam. ostatní	8	7	30	22	20	13
OSVČ	4	7	30	7	45	7
nezaměstnaní	2	6	43	4	14	31
důchodci	14	7	37	6	10	26
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	7	10	18	15	17	33

2.3.3 Poznámky k několika charakteristikám

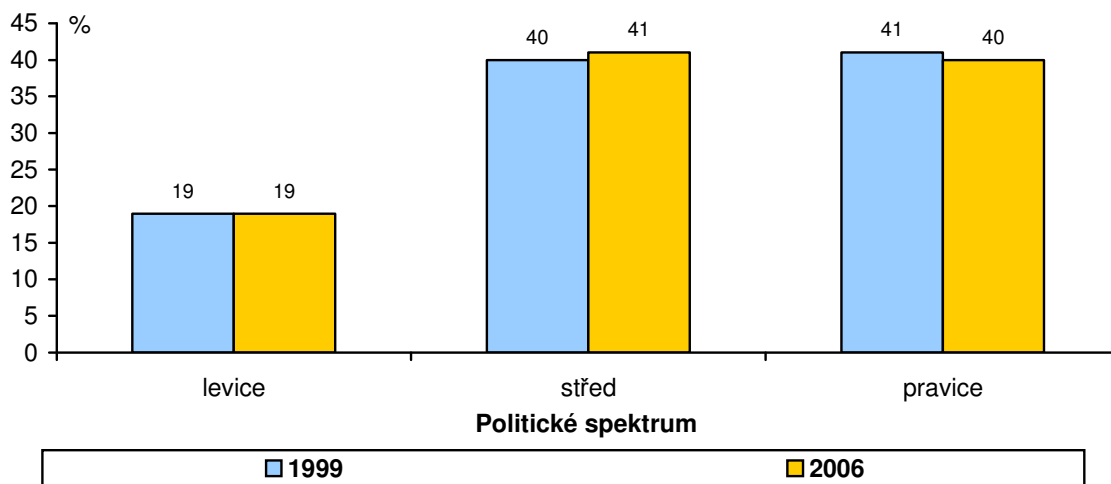
Očekávaná shoda ve skladbě výběrového souboru dotazovaných občanů se strukturou základního souboru obyvatel města Svitav, starších 15 let, byla doložena i shodou jiných proměnných charakteristik, které jsme nepoužili pro kvótní výběr. Odchytky se pohybují v únosné míře.

Souhrnně konstatujeme, že skladba dotazovaných občanů reprezentuje strukturu všech obyvatel města, starších 15 let, a že o skladbě můžeme uvažovat jako o odpovídajícím průřezu populací Svitav.

V městské populaci jsou podle Sčítání téměř **dvě třetiny občanů bez náboženského vyznání. Období 1991 až 2001 vykazuje pokles podílu příznivců ve všech jmenovitě uváděných církvích.** Jen kategorie „ostatní“ zaznamenala několikanásobný vzestup počtu stoupenců.

I v našem výzkumu jsme zaznamenali významné rozdíly mezi „věřícími“ a „nevěřícími“ v Boha, a to nejen v množství obyvatel. Aktivní věřící jsou především ve skupině 60letých a starších (až 26 % z nich), logicky pak mezi důchodci a mezi ovdovělými občany Svitav. Nejvyšší podíl ateistů je mezi nejmladšími dotazovanými (56 % z nich), nejméně jich je v podskupině nejstarších (26 % z nich). V rámci sociodemografických skupin jsme registrovali jen střední závislost mezi pohlavím, ale i mezi stupni vzdělání a duchovní orientací ($C_{norm}=0,166$ a $0,168$). Stupeň významnosti jsme zaregistrovali jen ve skupině ateistů (postoj deklarovalo 51 % všech mužů a „jen“ 39 % všech žen, a 57 % vysokoškolsky vzdělaných osob).

K problému pravo-levé orientace občanů Svitav, starších 15 let, si pro zjednodušení informace nejprve uveďme, že asi jedna čtvrtina populace nevěděla (či nechtěla), kam se na škále zařadit. Pro přehlednější znázornění sebezařazení asi tří čtvrtin respondentů jsme jejich postoje sloučili a zjistili toto rozložení (údaje v %, zaokrouhleně):

Přesvědčení obyvatel Svitav o vlastní politické orientaci je poměrně stálou veličinou a směřuje na pravou stranu pomyslného názorového spektra.

Levicové názory zastávají především lidé starší, pravicové pak ti mladší. Názorová hladina se „láme“ kolem hranice 50 let věku respondentů. Zatímco nepřekvapivá je skladba politické orientace podle stupňů vzdělání (lidé vzdělanější deklarují ve svém větším podílu svou „pravicovost“) i dle socioprofesionální struktury (pravicově orientovaní jsou hlavně OSVČ a ekon. správní zaměstnanci), nemůžeme to již říci o dalších charakteristikách obyvatel. Význam souvislosti postojů k pohlaví je slabý ($C_{norm}=0,166$) a ani náboženská orientace zřejmě postoje nijak zvlášť neovlivňuje ($C_{norm}=0,224$). Jen skupina osob, která vyznává duchovní směr, který není uznávaným náboženstvím, velmi významně preferuje pravicové postoje (až 55 % z nich). Je to však jen signál, který by bylo potřebné dál zkoumat, aby byl dostatečně průkazný.

3 Občané Svitav a jejich postoje k současnému bydlení

Bydlení je považováno za jednu ze základních lidských potřeb. A jako takové je tématem multidimenzionálním a nelze ho celé ani rámcově postihnout (dimenze biologická, fyzikální či chemická, ale i psychologická, sociologická a urbanistická). Pro naše prvotní výzkumné zadání – vnímání bezpečnostní situace ve městě občany Svitav – jsme se aspoň okrajově dotkli otázek spokojenosti obyvatel s bydlením a problematiky územní stabilizace a migrace, ve srovnání let 1999 a 2006.

3.1 Hodnocení současného bydlení občany města

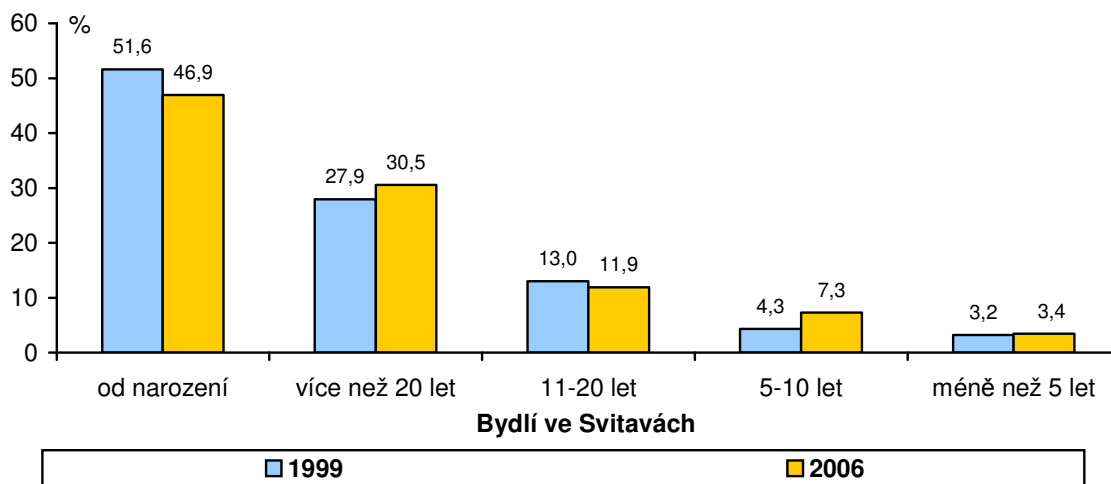
Dotazovaným občanům jsme předložili devět alternativ způsobů bydlení. Pro další analýzu dat ve 2. stupni třídění byl sloučen údaj „obecní + podnikový byt“ a „byt v nájemním domě, jehož byl respondent majitelem“ a „větší rodinný dům“ (s více byty). Situace v březnu 2006 byla tato:

Obyvatelé bydlí:

v rodinném domku (s jedním bytem)	uvedlo 26,3 %	respondentů
v rodinném domě (s více byty)	10,9 %	
v obecním bytě	6,8 %	
v družstevním bytě	25,6 %	
v bytě v osobním vlastnictví	24,1 %	
v bytě v domě soukromého majitele	6,3 %	

Právní důvody užívání bytu ve vazbě k sociodemografickým charakteristikám Svitavanů nebyly statisticky zvlášť významné, vyjma ke skupině podle věku ($C_{norm}=0,317$). Pokud šlo o typy obydlí, pak ve větším či menším rodinném domku žijí častěji lidé starší 60 let (cca 48 % z nich), v družstevním bytě 20-29letí (29 % z nich), v bytě v osobním vlastnictví to jsou 50-59letí (35 % z nich) atd.

Úvodem k hodnocení bydlení jsme se zeptali: „**Jak dlouhou ve Svitavách bydlíte?**“ Základní rozložení odpovědí je znázorněno graficky (údaje v %):

Doba pobytu v současném bydlišti je významným ukazatelem stability obyvatel. **Shodně jsme dříve i v současnosti zjistili, že zhruba polovina občanů, starších 15 let, je svitavskými rodáky.** Navíc – bezmála čtyři pětiny městské populace se ve Svitavách narodily, nebo ve městě žijí více než 20 let.

Jak v letošním roce, tak před šesti lety, byly statisticky průkazné korelace délky bydlení k věku ($C_{norm}=0,592/0,599$), k rodinnému stavu ($C_{norm}=0,476/0,470$) a k socioprofesionálnímu zařazení ($C_{norm}=0,477/0,660$). Údaje o době pobytu 5-10 let a do 5 let jsme spojili.

Tab. 15: Občané Svitav a jejich doba bydlení ve městě v roce 2006 podle některých charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	DOBA BYDLENÍ			
	od narození	více než 20 let	11-20 let	do 10 let
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN				
15-19 let	76	0	8	16
20-29	68	5	13	14
30-39	49	14	15	22
40-49	35	37	21	7
50-59	52	41	3	4
60 a více	26	66	3	5
PODLE RODINNÉHO STAVU				
svobodní(é)	71	3	11	15
ženatí, vdané	39	41	13	7
rozvedení(é)	25	41	13	21
ovdovělí(é)	27	60	5	8

pokračování tabulky

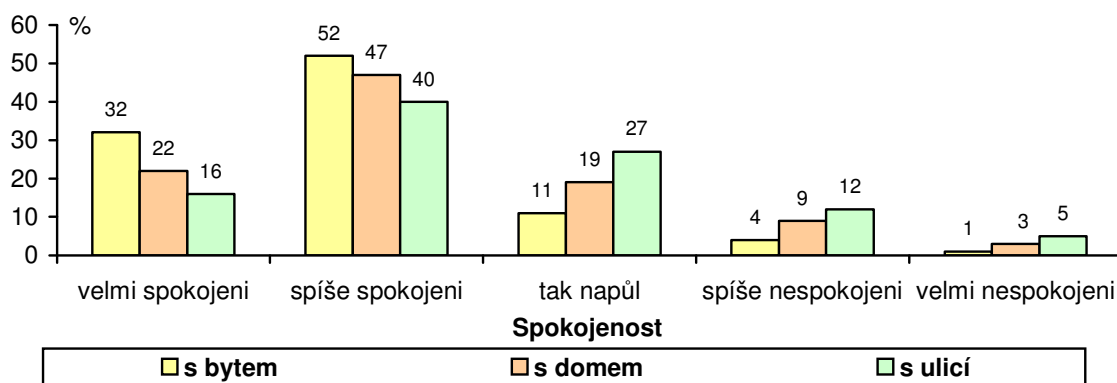
CHARAKTERISTIKA	DOBA BYDLENÍ			
	od narození	více než 20 let	11-20 let	do 10 let
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ				
dělníci	46	26	15	13
zam. ekon. správní	46	26	12	16
zam. ostatní	52	23	14	11
OSVČ	52	34	12	2
nezaměstnaní	52	28	10	10
důchodci	21	68	5	6
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	72	1	14	13

Typologie občanů Svitav, žijících ve městě déle než 20 let či od narození, není ani v březnu 2006 zvláště překvapivá: jsou to rovnoměrně muži a ženy, logicky lidé nejmladší a nejstarší. V tomto druhém případě se však promítá již signalizované stárnutí populace. (Ve skupině 50-59 let žilo v roce 1999 ve městě asi 86 % z nich, o šest let později je v ní již 93 % žijících více než 20 let.)

3.1.1 Soudobé bydlení a (ne)spokojenost

Tematický rámec problematiky jsme v porovnání se zkoumáním před šesti roky rozšířili o subjektivní hodnocení současného bydlení. Zeptali jsme se: „Spokojenost či nespokojenost s bydlením vyvolává mnoho věcí – životní prostředí, vybavenost a velikost bytu, případně domu, blízkost zaměstnání či škol, ale třeba i vztahy mezi spolubydlícími nebo sousedy, a mnohé další věci. **Pokuste se o souhrnné vyjádření svých pocitů – jste spokojen(á) nebo nespokojen(á) s bytem, domem, ulicí či městem, kde žijete?**“

Základní informace o hodnocení současného bydlení občany Svitav má následující parametry (údaje v %, zaokrouhleně):

Významnou zprávou je zjištění, že **s bytem je spokojeno 84 a nespokojeno 5 ze sta svitavských domácností. Pocity k domu a k ulici jsou kritičtější:** Ve vztahu k domu je poměr spokojených k nespokojeným 69:12, k ulici je poměr pocitů 46:17.

Míru spokojenosti s bydlením ve Svitavách můžeme vyjádřit **aritmetickým průměrem: čím je jeho hodnota nižší, tím je občan spokojenější, a obráceně.**

- Souhrnně tedy platí, že ve veřejnosti Svitav**
- spokojenost s bytem má průměrnou hodnotu 1,892 bodů
 - spokojenost s domem 2,215 bodů
 - spokojenost s ulicí 2,516 bodů.

Pocity (ne)spokojenosti jsou méně ovlivňovány dobou bydlení, než by se očekávalo. Navíc – projevují se jen ve vztahu k bytu. **Svitavané, bydlící ve městě méně než dvacet let, jsou nespokojenější než „starousedlíci“** (poměr spokojených k nespokojeným je u lidí, bydlících ve Svitavách „od narození“ 86:4, u bydlících „více než 20 let, ale ne od narození“ je relace 87:2. V kategorii bydlících 11-20 let je tentýž údaj 79:10 a mezi bydlícími do 10 let je poměr spokojených k nespokojeným 74:11). **Významnější souvislosti zjišťujeme u pocitů (ne)spokojenosti s bytem a domem podle právního důvodu užívání bytu.** U těchto pocitů k ulici, kde občan bydlí, se tato souvislost neprokázala.

Tab. 16a): Občané Svitav a jejich (ne)spokojenost s bytem podle způsobu bydlení (Cnorm=0,384, údaje v %, zaokrouhleně)

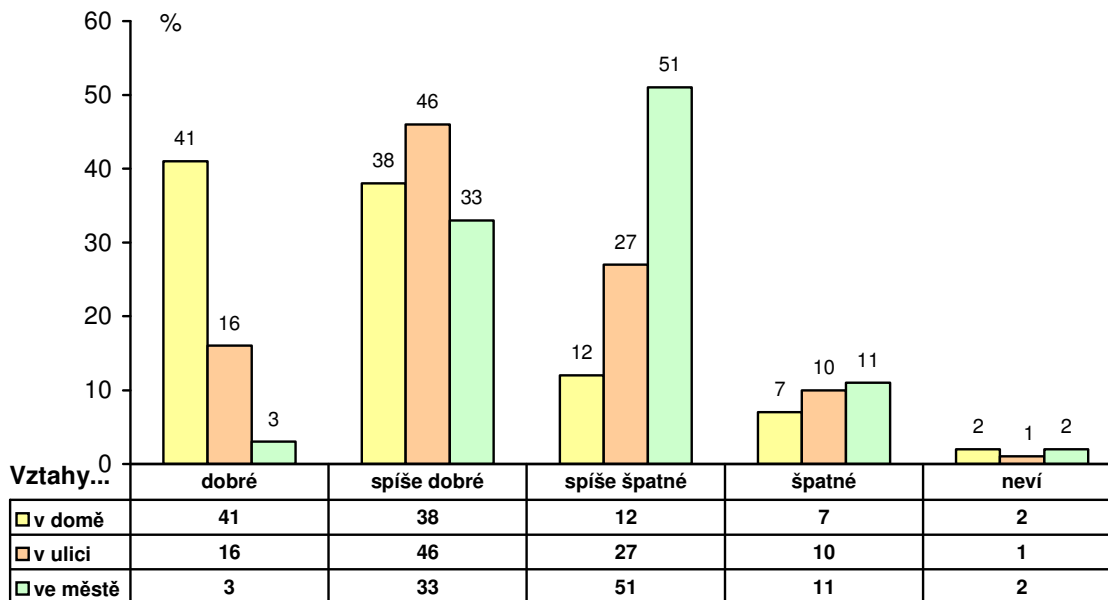
PODLE TYPU BYDLENÍ	ŠKÁLA POCITŮ			
	SPOKOJENI		tak napůl	NESPOKOJENI spíše + velmi
	velmi	spíše		
obecní byt	8	46	28	18
družstevní byt	22	64	11	3
byt v osobním vlastnictví	36	49	11	4
nájemní byt v domě soukr. majitele	22	43	24	11
větší rodinný dům	42	49	6	3
rodinný domek	43	50	4	3

Tab. 16b): Občané Svitav a jejich (ne)spokojenost s domem podle způsobu bydlení (Cnorm=0,452, údaje v %, zaokrouhleně)

PODLE TYPU BYDLENÍ	ŠKÁLA POCITŮ			
	SPOKOJENI		tak napůl	NESPOKOJENI spíše + velmi
	velmi	spíše		
obecní byt	0	33	37	30
družstevní byt	14	50	24	12
byt v osobním vlastnictví	16	43	25	16
nájemní byt v domě soukr. majitele	14	44	22	19
větší rodinný dům	34	50	11	5
rodinný domek	39	53	6	2

Po rozboru výpovědí je zřejmé, že **pozitivní pocity ze současného bydlení spojují lidé s rodinnými domy a domky**, zčásti i s byty družstevními. **Negativní pocity přisuzuje veřejnost bydlení v obecních domech**, v domech soukromých majitelů, ale i v domech, v nichž mají byty v osobním vlastnictví. **Podle standardně sledovaných socio-demografických charakteristik nejsou statisticky významnější rozdíly ve skladbě spokojených a nespokojených občanů** (toto se týká nejen pocitů k bytu, ale i k domu a ulici).

Subkapitolu o (ne)spokojenosti Svitavanů se soudobým bydlením uzavřeme základní informací o jejich hodnocení vztahu mezi lidmi. Vztahy lidí v městském společenství jsme sice zařadili jako proměnný znak k dominantnímu tématu studie o bezpečném životě ve městě, nicméně svou logickou vazbou přináležejí i k pochopení okolností územní stabilizace a potenciální migrace. Otázka byla formulována jednoduše: **„Jak byste hodnotil(a) vztahy mezi lidmi? v domě? v ulici? ve městě vůbec?“** (Základní údaje o odpovědích respondentů publikujeme v %, zaokrouhleně):

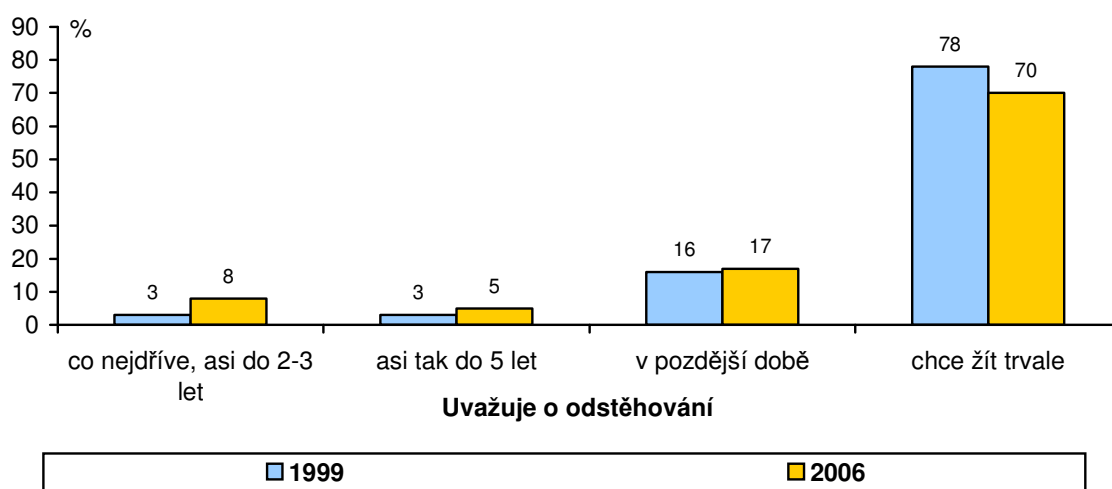

Pro tuto chvíli konstatujme, že **poměrně malý podíl Svitavanů vnímá vztahy mezi lidmi negativně – jako méně či více špatné je hodnotí zhruba každý desátý občan**. A není zřejmě významný rozdíl, posuzuje-li vztahy v domě, ulici či městě vůbec.

3.1.2 Potenciální migrace

Migraci chápeme jako prostorové přemístování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, příp. natrvalo. Jako synonyma se používá pojmu stěhování (Fialová 1996).

Po odpovědích o (ne)splacenosti občanů s bytem, domem či ulicí, kde žijí, jsme se dotázali: „**Chcete žít tam, kde bydlíte trvale, nebo uvažujete o přestěhování?**“ Migrační náladu v komunitě jsme zjišťovali i v minulém výzkumu (údaje v %, zaokrouhleně):

Rozbor odpovědí o postojích svitavských občanů v roce 2006 ke stěhování podle sociodemografických znaků je v následující tabulce.

Tab. 17: Občané Svitav a jejich postoje ke stěhování v roce 2006 podle některých charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	ÚVAHA O STĚHOVÁNÍ			
	chce žít trvale	PŘESTĚHUJE SE		
		později	asi do 5 let	asi do 2-3 let
PODLE POHLAVÍ Cnorm=0,180				
muži	64	20	7	9
ženy	75	15	4	6
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN Cnorm=0,510				
15-19 let	31	47	12	10
20-29	42	29	12	17
30-39	73	13	7	7
40-49	81	13	0	6
50-59	84	12	1	3
60 a více	94	5	0	1

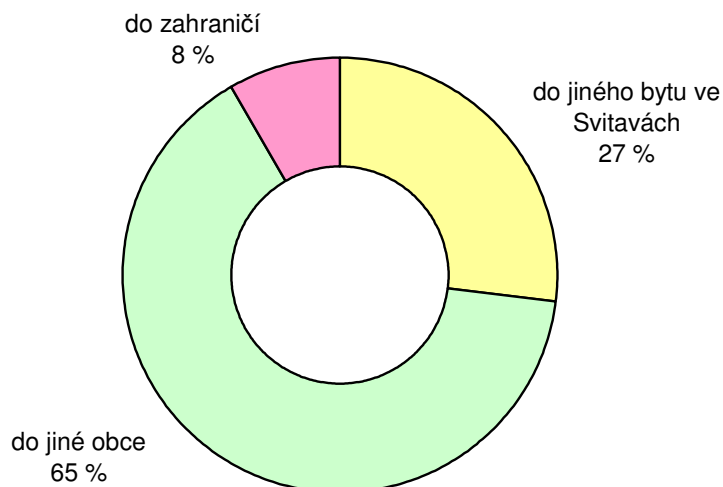
pokračování tabulky

CHARAKTERISTIKA	ÚVAHA O STĚHOVÁNÍ			
	chce žít trvale	PŘESTĚHUJE SE		
		později	asi do 5 let	asi do 2-3 let
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ Cnorm=0,174				
základní	63	25	5	7
střední (vč. vyučení)	74	14	4	8
úplné střední	69	18	5	8
vysokoškolské	70	8	11	11
PODLE RODINNÉHO STAVU Cnorm=0,476				
svobodní(é)	40	33	12	15
ženatí, vdané	85	10	2	3
rozvedení(é)	69	13	5	13
ovdovělí(é)	89	5	3	3
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ Cnorm=0,427				
dělníci	74	13	5	8
zam. ekon. správní	70	15	5	10
zam. ostatní	73	15	8	4
OSVČ	84	9	2	5
nezaměstnaní	56	20	6	18
důchodci	90	6	1	3
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	36	43	9	12

Časová dimenze postojů stěhování nám dokresluje míru stabilizace komunity. Chápeme ji i jako poměr občanů, kteří chtějí žít ve městě trvale, k občanům, kteří vyslovují přání dříve nebo později se ze Svitav odstěhovat. V číselném vyjádření byl v roce 1999 stav 78:22, v roce je 70:30. **Hrozba potenciální migrace je v současnosti intenzivnější. Jednak svým rozsahem,** myšlenkou na odstěhování se v dohledné době, tak do pěti let se nyní zabývá cca 13 občanů ze sta (před šesti lety to byla polovina hodnoty – 6 občanů ze stovky), **jednak skladbou migrantů.** Záměr odstěhovat se ze Svitav deklarují především lidé mladí, vysokoškolsky vzdělaní. Bohužel, tato problematika je již nad rámec zadání a nemůžeme se jí proto podrobněji zabývat. Přesto upozorníme ještě aspoň na jednu významnou proměnnou, která velmi významně ovlivňuje migrační náladu ve městě – na (ne)splněnost s bydlením. **Svitavané, kteří se hodljají přestěhovat v co nejkratší době, jsou nespojeni nejen s bytem (až 29 % z nich), ale i s domem a ulicí, v nichž žijí (až 27 % z nich).**

Nemusíme snad zdůrazňovat, že u některých občanů je přání odstěhovat se ze Svitav otcem myšlenky, zdaleka ne již konkrétního činu. Proto jsme občany, kteří oznámili úmysl se odstěhovat, požádali, aby sdělili i kam a proč chtějí změnit bydliště. Nejdříve jsme uvedli: „**Pokud uvažujete o přestěhování, můžete nám uvést, kam se budete stěhovat?**“

Úmysl odstěhovat se má... (n=109 respondentů = 100 %)

Přání odstěhovat se do zahraničí bylo konkretizováno: do Anglie (3x), USA (2x), Austrálie, Irsko, Holandsko a Německo (vždy 1x).

Přání odstěhovat se do jiné obce bylo konkretizováno: do Brna (22x), Prahy (12x), Pardubic (6x), Olomouce (4x), Hradce Králové a Opatova (vždy 2x), Deštného, Chrastavce, Chrudimi, Kolína, Lačnova u Poličky, Liberce, Litomyšle, Letovic (vždy 1x). Bez specifikace lokality odpovědělo 13 respondentů (např. větší město či obec; neví; není rozhodnut apod.).

Rozbor úvah o přestěhování občanů města do jiného města či obce, nebo do zahraničí nesignalizoval významnější vazby a souvislosti ani podle jejich sociodemografických charakteristik, ani podle doby bydlení, druhu bydlení či podle postojů (ne)spokojenosti s bytem, domem a ulicí.

Následně jsme položili tzv. otevřenou otázku: „Ke stěhování mohou být různé důvody. Jaký hlavní důvod ke svému rozhodnutí máte Vy a Vaše rodina?“ Volná vyjádření respondentů, resp. první z nich, pokud jich bylo více, byla následně kódována a bylo sestaveno pořadí podle jejich frekvence.

Hlavními důvody k rozhodnutí o přestěhování byly:

důvody pracovní (např. získat zaměstnání, vyšší výděly apod.)	uvedlo 51 % dotázaných
důvody rodinné (osobní) (např. sňatek, smrt v rodině, osamostatnit se, péče o zdraví dcery apod.)	uvedlo 18 % dotázaných
důvody bytové (např. koupě, dědictví domu, bytu, lepší a větší bydlení apod.)	uvedlo 15 % dotázaných
důvody ostatní (např. kulturní či sportovní vyžití, dostupnost – 6 % odpovědí stav životního prostředí – 3 % odpovědí stav sociálního prostředí – 2 % odpovědí)	uvedlo 16 % dotázaných

Ani v tomto případě rozbor důvodů ve vztahu ke sledovaným charakteristikám nevykázal v názorech respondentů průkazné závislosti.

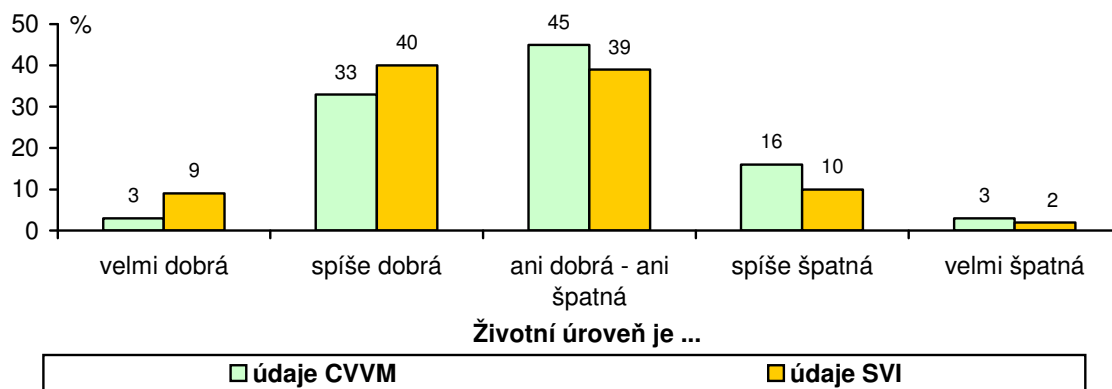
4 Občané Svitav a ekonomické kontury jejich životní úrovně

Vývoj naší společnosti přinesl řadu změn, které se promítly do životní úrovně, do rozpočtu a hospodaření jednotlivců a domácností. Pro většinu populace zřejmě platí, že musí pečlivě zvažovat to, co si může občan sám a jeho domácnost dovolit, nebo je vývoj příjmů a výdajů dokonce nutí k omezování spotřeby. Ekonomické stresy transformace po roce 1989 nutí mnoho sociálních skupin „soustředit se na uhájení živobytí“ (Potůček 1997). I když asi ne všechny...

Zařazení „ekonomické“ problematiky má své opodstatnění i při poznávání současného klimatu ve městě Svitavy, orientovaného především na bezpečnostní situaci. V letošním výzkumu jsme hledali odpovědi na několik otázek: jaké soudy vyslovují občané o současné životní úrovni? Jaké jsou (asi) měsíční příjmy domácností Svitavanů? Co jim celkové příjmy umožňují? Zařazují se mezi chudé nebo mezi bohaté či někam doprostřed? Jedná se jen o některé aspekty souboru jevů, nicméně nám mohou pomoci orientovat se v jejich souvislostech s hlavními i dílčími cíly naší práce.

4.1 Hodnocení životní úrovně domácností ve městě

Po tématu o bydlení jsme uvedli: „**V našem rozhovoru nemůžeme pominout téma o ekonomice. Považujete životní úroveň své domácnosti za...?**“ Pro porovnání publikujeme výsledky se zjištěními CVVM z listopadu 2005 (údaje v %, zaokrouhleně, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“).

V březnu 2006 životní úroveň své domácnosti jako dobrou hodnotila téměř polovina Svitavanů (48 %, zatímco v ČR více než třetina – 36 %), necelé dvě pětiny ji označily za „ani dobrou, ani špatnou“ (39 %, v ČR to byly více než dvě pětiny – 45 %) a o málo více než jedna desetina ji charakterizovala jako špatnou (12 %, v ČR asi pětina – 19 %). Jak se však toto vnímání proměňuje v závislosti na charakteristikách Svitavanů?

Tab. 18: Občané Svitav a hodnocení životní úrovně podle některých jejich sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	HODNOCENÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ				
	dobrá / špatná	velmi dobrá	spíše dobrá	ani dobrá, ani špatná	spíše+velmi špatná
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ Cnorm = 0,337					
základní	45/16	13	32	39	16
střední (vč. vyučení)	36/14	3	33	50	14
úplně střední	59/8	8	51	33	8
vysokoškolské	77/2	23	54	21	2
PODLE RODINNÉHO STAVU Cnorm = 0,262					
svobodní(é)	55/11	15	40	34	11
ženatí, vdané	49/10	7	42	41	10
rozvedení(é)	28/25	0	28	47	25
ovdovělí(é)	46/54	5	41	41	13
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ Cnorm = 0,432					
dělníci	31/13	4	27	56	13
zam. ekon. správní	62/9	7	55	29	9
zam. ostatní	56/8	16	40	36	8
OSVČ	72/28	9	63	26	2
nezaměstnaní	23/25	2	21	52	25
důchodci	39/17	2	37	44	17
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	68/8	23	45	24	8
PODLE POČTU DĚTÍ DO 15 LET Cnorm = 0,195					
jedno	53/10	9	44	37	10
dvě	58/9	14	44	33	9
tři a více	45/5	0	45	50	5
žádné	42/14	7	35	44	14

Vnímání životní úrovně vlastní domácnosti je překvapivě shodné mezi muži (dobrá 44 / špatná 12) a mezi ženami (51/12), i když bychom u žen očekávali spíše skeptičtější pohled. Výrazně se zlepšuje se zvyšujícím se stupněm dokončeného vzdělání respondenta (a s rostoucím příjmem, o tom však později). Ke spokojenější části Svitavanů patří zaměstnanci, studenti (tj. ost. ekon. neaktivní) a lidé svobodní. A také lidé mladí ve věku 15-19 let (uvádějí hodnocení v poměru 65/8), zatímco senioři obráceně (40/13). Jinak ovšem věk není významnou proměnnou. Skupiny,

které vnímají svou životní úroveň relativně hůře, tvoří především nezaměstnaní, důchodci, pracovníci v dělnických profesích a lidé rozvedení. A ještě jedna věc – naše zjištění v podstatě „kopírují“ situaci v celé naší společnosti (CVVM, tisková zpráva Eu 51230, 30.12.2005).

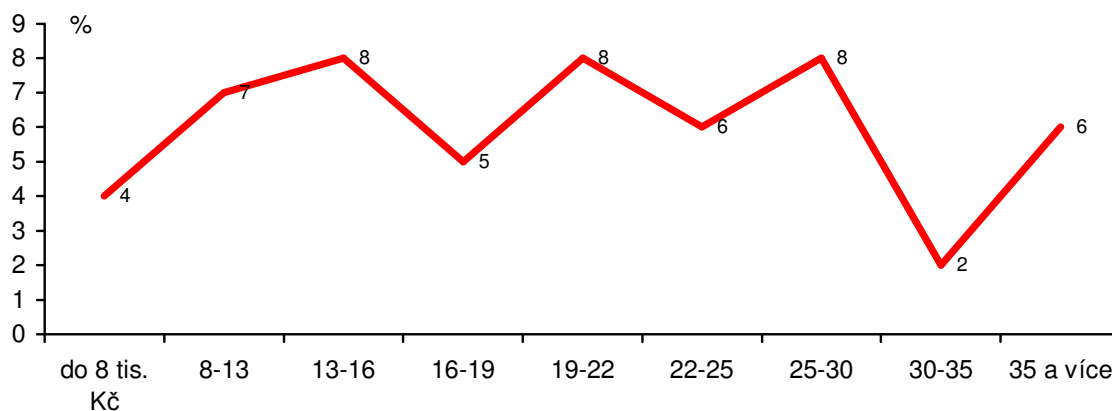
A nakonec jedna charakteristika, která se poměrně významně promítá do vnímání životní úrovně – politická orientace respondentů. Lidé, kteří deklarují své postoje jako levicové, posuzují životní úroveň vlastních domácností spíše skepticky, zatímco pravice orientovaní spíše optimisticky. Podle již známého poměru „dobrá/špatná“ jsou jeho hodnoty tyto: na levici je 42/10, nalevo od středu je 40/7, ve středu škály jsou hodnoty 41/16, napravo od středu 55/8 a lidé, řadící se mezi pravici, uvádějí 68/5.

4.2 Rodinné finance domácností ve městě

Jak bylo předznamenáno, v březnu 2006 jsme se zabývali i několika aspekty ekonomické situace svitavských domácností. Tato subkapitola informuje čtenáře o distribuci finančních příjmů dotazovaných a jejich domácností, k čemu příjmy postačují a jaký je subjektivní materiální status domácnosti.

Dotázali jsme se: „**Jaký je obvyklý čistý měsíční příjem celé Vaší domácnosti, tj. když sečtete příjem všech členů domácnosti? Pokud nevíte přesně, odhadněte, prosím, alespoň přibližnou částku.**“ Formulovaná otázka byla tzv. otevřená – nenabízela respondentům příjmové kategorie, do kterých by se zařazovali. Teprve při zpracování dat byly odpovědi kódovány do devíti příjmových pásem.

Hypotetický vějíř finančních příjmů domácností má tuto podobu (odpovědělo 319 respondentů):

Po úpravě dat¹ jsme vypočetli **orientační hodnotu čistého měsíčního příjmu svitavské domácnosti, která činí 22 260 Kč. Taková domácnost měla 2,94 členů.**

Údaje o čistých měsíčních příjmech domácností jsme analyzovali obvyklým způsobem. Uvedme si aspoň dvě sdělení; nejprve o vazbě příjmu na životní úroveň.

Tab. 19: Orientační měsíční příjmy a hodnocení životní úrovně svitavských domácností (údaje v %, zaokrouhleně)

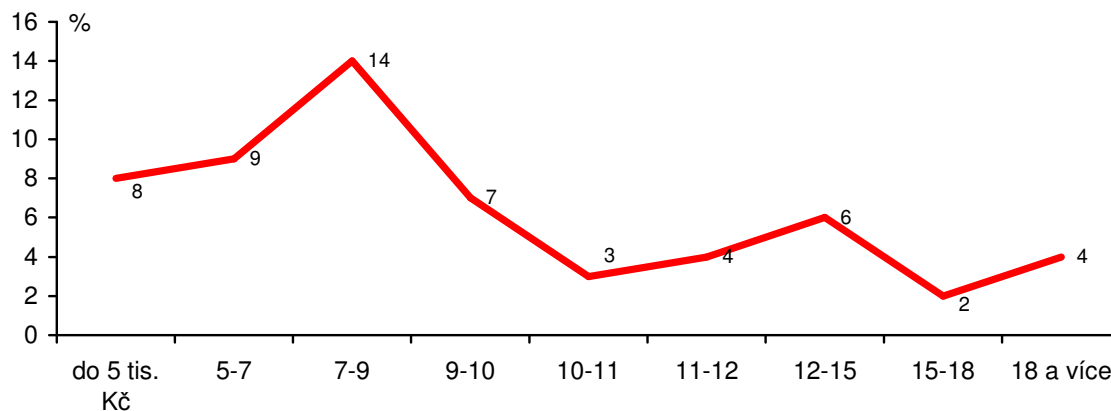
CHARAKTERISTIKA Cnorm=0,398	HODNOCENÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ				
	dobrá / špatná	velmi dobrá	spíše dobrá	ani dobrá, ani špatná	spíše+velmi špatná
do 8 tis. Kč	14/43	9	5	43	43
8-13	31/19	5	26	50	19
13-16	36/18	0	36	46	18
16-19	33/17	0	33	50	17
19-22	45/12	2	43	43	12
22-25	51/6	9	42	43	6
25-30	64/2	13	51	34	2
35 a více	82/2	23	59	16	2
neodpověděli	48/11	9	39	41	11

Ta druhá informace se týká skupiny respondentů, kteří odmítli či neodpověděli na otázku o příjmech svých domácností. Byli to muži (49 %) i ženy (45 %) téměř „rovnoprávně“, skoro shodně ve všech věkových skupinách (ve věku 20-29 let cca 49 % z nich, 30-39 let cca 46 %, 40-49 let cca 44 %, 50-59 let cca 51 % a ve skupině 60 a více let cca 43 %). Téměř totožně tak odpovídali respondenti se základním vzděláním (53 % z nich) a vysokoškoláci (51 % z nich), ale i vyučení (43 % z nich) a středoškoláci s maturitou (44 % z nich). Jen u socioprofesionálního zařazení byly rozdíly. Neodpovědělo 44 % dělníků, 33 % ekon. správních a 53 % technických i humanitních zaměstnanců, 55 % OSVČ, 60 % nezaměstnaných, 41 % důchodců a 51 % ekon. neaktivních (hlavně studentů či učňů).

Na otázku po příjmu domácnosti následovalo: „**A jaký je Váš celkový měsíční příjem, tj. příjem pouze Vaší osoby? Pokud nevíte přesně, odhadněte, prosím, alespoň přibližnou částku!**“

¹ Algoritmus výpočtu nerefletoval respondenty, kteří na otázku neodpověděli.

Hypotetický vějíř osobních finančních příjmů (odpovědělo 328 respondentů):

Po identické úpravě dat, jako u příjmů domácností, **konstatujeme, že orientační hodnota čistého měsíčního příjmu občana Svitav je 10 755 Kč.** Přehled o struktuře osobních finančních příjmů je v následující tabulce.

Tab. 20: Občané Svitav a deklarovaný čistý měsíční příjem podle jejich některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	KATEGORIE PŘÍJMU (v tis. Kč)							
	do 5	5-7	7-9	9-10	10-12	12-15	15 a více	neodp.
PODLE POHLAVÍ Cnorm = 0,291								
muži	7	3	15	8	6	7	8	46
ženy	10	14	12	5	7	5	5	42
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN Cnorm=0,597								
15-19 let	53	2	0	0	0	0	0	45
20-29	15	5	15	5	7	5	3	45
30-39	2	8	11	5	5	11	10	48
40-49	1	6	9	13	10	8	10	43
50-59	1	9	10	9	7	6	9	49
60 a více	1	22	24	3	6	5	0	39
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ Cnorm = 0,553								
základní	24	10	8	3	1	1	0	53
střední (vč. vyučení)	2	15	19	7	7	7	2	41
úplné střední	5	2	14	10	11	7	11	40
vysokoškolské	4	2	2	0	2	15	26	49
PODLE RODINNÉHO STAVU Cnorm = 0,455								
svobodní(é)	24	6	10	4	4	4	4	44
ženatí, vdané	2	9	13	9	7	7	8	45
rozvedení(é)	0	16	20	7	7	10	3	37
ovdovělí(é)	0	11	24	0	8	0	0	57

pokračování tabulky

CHARAKTERISTIKA	KATEGORIE PŘÍJMU (v tis. Kč)							
	do 5	5-7	7-9	9-10	10-12	12-15	15 a více	neodp.
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ C _{norm} = 0,686								
dělníci	2	10	18	11	8	4	4	43
zam. ekon. správní	1	4	8	11	12	12	17	35
zam. ostatní	0	0	5	9	12	18	10	46
OSVČ	2	0	7	7	5	7	18	54
nezaměstnaní	10	20	6	2	2	0	0	60
důchodci	1	22	33	1	5	3	0	35
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	45	0	2	2	0	0	0	51
PODLE POČTU DĚTÍ DO 15 LET C _{norm} = 0,395								
jedno	11	8	6	8	6	7	8	46
dvě	16	1	7	9	7	4	8	48
tři a více	20	5	10	0	5	10	15	35
žádné	3	13	21	5	7	6	3	42

Rekapitulujeme-li naše zjištění o obvyklých měsíčních příjmech svitavských domácností, uvědomujeme si spolu se čtenáři studie, že **údaje o vlastních příjmech jsou diskutabilní**. Jednak proto, že jejich výše je často zkreslována „směrem dolů“, jednak nebývá uváděna vůbec (dokonce nejvyšší podíl respondentů, kteří příjem neuvedli, byli nezaměstnaní, až 60 % z nich). Ovšem, při použití dat v interpretaci různých postojů v městské komunitě nás nezajímají absolutní hodnoty příjmů. **Údaje o příjmech osob i domácností nám poskytují cenné informace o struktuře rodinných financí a o rozptylu čistého měsíčního příjmu**. A koneckonců i o skladbě obyvatel, kteří odmítají své příjmy – byť anonymně – uvést.

Není předmětem naší studie, abychom se podrobněji zabývali těmito tématy. Uvedme si aspoň dvě základní zjištění:

- **ženy mají nižší příjmy než muži – i ve Svitavách. Ovšem toto téměř ustálené kliše zcela neplatí, jakmile analyzujeme data o osobních příjmech v pásmech od 7 tis. Kč až do 18 tis. Kč.**

Např. čistý příjem od 5-7 tis. Kč udávalo v tomto pásmu sice jen 18 % mužů, ale v pásmu 7-9 tis. Kč to již bylo 51 % mužů. Obdobně vyrovnané podíly byly i v dalších pásmech a v rozpětí 15-18 tis. Kč bylo 73 % žen (27 % mužů). Až teprve v kategorii 18 tis. Kč čistého měsíčního příjmu byl poměr opačný, 72 % mužů a 28 % žen.

I tak však obecně platí, že diferenciací mezd probíhá v neprospěch žen. Jednak jsou početněji zastoupeny (tvoří zhruba dvě třetiny zaměstnanců), pracují na jiných, hůře placených místech než muži. Jednak mezi nejdůležitější faktory, které ovlivňují výši mzdy, patří dosažený stupeň vzdělání. A v tomto směru jsou na tom muži lépe,

aspoň prozatím. Navíc rozdíly vznikají i tím, že ženy oproti mužům vykazují méně odpracovaných hodin, méně přesčasů, naopak využívají více práci na částečný úvazek (ČSÚ 2004);

- **dosažený stupeň vzdělání je i v podmínkách svitavské komunity nejvýznamnějším faktorem, ovlivňujícím výši příjmů.** Pomineme-li údaje o základním vzdělání (jednalo se vesměs o studenty, uvádějící své „kapesné“), pak asi jedna třetina vyučených má příjem v nejnižším pásmu pomyslného vějíře. Třetina maturantů se zařadila doprostřed vějíře a jejich příjem se pohybuje v pásmech 9-15 tis. Kč. A konečně celé dvě pětiny Svitavanů s vysokoškolským vzděláním se umístily v horních patrech příjmů, od 12 tis. Kč výše (a více než jedna čtvrtina má od 15 tis. Kč měsíčně výše).

4.2.1 Co současné příjmy domácnostem umožňují?

Uvedli jsme již, že životní úroveň ve vlastní domácnosti hodnotí téměř polovina Svitavanů jako dobrou. Rovněž jsme konstatovali, s vědomím výhrad k relevanci údajů o výši příjmů, uváděných respondenty, že má jejich domácnost měsíčně v průměru více než 22 tis. Kč pro svých 2,94 členů a že příjem na jednoho občana Svitav, který není studentem či učněm, je necelých 11 tis. Kč.

Pro náš popis ekonomické situace domácností byly významnější odpovědi na otázku: **„Umožňuje celkový příjem Vaší domácnosti uspokojovat základní životní potřeby – jídlo, oblečení a běžné potřeby pro domácnost; uspokojovat zájmy a koníčky členů Vaší domácnosti; spořit; podporovat rodinu Vašich dětí nebo Vaše rodiče; nakupovat zdravější nebo kvalitnější potraviny?“** Pro porovnání publikujeme výsledky se zjištěními CVVM z října 2005 (údaje v %, zaokrouhleně, dočet do 100 % tvoří odpovědi „neví, netýká se“).

Tab. 21: Občané Svitav (občané ČR) a možnosti poskytované jejich celkovými příjmy (údaje v %, zaokrouhleně)

		PŘÍJMY UMOŽŇUJÍ				
		ano / ne	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
uspokojovat základní potřeby	1	94/5	53	41	4	1
	2	87/9	51	36	8	1
uspokojovat zájmy a koníčky	1	57/38	16	41	27	11
	2	65/28	18	47	21	7
spořit	1	40/55	10	30	32	23
	2	51/43	14	37	28	15
podporovat rodinu dětí nebo rodiče	1	29/52	7	22	28	24
	2	29/47	9	20	87	20
nakupovat zdravější nebo lepší potraviny	1	45/48	10	35	29	19
	2	49/39	13	36	27	12

Vysvětlivky:

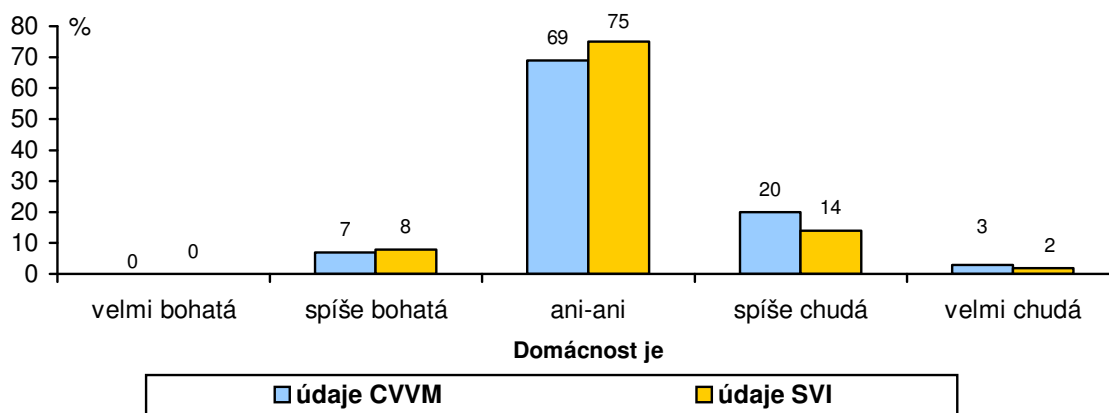
1 = údaje CVVM, 2 = údaje SVI, Dopočet do 100 % jsou odpovědi „neví“, „netýká se“

I když jsme shromáždili cenné informace o problematice rodinného rozpočtu svitavských domácností, podrobněji se jimi v této studii zabývat nemůžeme. Snad v další etapě zpracování. **Pro tuto chvíli si uvedme, že**

- **pro naprostou většinu svitavské populace není uspokojování základních potřeb při stávajícím příjmu vážným problémem.** Téměř 90 % domácností má podle vyjádření respondentů příjem, který umožňuje nakupovat jídlo, oblečení či běžné domácí potřeby. Pro zbývající desetinu to však problémem již určitým způsobem je. Nejvýraznější zastoupení v odpovědích, že **současné příjmy spíše neumožňují uspokojovat základní potřeby, měly domácnosti dělníků** (až 12 % z nich), **nezaměstnaných** (14 % z nich) a **důchodců** (více než 15 % z nich);
- **pokud jde o další možnosti** vyplývající z celkových příjmů domácností, téměř **dvě třetiny z nich (65 %)** mohou vedle základních potřeb financovat i zájmy a koníčky svých členů; **kolem poloviny z nich dokáže spořit (51 %)** a mají na nákup kvalitnějších a vlastně i dražších potravin. **29 %** respondentů uvedlo, že jsou s to finančně podporovat i domácnosti svých dětí či naopak rodičů.

4.2.2 Jak se domácnosti vnímají – jako bohaté či chudé?

Minibaterie otázek, zabývajících se ekonomickými aspekty životní úrovně svitavských domácností, obsahovala na závěr i zjištění jejich subjektivně vnímaného materiálního statusu. Pocity chudoby a bohatství se vesměs významným způsobem promítají do mnoha jiných postojů občanů. A někdy i překvapivě. Otázka byla formulována takto: „**Máte pocit, že je Vaše domácnost bohatá, nebo chudá? Velmi bohatá, spíše bohatá, ani bohatá ani chudá, spíše chudá, velmi chudá?**“ Pro zařazení svitavského názorového klimatu do hodnocení stavu v rámci ČR publikujeme výsledky společně se zjištěními CVVM z listopadu 2005 (údaje v %, zaokrouhleně, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“).

Z výsledků vyplynulo, že **8 % dotázaných Svitavanů považuje svou domácnost za bohatou, zatímco 16 % je v šetření označilo jako spíše či dokonce velmi chudou. Plné tři čtvrtiny dotázaných (75 %) pak svoji domácnost hodnotily jako „ani bohatou, ani chudou“.** V porovnání s celostátním výzkumem se jeví stav ve městě jako příznivější.

Nás však jistě zajímá rozbor statisticky významnějších dat ve vztahu k vybraným sociodemografickým znakům respondentů a k hodnocení vlastní životní úrovně.

Tab. 22: Občané Svitav a pocity na škále bohatí-chudí podle jejich některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	SUBJEKTIVNÍ MATERIÁLNÍ STATUS DOMÁCNOSTI		
	bohatá	ani bohatá, ani chudá	chudá
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ Cnorm = 0,324			
základní	6	77	17
střední (vč. vyučení)	4	74	22
úplně střední	10	80	10
vysokoškolské	30	86	4
PODLE RODINNÉHO STAVU Cnorm = 0,264			
svobodní(é)	12	76	12
ženatí, vdané	9	77	14
rozvedení(é)	0	64	36
ovdovělí(é)	6	86	8
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ Cnorm = 0,388			
dělníci	3	80	17
zam. ekon. správní	8	82	10
zam. ostatní	14	78	8
OSVČ	21	74	5
nezaměstnaní	0	65	35
důchodci	3	70	27
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	16	76	8
PODLE POČTU DĚTÍ DO 15 LET Cnorm = 0,218			
jedno	8	80	12
dvě	14	77	9
tři a více	5	80	15
žádné	6	73	21

Je zřejmé, že v rozvrstvení pocitů na škále „bohatí-chudí“ podle sociodemografických charakteristik Svitavanů nechybí „zajímavé“ nuance. **Neprojevují se statisticky průkazné rozdíly podle pohlaví, ale ani podle věku respondentů.** Podle podílů se populace v tomto znaku rozděluje na dvě skupiny: za bohaté se pokládá asi 10-11 % lidí ve věku do 39 let, zatímco jen asi 4-5 % je jich ve skupině starších 60 let. Naopak, za chudé se považují lidé ve vzestupné řadě, mezi nejmladšími občany se cítí být chudých 10 %, ve středním věku (30-49 let) je jejich podíl kolem 15 %. Ve věku 50-69 let pak registrujeme asi jednu pětinu chudých (21 %) a pocity „vrcholí“ mezi 70letými a staršími, cca 26 % z nich.

Námi dokumentované korelace umožňují říci, že **k pocitu „bohatí“ míří lidé vzdělanější, kteří jsou především mezi podnikateli a živnostníky, ale i mezi zaměstnanci technického a humanitního**

zaměření, zatímco k pocitu „chudí“ směřují lidé se středním vzděláním (vyučení), logicky nezaměstnaní a důchodci, lidé rozvedení.

Pokud jde o vazbu subjektivně vnímaného materiálního statusu k některým dalším charakteristikám svitavských občanů, uveďme aspoň korelaci k jejich hodnocení životní úrovně.

Tab. 23: Subjektivní materiální status a životní úroveň domácnosti občanů Svitav (údaje v %, zaokrouhleně, 100 % svisle)

MATERIÁLNÍ STATUS DOMÁCNOSTI Cnorm=0,710	ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ		
	dobrá	ani dobrá, ani špatná	špatná
bohatá	17	0	1
ani bohatá, ani chudá	81	86	29
chudá	2	14	70

Rozbor ukázal, že **subjektivní pocit chudoby mají především domácnosti se špatnou úrovní, i když nikoli výlučně.** Za chudou totiž označilo svou domácnost 14 % respondentů, kteří se o životní úrovni této domácnosti vyjádřili jako o „ani dobré, ani špatné“, a dále též 2 % těch, kdo životní úroveň své domácnosti hodnotili pozitivně. Naproti tomu jako bohatou svou domácnost označovali bezmála jen respondenti, kteří životní úroveň vlastní domácnosti vidí jako dobrou.

5 Občané Svitav a problematika bezpečného života ve městě

Dominantní výzkumné téma se členilo na problematiku: *vnímání pocitu bezpečí ve městě, spolupráce občanů při řešení kriminality ve městě, opatření snižujících kriminalitu, (ne)spokojenost s prací policistů, problémových vztahů a institucí na území města*. Cílem našeho výzkumu bylo zjistit aktuální stav pocitu bezpečí ve Svitavách v časovém srovnání (komparace výsledků zkoumání 1999 a 2006), a tedy před a po realizaci programů prevence kriminality¹, i ve srovnání měst², aspoň v parciálním rozsahu.

Svitavy patří mezi obce a města, ve kterých se v komunální politice klade důraz na prevenci kriminality. Prevence je chápána jako „soubor aktivit vyvíjených státními, veřejnoprávními i soukromými subjekty, směřující ke kontrole kriminality i ke snížení strachu z ní“ (Osmančík 1994)³.

5.1 Vnímání pocitu bezpečí v bytě (domě) a ve městě

Úvodem bloku otázek k problematice bezpečného života jsme se koncem roku 1999 i na počátku roku 2006 zeptali: „Cítíte se ve městě Svitavy bezpečně?“ Základní údaje uvádíme v následující tabulce.

¹ Programy, projekty a jednorázové akce realizované v rámci programu prevence kriminality – „PARTNERSTVÍ“ ve Svitavách v roce 2005, ale i v letech minulých, jsou přístupné na internetové stránce města www.svitavy.cz.

² V roce 2002 bylo provedeno sociologické šetření „Pocit bezpečí obyvatel ve vybraných městech ČR“. Realizovalo se v Břeclavi, České Lípě, Karlových Varech, Karviné, Kopřivnici, Liberci, Mostě, Novém Jičíně, Pardubicích, Přerově, Příbrami a Teplicích. Závěrečná zpráva Mgr. Holase a PhDr. Večerky byla publikována v roce 2003. Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha (IKSP).

³ Zájemce upozorňujeme, že pojem „prevence kriminality“ je definován na www.mvcr.cz/prevence/system/pojmy. Výkladem se zabývá doc. Zapletal ve skriptech Policejní akademie ČR „Prevence kriminality“ a další autoři (Osmančík O., Večerka K.). O aktuální strategii prevence kriminality na léta 2004-2007 se dočtete na zakony.idnes.cz/trestnipravo.

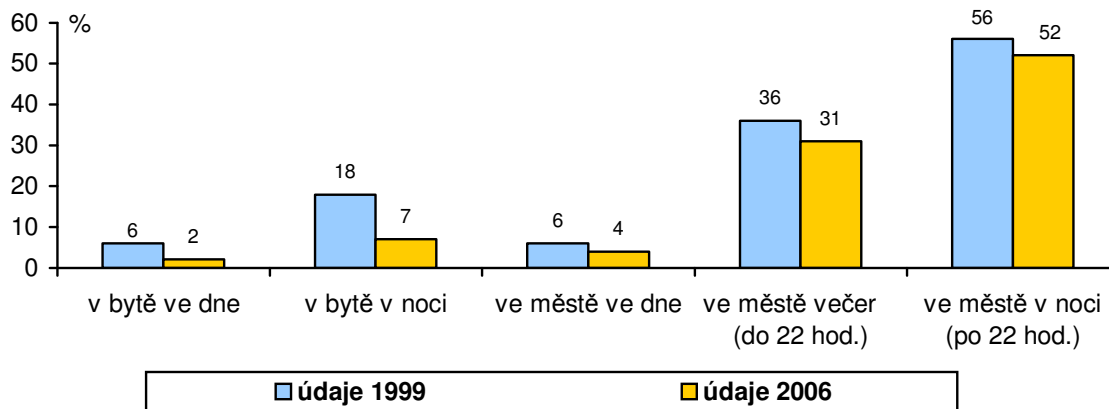
Tab. 24: Občané Svitav a jejich pocity bezpečí (údaje v %)

LOKALIZACE		CÍTÍTE SE BEZPEČNĚ?				
		rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	neví
v bytě, domě ve dne?	1	52,2	40,8	5,6	0,5	0,9
	2	58,8	37,3	1,9	0,2	1,8
v bytě, domě v noci?	1	32,7	48,8	14,9	2,9	0,7
	2	40,2	50,7	6,5	1,0	1,6
ve městě ve dne?	1	42,8	49,3	5,9	0,4	1,6
	2	40,5	53,6	3,4	0,7	1,8
ve městě večer, tak do 22 hod.?	1	12,6	43,9	26,2	10,1	7,2
	2	10,9	51,4	26,6	4,8	6,3
ve městě v noci?	1	5,8	23,4	32,5	23,6	14,7
	2	6,3	27,6	34,9	17,1	14,1

Vysvětlivky: 1 = údaje 1999 2 = údaje 2006

Dříve než upozorníme na některé statisticky významné souvislosti postojů Svitavanů s jejich charakteristikami a jinými jejich názory, **porovnejme negativní vnímání bezpečnostní situace a jeho vývoj** za více než šest let, graficky (údaje „spíše + rozhodně ne“ v %, zaokrouhleně):

Bezpečně se občané necítí

Souhrnné údaje nás informují, že za uplynulých pět-šest let došlo ve svitavské populaci ke vzestupu pocitu bezpečí. Pro subjektivní hodnocení bezpečnostní situace ve Svitavách se hodí obměna našeho pořekadla „jinde hůře, doma nejlíp“. Výzkumy, a to nejen naše, potvrzují **rozpor (diskrepanci) mezi pocitem bezpečí doma a na ulici, náměstích, parcích** (Buriánek 2001).

Po setmění a v nočních hodinách má v současnosti obavy sice méně Svitavanů než před pěti-šesti roky, ovšem pokles podílu není až tak velký. Jestliže v roce 1999 mělo po setmění ve městě negativní pocity např. 100 lidí, pak v roce 2006 je má 86; v noci je má v současnosti 93 osob.

Položili jsme si proto otázku – **které sociodemografické skupiny obyvatel jsou „aktéry“ těchto pocitů?**

Tab. 25: Občané Svitav a jejich pocity bezpečí ve městě večer a v noci podle některých sociodemografických charakteristik (údaje „rozhodně + spíše“ v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	CÍTÍ SE BEZPEČNĚ						
	VEČER			V NOCI			
	ano	ne	neví	ano	ne	neví	
PODLE POHLAVÍ							
	Cnorm=	0,211 / 0,391			0,279 / 0,389		
muži	1	64	30	6	38	51	11
	2	74	21	5	47	43	10
ženy	1	49	42	9	21	61	18
	2	52	40	8	23	60	17
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN							
	Cnorm=	0,396 / 0,303			0,353 / 0,337		
15-19 let	1	71	29	0	43	49	8
	2	72	26	2	35	63	2
20-29	1	72	25	3	40	54	6
	2	73	25	2	43	50	7
30-39	1	58	37	5	26	63	11
	2	64	29	7	37	51	12
40-49	1	61	36	3	28	62	10
	2	63	31	6	38	49	13
50-59	1	52	39	10	29	52	19
	2	62	32	6	32	55	13
60 a více	1	31	49	20	14	54	32
	2	47	43	10	20	54	26
PODLE RODINNÉHO STAVU							
	Cnorm=	0,381 / 0,314			0,306 / 0,308		
svobodní(é)	1	76	23	1	42	52	6
	2	72	25	3	40	54	6
ženatí, vdané	1	55	39	6	28	57	15
	2	59	35	6	31	54	15
rozvedení(é)	1	50	40	10	19	60	21
	2	62	30	8	38	43	19
ovdovělí(é)	1	26	52	22	11	59	30
	2	41	35	24	22	43	35

pokračování tabulky

CHARAKTERISTIKA	CÍTÍ SE BEZPEČNĚ						
	VEČER			V NOCI			
	ano	ne	neví	ano	ne	neví	
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ							
Cnorm=	0,365 / 0,312			0,375 / 0,362			
dělníci	1	55	42	3	27	60	13
	2	66	31	3	38	55	7
zam. ekon. správní	2	61	37	2	34	53	13
zam. ostatní	1	62	32	6	27	64	9
	2	68	30	2	35	57	8
OSVČ	1	60	35	5	35	58	7
	2	66	25	9	41	45	14
nezaměstnaní	1	73	27	0	37	57	6
	2	65	27	8	39	45	16
důchodci	1	37	45	18	16	52	32
	2	45	41	14	17	53	30
ek. neaktivní (vč. studentů, učňů)	1	71	21	8	37	53	10
	2	73	23	4	42	51	7

Vysvětlivky: 1 = údaje 1999 2 = údaje 2006

Rozbor statisticky významným způsobem prokázal **následující trendy vnímání pocitu bezpečí ve svitavské populaci:**

- **ve večerních hodinách se ve městě necítí bezpečně spíše ženy než muži**, a to v minulosti i v současnosti. Ovšem mezi muži se jejich podíl v r. 2006 snížil ze 30 % na 21 %, zatímco mezi ženami jen o 2 % (ze 42 % v r. 1999 na 40 % v r. 2006); **jsou to spíše lidé starší než mladší**, jenže ve věkových kohortách 15-19 a 20-29 let se stav za uplynulých pět-šest let příliš nezměnil. Asi jedna čtvrtina mladých setrvale deklaruje obavy z večerního města. V ostatních věkových skupinách zaznamenáváme v současnosti sice větší podíl osob necítících se po setmění bezpečně, ale i tak se tato část od r. 1999 snížila řádově o 5 až 8 procentních bodů. **Bezpečně se večer ve městě stále necítí spíše lidé osamělí, ovdovělí**. Jsou to přitom právě tito občané, kteří uvádějí nejvyšší pokles negativních pocitů ve večerních hodinách, u 17 % z nich.

- **v nočních hodinách se občanům svitavské bezpečnostní poměry letos také jeví o něco příznivěji než koncem minulého století. Bezpečněji se opět cítí spíše muži, ve věkových skupinách je to různé:** značný vzestup obav registrujeme ve skupině 15-19 let (podíl necítících se bezpečně je vyšší o 14 %), v navazujících kohortách se negativní pocity snižují (u osob ve věku 30-39 let o 12 %, ve věku 40-49 let o 13 %). Ovšem u starších lidí zaznamenáváme nárůst, respektive setrvalý stav.

5.2 Pocit ohrožení podle trestných činů

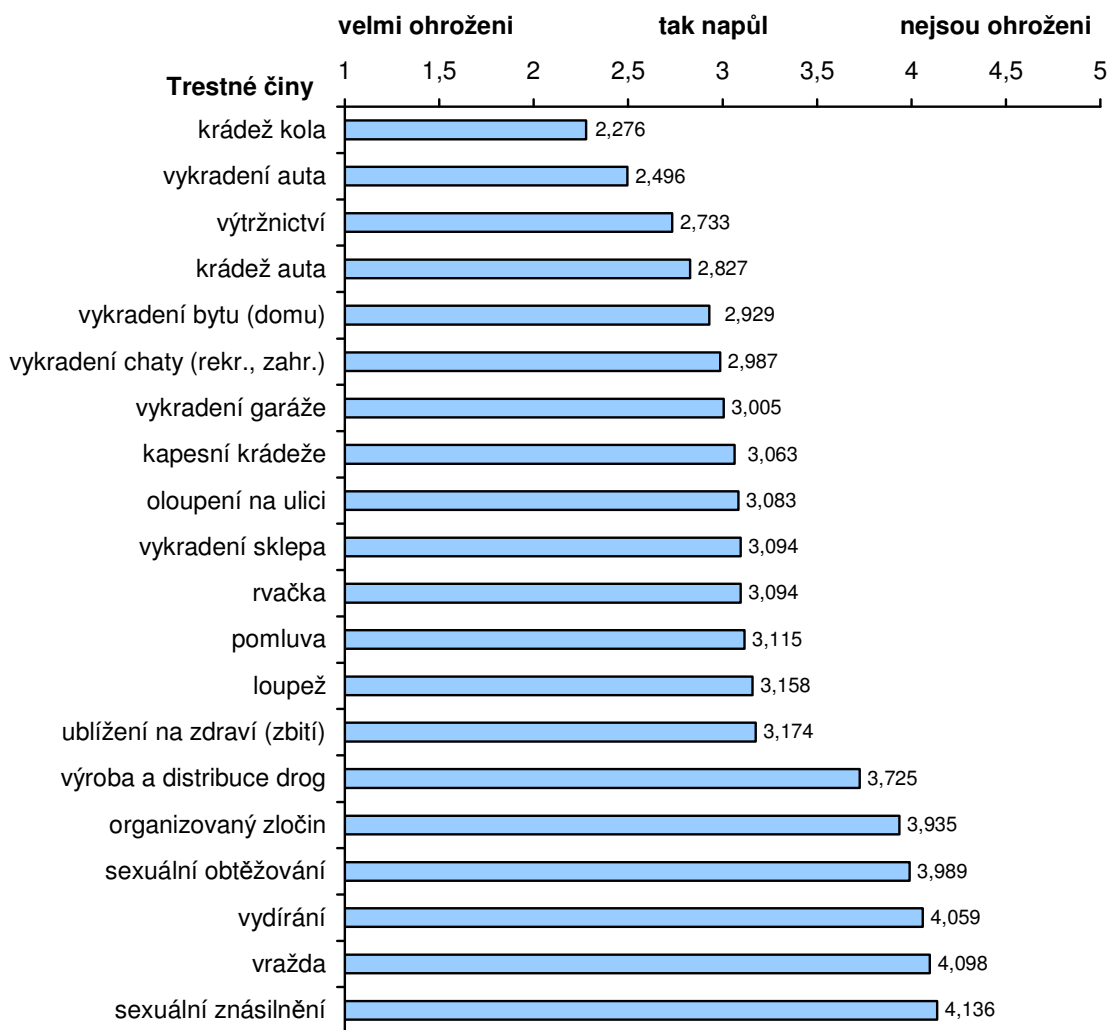
Na předcházející zjištění celkových pocitů obav svitavských občanů z kriminality ve městě jsme navázali dotazem, který specifikoval obecné pocity konkrétními trestnými činy. Respondentům byl předložen seznam dvaceti (v roce 1999 čtrnácti) trestných činů s otázkou: **„Lidé často hovoří o tom, že se bojí určitých druhů zločinnosti. Jak vnímáte situaci v tomto směru ve Svitavách Vy?“**

Respondenti uváděli u každého trestného činu subjektivně pocíťovaný stupeň ohrožení, a to v rozmezí číslic 1 až 5. Jednička přitom znamenala, že se cítí být „velmi ohrožení“, až po pětku, vyjadřující názor, že se „ohrožení necítí“.

Pro přehlednost informace o obavách z postižení trestným činem jsme použili algoritmus¹ k výpočtu **průměrného skóre pocitů ohrožení Svitavanů**. Skóre verbálně interpretujeme takto: **čím je hodnota skóre nižší, tím je pocit ohrožení vyšší, a opačně.**

¹ Algoritmus výpočtu nerefletoval respondenty, kteří neodpověděli (n=1 až 10), případně ty, kterých se trestný čin netýkal (např. ne-vlastníky aut, kol apod.). Průměrné skóre bylo vypočteno podle vzorce $\Sigma 1n_1 + \dots + 5n_5 / N$, kde n_1 je počet respondentů „cítících se být velmi ohrožení“ až po n_5 , kteří volili odpověď „necítí se být ohrožení“. N je počet respondentů, odpovídajících na konkrétní položku seznamu trestných činů.

Průměrné skóre pocitů ohrožení

Průměrné skóre pocitů ohrožení i podíly mezních pocitů ohrožení v navazujícím přehledu se vztahují pouze k vlastníkům kola, auta, chaty, garáže.

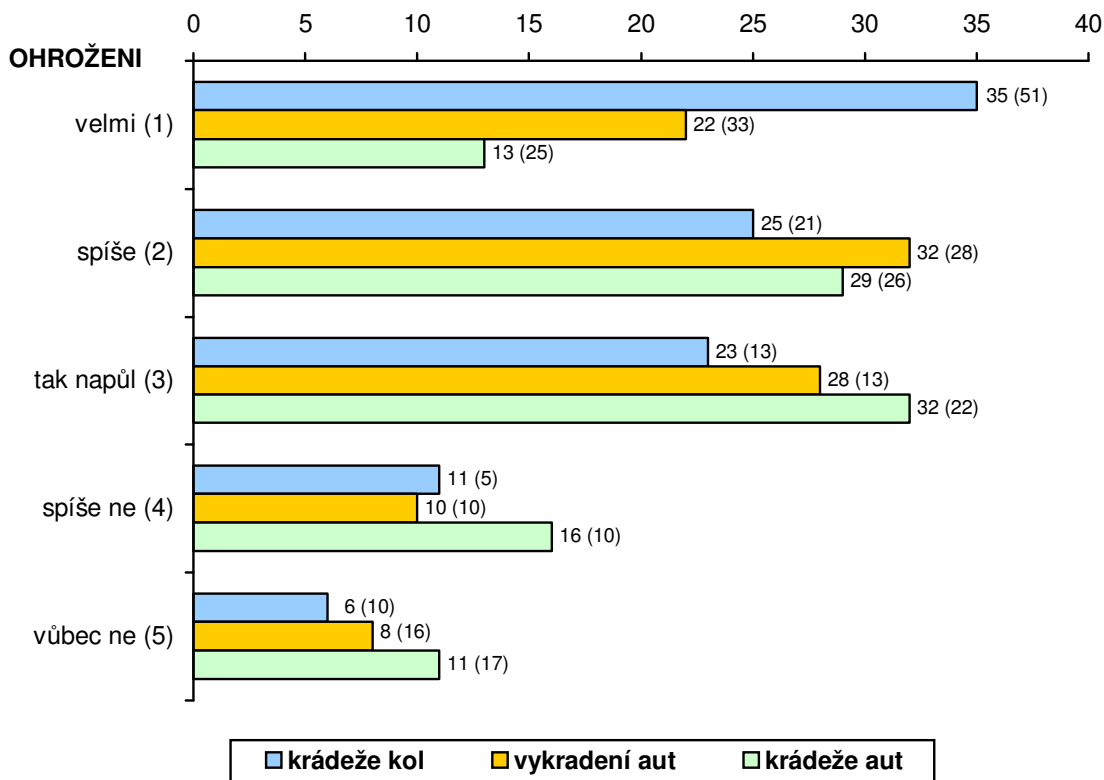
Ještě výstižnější informaci o pocitech ohrožení nám poskytne **pořadí položek ze seznamu obav a k nim se vztahující podíly Svitavanů, cítících se být velmi ohroženi, spolu s podíly těch, kteří se vůbec necítí být ohroženi.** U čtrnácti položek obav, použitých v roce 1999, uvádíme v závorce podíly a pořadí z té doby (údaje v %).

	Cítí se být velmi ohrožení		Necítí se být vůbec ohrožení	
1. krádež kola	34,8	(51,3 – 1.)	5,8	(9,9)
2. vykradení auta	21,9	(32,5 – 2.)	8,2	(15,9)
3. vykradení chaty (rekreační, zahradní)	20,9		24,3	
4. pomluva	18,8	(15,8 – 4.)	24,2	(23,6)
5. výtržnictví	16,1	(15,5 – 5.)	9,2	(14,7)
6. krádež auta	13,3	(25,3 – 3.)	11,1	(16,9)
7. vykradení sklepa	12,7		18,3	
8. kapesní krádeže	11,7	(10,4 – 7.)	15,6	(10,4)
9. rvačka	11,2		16,9	
10. oloupení na ulici	10,8	(7,4 – 8.)	14,7	(11,5)
11. výroba, distribuce drog	8,6		39,1	
12. loupež	8,6		14,4	
13. vykradení garáže	11,1		14,1	
14. ublížení na zdraví (zbití, zranění)	7,6	(5,2 – 10.)	14,1	(20,0)
15. vykradení bytu	7,5	(11,5 – 6.)	8,5	(11,7)
16. vydírání	4,4	(3,2 – 14.)	45,6	(42,6)
17. sexuální obtěžování	4,4	(4,7 – 11.)	44,9	(49,1)
18. sexuální znásilnění	4,2	(5,4 – 9.)	51,9	(53,1)
19. vražda	3,7	(3,4 – 13.)	44,7	(49,6)
20. organizovaný zločin	3,2	(3,8 – 12.)	36,4	(47,3)

V další části se budeme zabývat jen několika trestnými činy, které se mezi svitavskými občany objevily v popředí pocitů velkého ohrožení, příp. jsou společensky zvláště závažné.

5.2.1 Pocity ohrožení z krádeže (vykradení) aut a jízdních kol

Skladba pocitů ve vztahu k těmto trestným činům měla počátkem letošního roku následující průběh (údaje v %, zaokrouhleně, údaj za 11/1999 je uveden v závorce):

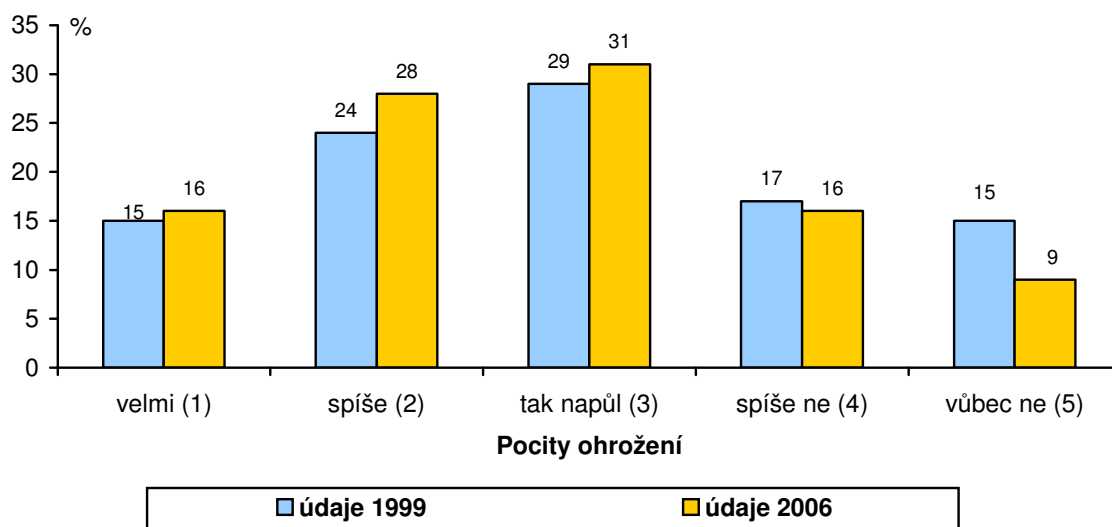
Nejfrekventovanější obavou letos i v minulosti mezi Svitavany, kteří vlastní nebo využívají jízdní kolo, byla jeho krádež. Ovšem, daleko závažnějším a pozitivnějším zjištěním je, že zatímco před šesti roky intenzivní obavu měla více než polovina občanů, starších 15 let, v současnosti jejich podíl tvoří jen kolem jedné třetiny populace (35 %). Provedený rozbor neupozornil na žádnou statisticky významnou vazbu k sociodemografickým znakům respondentů.

Druhým v pořadí trestných činů, kterého se svitavští občané obávají, bylo a zůstalo i letos vykrádání aut. I u tohoto přečinu nastal pokles míry pocitu ohrožení, zhruba z jedné třetiny (33 %) na jednu pětinu (22 %) populace.

Krádeže aut pak v roce 1999 soustřeďovaly jen o nižší podíl obav a patřilo jim „bronzové“ umístění – krádeže aut se velmi obávala jedna čtvrtina jejich majitelů (25 %). O šest let později se pocitu velkého ohrožení z ukradení auta „propadly“ na šesté místo pořadí a deklarovalo ho 13 % populace. Změna postojů se projevila u lidí mladších a středního věku, mezi zaměstnanci a podnikateli, a to razantním poklesem obav. Např. ve skupině 20-29 let se v minulosti krádeže auta velmi obávalo 30 % osob, nyní je to 12 %, v kohortě 50-59 let jsme zaznamenali pokles z 25 % na 10 % obávajících se! Obdobně jsou registrovány změny v socioprofesionálních skupinách (mezi zaměstnanci z 30 % na 12 %, podnikateli ze 42 % na 10 %).

5.2.2 Pocity ohrožení z výtržnictví

Výtržnictví, obtěžování partami výrostků, se řadilo a i nyní řadí na nejpřednější místo v pomyslném žebříčku obav svitavských občanů. Již jsme uvedli, že průměrné skóre pocitu ohrožení je 2,733 a je třetím nejvnímanějším ohrožením v populaci. V roce 1999 bylo dokonce o něco méně intenzivní, skóre = 2,910 bodu. **Celková skladba pocitu ohrožení z výtržnictví měla následující parametry (údaje v %, zaokrouhleně):**

Rozbor postojů vykázal některé statisticky průkazné závislosti a publikujeme je v následujícím přehledu.

Tab. 26: Občané Svitav a jejich pocity obav z výtržnictví, podle některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	POCITY OHROŽENÍ				
	1	2	3	4	5
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN	Cnorm= 0,313 / 0,296				
15-19 let	1 12	2 37	3 43	4 6	5 2
	2 18	27	23	16	16
20-29	1 18	25	27	12	18
	2 16	26	28	20	10
30-39	1 18	21	33	18	10
	2 16	34	28	15	7
40-49	1 12	24	31	23	10
	2 13	28	42	10	7
50-59	1 11	20	27	26	16
	2 14	34	36	13	3
60 a více	1 20	22	22	11	25
	2 21	26	24	20	9

pokračování tabulky

CHARAKTERISTIKA	POCITY OHROŽENÍ					
	1	2	3	4	5	
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ C _{norm} = 0,294 / 0,288						
dělníci	1	16	18	28	23	15
	2	17	34	30	11	8
zam. ekon. správní	2	11	25	40	23	1
	} 1	13	26	36	14	11
zam. ostatní	2	17	36	34	9	4
	1	20	22	22	24	12
OSVČ	2	14	28	37	14	7
	1	5	26	29	19	21
nezaměstnaní	2	14	29	26	23	8
	1	17	21	24	14	24
důchodci	2	21	23	26	15	15
	1	19	35	34	9	3
ek. neaktivní (vč. studentů, učňů)	2	16	22	26	18	18

Vysvětlivky: 1 = údaje 1999 2 = údaje 2006

Výtržnictvím se cítí být více či méně ohroženy více než dvě pětiny (44 %) populace, zatímco koncem minulého století ohrožení vnímaly necelé dvě pětiny z ní (39 %). Výtržnictví je z hlediska pocitů ohrožení jedna z obav, která je dnes intenzivnější, než tomu bylo dříve.

Pokud jde o současný stav, uveďme, že na první místo škály pocitů obav zařadilo výtržnictví 21 % žen (11 % mužů), na druhé místo je deklarovali muži i ženy shodně (vždy 28 % z nich), „tak napůl“ hodnotilo míru svých obav z výtržnictví 33 % žen a 29 % mužů. Na čtvrtou pozici je zařadilo 11 % žen (20 % mužů) a že vůbec nejsou ohroženi, si myslelo 7 % žen a 12 % mužů.

Pocity obav zaznamenávají ve Svitavách sociologicky „zajímavý“ vývoj, a to jak ve věkových, tak v některých socioprofesionálních skupinách městské populace. **Vzestup pocitu ohrožení v současnosti vzrůstá v kohortách od 30 let.**

Poměr počtu respondentů, kteří řadili v roce 1999 a v roce 2006 intenzitu svých obav na první či druhou pozici škály, má tyto hodnoty: ve skupině 15-19 let = 92, 20-29 let = 98, 30-39 let = 128, 40-49 let = 114, 50-59 let = 155 a ve skupině 60 let a více = 112! Výrazně rovněž vzrostl počet dělníků, kteří deklarovali své silné pocity ohrožení (zařadili je na první či druhou pozici): v roce 1999 tak učinilo 34 % z nich, v současnosti 51 % z nich (index = 150). Nebo mezi nezaměstnanými je index 138!

5.2.3 Pocity ohrožení ze sexuálního obtěžování až po sexuální znásilnění

Pocity ohrožení ze sexuálních deliktů nejsou ve Svitavách příliš intenzivní, jsou však setrvalé. V klimatu městské populace jsme zaznamenali tyto parametry obav (údaje v %, zaokrouhleně):

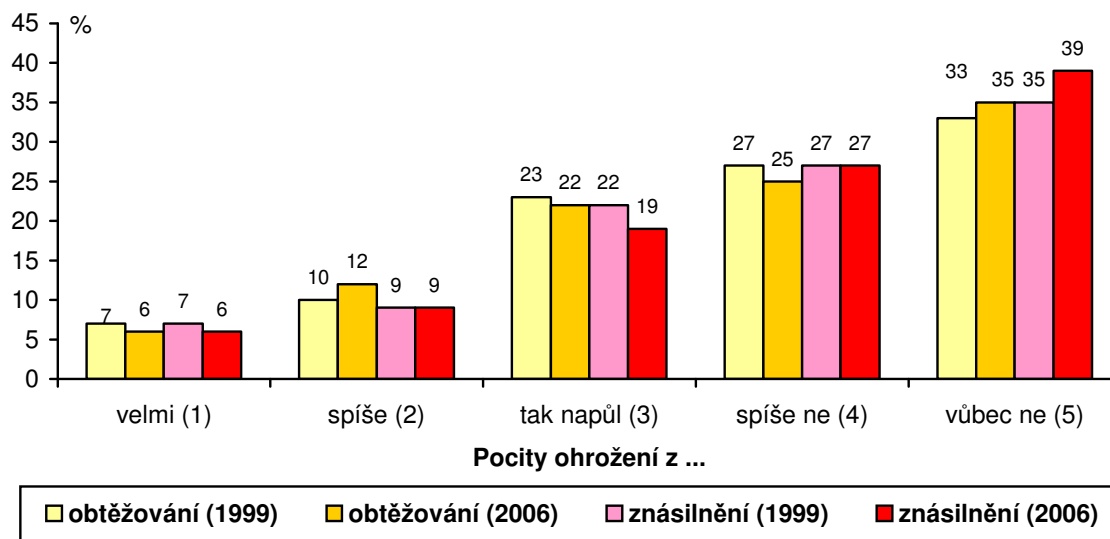
Pocity ohrožení ve městě ze sexuálního obtěžování

	1 velmi ohrožení	2	3 tak napůl	4	5 vůbec nejsou ohrožení
v roce 1999	5	7	18	21	49
v roce 2006	4	8	18	24	46

Pocity ohrožení ze sexuálního napadení až po znásilnění

	1 velmi ohrožení	2	3 tak napůl	4	5 vůbec nejsou ohrožení
v roce 1999	5	7	15	20	53
v roce 2006	4	6	15	21	54

Podrobněji uvedme pocity ohrožení mezi svitavskými ženami, a to opět v časovém srovnání (údaje v %, zaokrouhleně):

Přehledněji řečeno, **sexuálním obtěžováním se cítí být ohroženo 18 % žen** (v roce 1999 – 17 %), tak napůl 22 % žen (23 %) a necítí se být ohroženo 60 % žen (shodně jako v roce 1999 – 60 %). Co se týká **obav ze sexuálního napadení až po znásilnění** je situace ve Svitavách tato: **ohroženo se cítí být 15 % žen** (v roce 1999 – 16 %), tak napůl 19 % žen (22 %) a necítí se být ohroženo 66 % žen (v roce 1999 – 62 %).

Nakonec dvě poznámky: Postoje mužů jsou beze změn, podíl mužů, kteří necítí ohrožení svých manželek či přítelkyň a sester, je dříve i v současnosti velký. „Starosti“ ohrožení žen sexuálním obtěžováním si nedělá 81 % mužů (v roce 1999 to bylo 82 % z nich) a sexuálního napadení až po znásilnění se neobává 84 % mužů (v roce 1999 – 85 %). **Uvědomujeme si však, že těch „pouhých“ 18 %, respektive 15 % žen, cítících se být ohroženo sexuálními delikty, představuje 1100-1400 svitavských žen?** A to jistě není nevýznamná část městské komunity...

5.3 Prostorová diferenciacie pocitů bezpečí ve městě

Otázka směřující k lokalizaci kriminogenní situace ve Svitavách měla dvě části. Nejdříve jsme respondentům řekli: **„Jestliže se Vy nebo členové Vaší domácnosti cítíte být velmi ohroženi kriminalitou, uveďte název ulice, křižovatky, náměstí, parku apod., kde takové pocity máte! Prosím, názvy míst запиšte co nejpřesněji.“** Otázka byla tzv. „otevřená“. Odpovědi na prvním a druhém místě pořadí byly následně kódovány.

Výchozí informací je zjištění, že ve městě

- **se necítí být ohroženi, resp. neví, neodpovědělo 54 % občanů,**
- **se cítí být velmi ohroženo aspoň v jedné lokalitě 46 % občanů.**

Situace před šesti lety byla obdobná (52% : 48 %).

Nebezpečnými místy jsou (bez ohledu na řazení bylo kódováno 358 lokalit):

- 1. nespécifikovaná místa, kterých bylo 19 % ze všech uváděných,** především „všechny temné uličky“, „málo osvětlená“ či „neosvětlená místa“, dále pak „podchody“, jmenovitě např. u muzea, supermarketu, atd.;

2. **Náměstí Míru – 16 % ze všech nebezpečných lokalit;**
3. **jednotlivé ulice – 15 % ze všech nebezpečných lokalit,** souhrnně uvedeno 30 názvů ulic, opakovaně ul. Lanškrounská (13x), Vrchlického (5x), Jungmanova (3x) atd.;
4. **vlakové nádraží a okolí – 12 % ze všech nebezpečných míst;**
5. **sídliště Lány – 12 % ze všech nebezpečných míst;** opakovaně konkretizováno ulicemi Kpt. Jaroše, Svitavskou, „holobyty“;
6. **parky – 11 % ze všech nebezpečných míst;**
7. **autobusové nádraží – 6 % ze všech nebezpečných míst;**
8. **hospody, bary, herny a okolí – 6 % ze všech nebezpečných míst;**
9. **super-hypermarkety a jejich okolí – 3 % ze všech nebezpečných míst.**

Skladba odpovědí se ve sledovaných skupinách obyvatel příliš nelišila – jen muži uváděli častěji než ženy jako nebezpečná místa kategorii „hospody, herny a jejich okolí“, zatímco ženy více „vlakové nádraží a jeho okolí“. Tatáž lokalita je nebezpečná, více než pro ostatní, pro lidi nejmladší. Pro rodiny se dvěma dětmi bylo identifikováno jako nebezpečné sídliště Lány, pro rodiny s více dětmi pak takovými lokalitami bylo nádraží ČD a okolí obchodních center.

Po uvedení názvů míst ve městě, které v občanech vyvolávají pocity ohrožení, odpovídali respondenti na otázku: **„Čeho se Vy nebo členové Vaší domácnosti na uváděném místě obáváte, čím je území nebezpečné? A je tomu tak stále nebo pouze v některých dnech či hodinách?“**

Připomeňme si, že v městské komunitě se necítí být ohroženo 54 %, nebezpečné lokality uvedlo 46 % obyvatel starších 15 let. A právě názory této části veřejnosti (n=257 respondentů) publikujeme v orientačním přehledu.

Nejobávanějšími trestnými činy na nebezpečných místech ve městě jsou:

- 1. ublížení na zdraví, rvačky, fyzické násilí**, uvedlo je cca 33 % občanů (tj. asi 14 % z celé populace)
- 2. kapesní krádeže, okradení na ulici** uvedlo cca 28 % občanů (tj. asi 12 % z celé populace)
- 3. nespecifikované (nezařaditelné důvody)** uvedlo cca 15 % občanů (tj. asi 7 % z celé populace), např. neukáznění řidiči (ul. Brněnská, hlavní křižovatka), ale i nebezpečí ze špatně či vůbec neosvětlených míst (park J. Palacha, Hraniční ul., ulice kolem TOS, okolí nádraží, nepřehledná cesta z nádraží do centra)
- 4. výtržnictví** uvedlo cca 14 % občanů (tj. asi 6 % z celé populace) např. party výrostků, Romové, opilci (u nádraží, okolí cihelny), bezdomovci, feťáci
- 5. krádeže (vykradení) aut a kol** uvedlo cca 5 % občanů (tj. asi 2 % z celé populace)
- 6. sexuální obtěžování** uvedlo cca 3-4 % občanů (tj. asi 1 % z celé populace)
- 7. vykradení bytu (domu)** uvedlo cca 1 % občanů (tj. asi 0,5 % z celé populace)

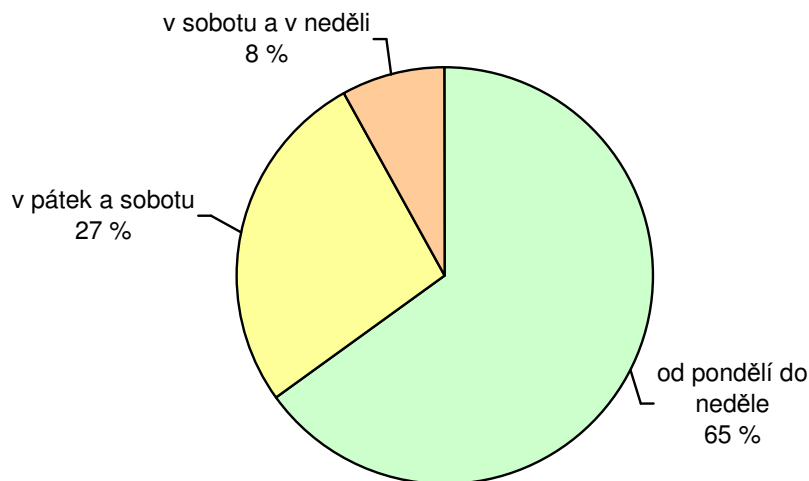
Kriminogenní lokalizace má podle vyjádření občanů, cítících se ohroženi, tyto dominanty:

- *Náměstí míru* má svou negativní „image“ především proto, že vyvolává pocit ohrožení z okradení na ulici, z kapesních krádeží a z ublížení na zdraví, fyzického násilí, ale i z krádeží kol, či vykradení aut,
- *vlakové nádraží a jeho okolí* má svou špatnou pověst nejen jako prostor kapesní krádeže a vůbec pro okrádání, ale i pro sexuální obtěžování a ublížení na zdraví, rvačky a výtržnictví všeho druhu,

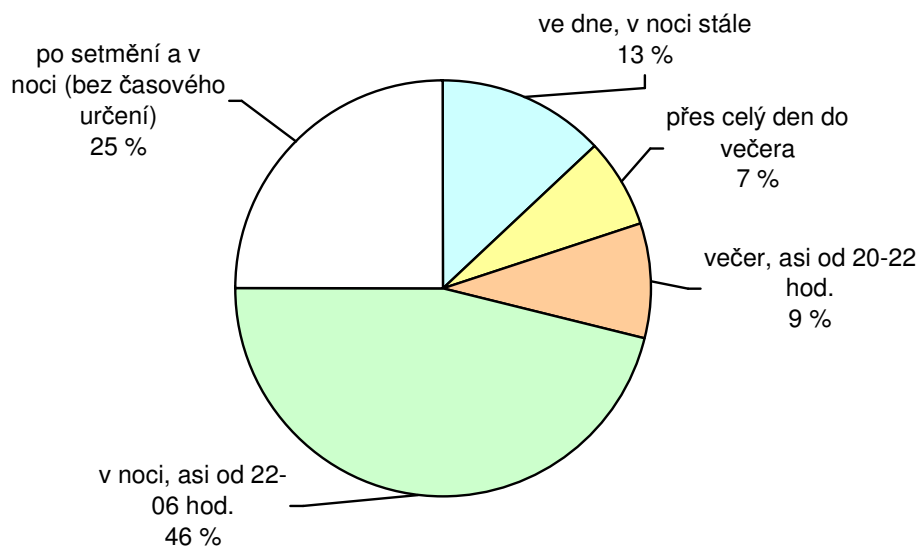
- **sídliště Lány, jeho ulice, jsou zřejmě synonymem pro výtržnictví part výrostků, jednotlivců i skupin málo přizpůsobivých lidí,**
- **parky jsou pokládány za nebezpečná místa ve vazbě na sexuální delikty a kvůli obavám z okradení, loupežného přepadení (kterým to umožňuje „špatné osvětlení“).**

A ještě nám zbývá uvést dny a čas, ve kterých svitavští občané považují vytipovaná místa za nebezpečná. Po zakódování odpovědí a úpravě škály je základní informace tato (n=257 respondentů, údaje v %, zaokrouhleně):

Dny, v nichž jsou lokality ve městě nebezpečné

Čas, v nichž jsou lokality ve městě nebezpečné

Doplníme-li již publikovanou kriminogenní lokalizaci předcházejícími kritérii, zjišťujeme, že občané, kteří se cítí být ohroženi, za nebezpečné považují

Náměstí míru 46 % z nich především v Pá a So, 41 % v So a Ne
67 % zvláště v noci a dalších 17 % po setmění a v noci;

vlakové nádraží a okolí

68 % z nich od Po do Ne, neustále,
54 % v noci, od 22 do 6 hod. a dalších 36 % po setmění a v noci

sídliště Lány 86 % z nich od Po do Ne,
28 % ve dne, v noci, shodný podíl po setmění a v noci

parky 70 % z nich od Po do Ne
48 % hlavně v noci (od 22-06 hod.) a 28 % „navíc“ po setmění a v noci

Porovnáme-li pocity občanů města Svitav v roce 2006 a v roce 1999, můžeme konstatovat, že tehdy i nyní více než polovina obyvatel ohrožení necítila a necítí, že nezná nebezpečná místa nebo že o nich alespoň neví. A že o nebezpečných místech platí, že „nic nového pod sluncem...“

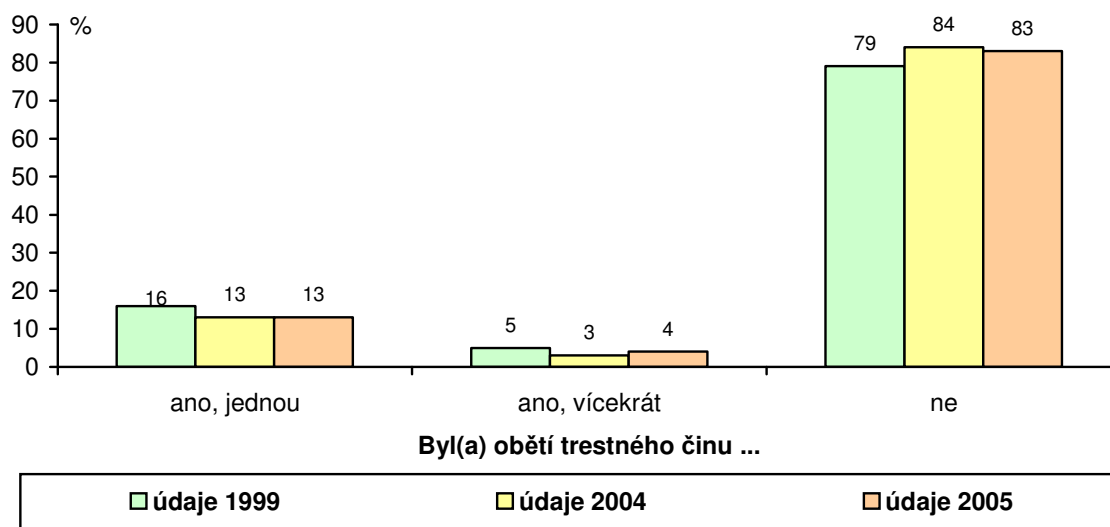
5.4 Spolupráce občanů při řešení kriminální situace ve městě

Téma spolupráce obyvatel Svitav bylo v našem výzkumu zastoupeno dvěma okruhy otázek: jednak jsme zjišťovali občanovu vlastní „zkušenost“ s kriminálními delikty z hlediska časové frekvence, druhu trestných činů a jejich oznámení policii. Jednak jsme „testovali“ chování občanů jako svědků či aspoň jako účastníků kriminální situace.

5.4.1 Vlastní zkušenost občanů jako obětí trestných činů

Otázka byla v současnosti i před více než šesti roky formulována shodně. „**Stal(a) jste se Vy nebo členové Vaší domácnosti obětí nějakého trestného činu, nebo pokusu o trestný čin, na území Svitav?**“ Znění dotazu bylo navíc časově vymezeno. V listopadu 1999 jsme ho doplnili o text „v uplynulých dvanácti měsících“, v březnu 2006 pak „v uplynulých dvou letech“. Navíc měli respondenti možnost rozšířit odpověď i o období „leden-únor 2006“.

Základní rozložení odpovědí (údaje v %, zaokrouhleně)

Pro úplnost uvedme, že za první dva měsíce letošního roku uvedlo 6 % respondentů, že se obětí (či pokusu) kriminálního činu stalo jednou a 0,5 % respondentů vícekrát.

Testování empirických dat na standardně sledovaných charakteristikách obyvatel Svitav signalizovalo v minulosti i v současnosti jen slabé (Cnorm=do 0,15) a střední závislosti (Cnorm=0,16-0,30). Pro úplnost však průběh dat aspoň v některých znacích publikujeme. Data o frekvenci viktimizace¹ jsme však sloučili do jediné položky.

¹ **viktimizace** je proces poškozování oběti a způsobování újmy, čímž se vlastně z jedince stává oběť určitého trestného činu. Běžně se viktimizace rozlišuje na:

primární v. – újma způsobená pachatelem; je to přímý, bezprostřední důsledek trestného činu,

sekundární v. – to jsou nepříjemnosti a výdaje, které oběť musí snášet v souvislosti s následným trestným řízením. Je to „nové“ poškození oběti ze strany orgánů činných v trestním řízení nebo jiných institucí,

terciární v. – je stav, kdy se oběť neumí přiměřeně vyrovnat s traumatickou zkušeností, přestože z objektivního hlediska došlo k nápravě či uzdravení a odškodnění (závisí na zvláštostech osobního založení oběti) (Bouřa 2003).

Tab. 27: Občané Svitav a jejich zkušenost s trestnou činností podle některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	ZKUŠENOST S TRESTNOU ČINNOSTÍ					
	ANO			NE		
	1999	2004	2005	1999	2004	2005
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN						
15-19 let	14	18	16	86	82	84
20-29	22	15	20	78	85	80
30-39	28	19	19	72	81	81
40-49	23	22	21	77	78	79
50-59	22	13	10	78	87	90
60 a více	15	13	15	85	87	85
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ						
základní	12	11	14	88	89	86
střední (vč. vyučení)	28	15	16	72	85	84
úplně střední	22	22	19	78	78	81
vysokoškolské	17	17	21	83	83	79
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ						
dělníci	23	21	20	77	79	80
zam. ekon. správní		19	22		81	78
zam. ostatní	27	18	16	73	82	84
OSVČ	31	20	18	69	80	82
nezaměstnaní	24	10	18	76	90	82
důchodci	13	8	9	87	92	91
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	16	16	19	84	84	81

Občané, kteří na předcházející otázku uvedli, že se jim samým nebo někomu z jejich domácnosti stal v uplynulých dvou letech nějaký trestný čin na území Svitav, byli dotázáni: „**Můžete uvést, o jaký trestný čin se jednalo?** V případě, že vás postihlo stejných trestných činů více, ptáme se na ten, který považujete za nejzávažnější a byl spáchán ve Svitavách...“

Bereme-li v úvahu odpovědi těchto respondentů, tj. v roce 1999 asi 20 %, v roce 2004 cca 16 % a o rok později cca 17 % populace starší 15 let, **pak to nejčastěji bylo** (podíly respondentů v %, zaokrouhleně, údaj v závorce je podíl postižených z celé populace):

	V ROCE			
	1999	2004	2004/2005	2005
1. krádež kola	53 (11,5)	39 (5,9)		33 (5,3)
2. vykradení sklepa (kůlny apod.)	14 (3,1)	19 (2,9)		16 (2,5)
3-4. vykradení auta	30 (6,5)	25 (2,2)		19 (3,1)
ublížení na zdraví	5 (1,1)	12 (1,9)		11 (1,9)
5. loupežné přepadení	8 (1,8)	11 (1,7)		12 (1,9)
6. vykradení chaty	-	-	10 (2,7)	
7. bytová krádež	5 (1,1)		5 (1,5)	
8-10. vykradení garáže	-	-	4 (1,2)	
krádež auta	3 (0,7)		4 (1,2)	
sexuální obtěžování	4 (0,9)	4 (0,7)		5 (0,8)
11. znásilnění	0 (0,0)	0 (0,0)		0 (0,0)

Letošní výzkum umožnil respondentům uvést i další kriminální delikty, které jsme nezařadili do nabídnutých alternativ. Jak jsme předpokládali, byly to především „drobné“ krádeže, např. dokladů, peněženek, kabelek, mobilů apod. Oběťmi se stalo více než 4,5 % obyvatel městské populace.

Rozbor odpovědí podle charakteristik občanů Svitav, kteří byli postiženi v roce 2004 a 2005 trestnou činností, jsme uskutečnili ve vazbě ke čtyřem nejčastějším deliktům.

Tab. 28: Občané Svitav (resp. jejich domácnosti), postižení v letech 2004 a 2005 nejčastějšími delikty, podle jejich některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	PODÍL POSTIŽENÝCH ¹			
	krádeží kol	vykradením sklepa	vykradením auta	ublížením na zdraví
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN				
<i>Cnorm=</i>	0,242	0,219	0,296	0,249
15-19 let	29	18	0	12
20-29	31	17	21	19
30-39	28	21	7	17
40-49	41	11	16	14
50-59	31	8	15	8
60 a více	18	24	12	0

¹ Podíl postižených sledovanými trestnými činy představuje tu jejich část, která odpověděla na otázku, o jaký delikt šlo, „ano“. Dopočet do 100 je pak podíl těch, na nichž trestný čin spáchán nebyl.

pokračování tabulky

CHARAKTERISTIKA	PODÍL POSTIŽENÝCH ¹			
	krádeží kol	vykradením sklepa	vykradením auta	ublížením na zdraví
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ				
<i>Cnorm=</i>	0,209	0,141	0,208	0,203
základní	23	16	3	10
střední (vč. vyučení)	37	19	16	16
úplně střední	29	14	17	17
vysokoškolské	47	7	13	0
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ				
<i>Cnorm=</i>	0,335	0,252	0,233	0,237
dělníci	42	22	16	17
zam. ekon. správní	30	3	20	17
zam. ostatní	36	14	18	9
OSVČ	40	13	0	13
nezaměstnaní	8	17	8	25
důchodci	7	14	7	0
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	34	21	14	10

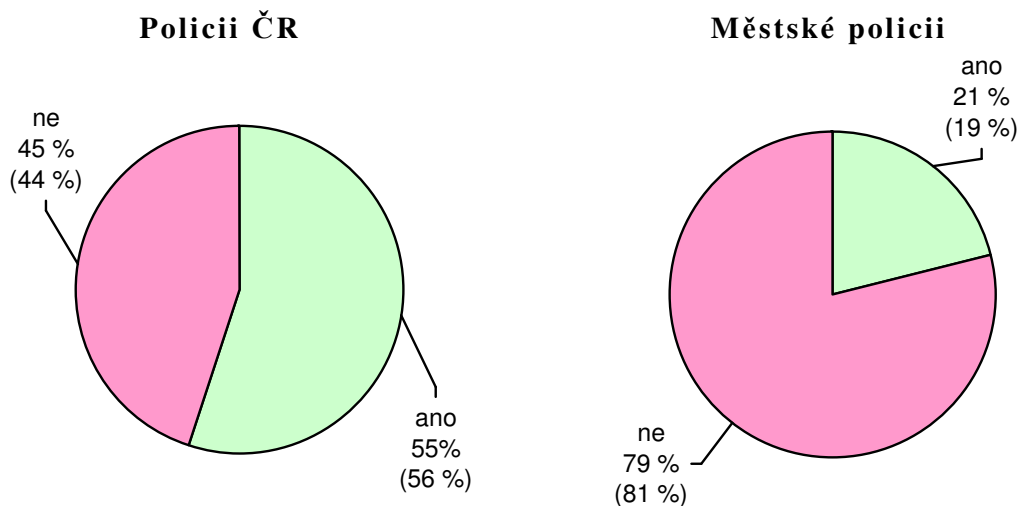
Podle uváděných sdělení Svitavanů můžeme říci, že **zatímco před šesti roky pocítila kriminalitu sama na sobě asi jedna pětina městské populace (21 %), tak počátkem letošního roku totéž uvedla necelá jedna šestina z ní (16-17 %)**. Znamená to, že viktimizace občanů zřejmě klesá, trestnou činností je ročně zasaženo asi šestnáct-sedmnáct obyvatel starších 15 let ze sta. Přitom stále platí, že pachatelé trestných činů si vybírají své oběti „rovnoměrněji“, než se mnohdy traduje.

Dominantním kriminálním deliktem, kterým bývají občané města postiženi, jsou krádeže kol. Platilo to dříve i dnes. Ovšem **frekvence těchto krádeží zřejmě o třetinu poklesla, stejně jako podíl vykrádání aut.** Na stejné úrovni zůstává vykrádání sklepů, bytové krádeže a sexuální obtěžování. Naopak, vzestup registrujeme u násilných trestných činů, jako jsou ublížení na zdraví a loupežná přepadení. Dotýkají se sice „jen“ 2 % populace, přesto je nelze při prevenci bagatelizovat. Nezjistili jsme

¹ Podíl postižených sledovanými trestnými činy představuje tu jejich část, která odpověděla na otázku, o jaký delikt šlo, „ano“. Dopočet do 100 je pak podíl těch, na nichž trestný čin spáchán nebyl.

významnější závislost mezi charakteristikami obětí a druhem kriminálního deliktu.

Subkapitola o vlastní zkušenosti občanů města s kriminálními delikty v posledních dvou letech byla uzavřena otázkou: „**Ohlásili jste trestný čin, nebo pokus o něj, na policii?**“ Odpovědi obětí nezákonného jednání se členily takto (údaje v %, zaokrouhleně, v závorce údaje z roku 1999):

Tab. 29: Ohlašovatelé trestných činů Policii ČR a Městské policii ve Svitavách podle jejich některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně, dopočet do 100 jsou odpovědi „nenahlásili“)

CHARAKTERISTIKA	TRESTNÉ ČINY OHLÁSILI			
	POLICII ČR		MĚSTSKÉ POLICII	
	1999	2006	1999	2006
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN				
<i>Cnorm=</i>	0,249	0,327	0,336	0,294
15-19 let	63	44	50	38
20-29	60	74	12	29
30-39	57	52	13	12
40-49	64	50	19	17
50-59	50	38	14	15
60 a více	38	65	25	25
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ				
<i>Cnorm=</i>	0,249	0,263	0,210	0,225
základní	47	47	32	33
střední (vč. vyučení)	64	49	16	18
úplné střední	47	59	18	17
vysokoškolské	43	80	13	30

pokračování tabulky

CHARAKTERISTIKA	TRESTNÉ ČINY OHLÁSILI			
	POLICII ČR		MĚSTSKÉ POLICII	
	1999	2006	1999	2006
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ				
<i>Cnorm=</i>	0,316	0,320	0,378	0,366
dělníci	67	40	14	14
zam. ekon. správní	56	53	13	11
zam. ostatní		68		29
OSVČ	61	73	21	8
nezaměstnaní	44	60	0	42
důchodci	35	64	29	29
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	58	58	42	33

Stav v oznamování trestných činů policiím se nemění. Více než polovina občanů Svitav (55 %), kterým někdo ukradl nějakou věc či peníze, přepadl či je ohrožoval, ohlásila tuto skutečnost Policii ČR a pětina (21 %) postižených se s oznámením obrátila na městskou policii. Typologie občanů, kteří delikty hlásí PČR, jsou hlavně lidé ve věku 20-29 let, s vyšším stupněm vzdělání, zejména vysokoškoláci. Na městskou policii se obracejí především lidé nejmladší, ale i ti nejstarší.

5.4.2 Ochota občanů ke spolupráci s Policií ČR a Městskou policií ve Svitavách

Shodně s výzkumem názorů občanů na bezpečnostní situaci ve vybraných dvanácti městech ČR pro pražský IKSP (Večerka, Holas 2003), jsme zařadili dvojici otázek, konfrontující občana s kriminální činností.¹ Nejdříve jsme se zeptali: „**Jak se zachováte, stanete-li se svědkem krádeže, která se Vás bezprostředně netýká?**“ Respondenti celého souboru si vybírali z pěti alternativ odpovědí, které „získaly“ tyto podíly (v závorce údaje z vybraných měst ČR):

¹ Autoři však opodstatněně připomínají, že verbalizované postoje musíme přijímat se skepsí. Jedná se o hypotetickou situaci, jejíž řešení je v „reálu“ závislé na množství zcela konkrétních okolností. Např. vliv určité autostylizace je velmi pravděpodobný.

Způsob chování

a) nebudu si toho všímat	uvedlo	7,2 %	(9,5 %)
b) zavolám anonymně tísňovou linku 158		24,1 %	(20,9 %)
c) zavolám tísňovou linku 158 a představím se		42,3 %	(41,8 %)
d) budu se snažit na zloděje křikem upozornit okolí		11,6 %	(13,3 %)
e) podle okolností se pokusím pachatele zadržet		14,8 %	(14,4 %)

Testování odpovědí ve vazbě k sociodemografickým znakům dotazovaných občanů prokázalo významné vazby k pohlaví, věku a socioprofesnímu zařazení.

Tab. 30: Občané Svitav a jejich chování jako svědků krádeže podle některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	ZPŮSOB CHOVÁNÍ				
	a)	b)	c)	d)	e)
PODLE POHLAVÍ Cnorm = 0,421					
muži	8	23	40	5	24
ženy	6	25	45	18	6
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN Cnorm=0,291					
15-19 let	6	18	43	14	19
20-29	10	15	42	8	25
30-39	6	29	40	11	14
40-49	4	27	44	8	17
50-59	6	29	43	12	10
60 a více	10	23	42	20	5
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ Cnorm = 0,337					
dělníci	5	30	40	7	18
zam. ekon. správní	4	25	49	11	11
zam. ostatní	4	26	43	12	15
OSVČ	0	29	39	14	18
nezaměstnaní	20	21	37	4	18
důchodci	12	22	42	20	4
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	7	15	43	12	23

Ze zaznamenaných odpovědí Svitavanů je evidentní, že **největší podíl Svitavanů, více než dvě pětiny, by jako přímý svědek krádeže zavolal linku 158 a představil se.** Jedna čtvrtina občanů by sice tísňovou linku zavolala, ale anonymně. Kolem 7 % populace, starší 15 let, by zůstalo nevšímavé. Na možné jednání svědků má průkazný vliv pohlaví (téměř čtvrtina mužů by se pokusila pachatele zadržet!), hlavně mladší tvrdí, že by se pokusili pachatele zadržet; starší naopak, a spíše by se snažili křikem na delikt upozornit okolí. Popsané reakce Svitavanů se příliš neliší od zjištění v jiných městech.

Poté jsme se občanů zeptali: „**Jak se zachováte při vyšetřování tohoto případu?**“ Podíly odpovědí u nabídnutých variant měly následující hodnoty (v závorce jsou opět údaje z jiných měst ČR):

nejsem ochoten svědčit	uvedlo 12,5 % (14,4 %)
v případě, že budu vyzván, jsem ochoten anonymně svědčit	35,6 % (35,0 %)
v případě, že budu vyzván, jsem ochoten svědčit	42,6 % (39,5 %)
sám nabídnu policii svědectví	9,3 % (11,2 %)

Ani chování lidí při vyšetřování krádeže, kteří byli hypotetickými svědky, se mezi Svitavany a obyvateli ostatních měst nijak zvláště neliší. Ve Svitavách by každý osmý odmítl svědčit a naproti tomu by téměř každý desátý občan svědectví nabídl sám. Podíl standardního svědectví pod vlastním jménem je o sedm procentních bodů vyšší než podíl svědectví anonymního. Analýza odpovědí podle sledovaných sociodemografických charakteristik nepřinesla statisticky průkazné vazby a souvislosti. Jen použití tzv. znaménkového schématu upozornilo na to, že nejsou ochotni svědčit lidé ve věku 50-59 let (19 % z nich), zatímco svědectví by sami nabídli více než ostatní lidé ve věku 20-29 let (15 % z nich). Svědčit by nebyli ochotni především lidé bez práce (27 % z nich). Sociologicky zajímavější jsou výsledky testování ochoty ke spolupráci s policiemi a několika jinými postoji Svitavanů. O tom však později.

5.5 Názory občanů na problémové vztahy a instituce

Současné snahy o fungující systém komunálně orientované prevence kriminality vyžadují poznávat názory občanů na nejrůznější projekty a na potenciálně problémové instituce. „Navíc“ do této části zařazujeme i informace o mínění, úsudcích a soudech svitavské veřejnosti, týkajících se romské minority. Subkapitolu uzavíráme zprávou o nazírání občanů na téma korupce.

5.5.1 Názory veřejnosti na opatření snižující kriminalitu, především u mládeže

V rámci programů prevence kriminality jsou používány rozličné metody a techniky. Baterii běžně používaných postupů jsme převzali (Večerka, Holas 2003). Otázka zněla: „**Často se hovoří o zvyšující se kriminalitě, zejména mládeže. Mohou podle Vás následující opatření kriminalitu snížit?**“ Poté následovalo 14 způsobů činností, ve kterých

respondent posuzoval jejich vhodnost na šestistupňové škále od „rozhodně ano“ až po „rozhodně ne“. Základní členění odpovědí uvádíme v tabulkovém přehledu, doplněném indexem¹ hodnocení přínosu.

Tab. 31: Názory veřejnosti na opatření snižující kriminalitu, především mládeže (údaje v %, zaokrouhleně, průměr indexu = 2,57 bodu)

AKTIVITY	ŠKÁLA HODNOCENÍ PŘÍNOSU						INDEX
	1 rozhodně ano	2	3	4	5	6 rozhodně ne	
1. sledování veřejných prostranství kamerami	52	25	12	4	5	2	1,91
2. více policistů v ulicích, pěší hlídky policie	50	23	14	6	4	3	2,00
3. více uplatňovat obecně prospěšné práce za menší delikty	47	22	15	9	4	3	2,11
4. zřizování dalších zařízení pro volný čas	38	29	19	7	5	2	2,20
5. zřizování hřišť a sportovišť	32	29	22	7	5	5	2,36
6. podpora programů pro mládež ze soc. slabých rodin	27	28	24	12	6	3	2,48
7. podpora protidrogových zařízení	31	25	24	9	5	6	2,49
8. zlepšení veřejného osvětlení	35	24	18	9	7	7	2,50
9. podpora organizací sdružujících mládež (skaut, Pionýr apod.)	29	26	19	12	9	5	2,60
10. lepší informovanost občanů o možnostech předcházení kriminalitě	20	22	27	15	11	5	2,89
11. lepší materiální vybavení pro činnost policie	21	17	29	16	9	8	2,93
12. zřízení poraden a linek důvěry	22	20	28	12	10	8	2,96
13. integrační programy pro Romy	24	15	19	15	12	15	3,21
14. více osvětových akcí (besedy, přednášky apod.)	13	17	27	16	16	11	3,38

Programy prevence kriminality, které Svitavané posuzovali, jsme analyzovali standardním způsobem. Aspoň u několika aktivit uvedeme podrobnější zjištění, doplněné pohledem občanů již zmíněných dvanácti měst:

- **sledování veřejných prostranství kamerami** má ve Svitavách velkou podporu veřejnosti. Jako nástroj prevence je lidé zařadili na prvé místo mezi ostatními možnostmi (index=1,91). Použití „kamer“

¹ Algoritmus výpočtu nereflektoval respondenty, kteří na otázku neodpověděli. Jejich počet byl však minimální (max n=5). Index byl vypočítán podle vzorce $\frac{\sum 1_{n1} + \dots + 6_{n6}}{N}$, kde $n1$ je počet respondentů volících odpověď „rozhodně ano“, až po $n6$, který je počet volících odpověď „rozhodně ne“. N je počet respondentů odpovídajících na konkrétní položku otázky. Takže platí: Čím je hodnota indexu nižší, tím je opatření prevence kriminality preferovanější. A obráceně.

upřednostňuje cca 77 % respondentů, kteří si vybrali první a druhý stupeň hodnotící škály! Navíc, diferenciace postojů podle jejich sociodemografických znaků není statisticky průkazná. Nicméně se také projevil signál o zpochybnění významu kamer pro snížení kriminality, a to více mezi mladými respondenty (v kohortě 15-19 a 20-29letých je index=2,35).

Ve výzkumu IKSP se faktor věku rovněž projevil: každý čtvrtý mladý respondent do 30 let není monitoringu veřejných prostranství příliš nakloněn (kamerám z nich řeklo 16 % „spíše ne“ a 10 % „rozhodně ne“).

- **více policistů v ulicích, pět hlídky policie** je druhým obecně favorizovaným programem prevence kriminality (index=2,00) i když rozdíl v názorech jednotlivých skupin Svitavanů jsou výraznější. Např. se stoupajícím věkem roste podpora takového projektu: „rozhodně ano“ říká většímu počtu policistů cca 22 % mladých do 19 let až po cca 63 % seniorů nad 60 let. relativně nejčastějšími odpůrci jsou tedy studenti a učni (index=2,52) a nezaměstnaní (index=2,30). Lidé bez práce, v porovnání s ostatními socioprofesionálními skupinami, si od tohoto programu slibují nejméně; na škále se na páté a šesté pozici („rozhodně ne“) zařadilo cca 14 % z nich, mezi důchodci bylo se stejným postojem 10 %, mezi OSVČ 7 %, mezi ostatními zaměstnanci 6 %, dělníky 2 % a mezi zaměstnanci ekon. správními dokonce jen 1 % z nich. K tématu se ještě vrátíme v následující kapitole o spokojenosti Svitavanů s prací policií.

Ve výzkumu IKSP byli pro posílení počtu policistů na ulicích příznivěji nakloněni ženy a starší lidé (92 % občanů nad 60 let bylo „určitě pro“); 18 % dotázaných do 30 let si naopak od tohoto kroku pozitivní efekt neslibovalo.

- **více uplatňovat obecně prospěšné práce za menší delikty** patří rovněž mezi směry prevence, které jsou občany většinou podporovány (index=2,11). Diferenciace postojů sledovaných skupin obyvatelstva je však výraznější. Opět tu hraje roli faktor věku; zdá se dokonce, že čím jsou Svitávané mladší, tím jsou k významu takových aktivit skeptičtější (index v kohortě 15-19 let=2,41; 20-29 let=2,35; 30-49 let=2,11; 50-59 let=1,88 a mezi 60letými a staršími=1,85). Sociologicky jsou „zajímavé“ rozdíly v socioprofesionálních skupinách: postoj „rozhodně ano“ zaujalo na naší škále cca 59 % důchodců, 54 % ekon. správních zaměstnanců, 48-49 % zaměstnanců ostatních a ze skupiny dělníků, 41 % podnikatelů a živnostníků, 34 % ekon. neaktivních, tj. zejména studentů, a 26 % nezaměstnaných.

Jak připomíná komentář k výzkumu IKSP, nejedná se o opatření v kompetenci měst. Oprávněně však uvádí, že právě u typických druhů delikvence mladistvých, jako je vandalismus, výtržnictví nebo drobné krádeže, by častější používání tohoto alternativního trestu bylo žádoucí.

- **zřizování dalších zařízení pro volný čas** náleží rovněž do projektů prevence kriminality, které poměrně jednoznačně podporují dvě třetiny obyvatel města (index dosáhl hodnoty 2,20 bodu, „rozhodně ano“ uvedlo 38 % dotázaných a dalších 29 % z nich se zařadilo na druhou pozici škály). Program tohoto druhu jednoznačněji podporují

ženy než muži, „paradoxně“ lidé starší než mladší a lidé vyučení než vysokoškoláci. Obdobný stav jsme zjistili u aktivit *na zřizování hřišť a sportovišť*. Svitavská veřejnost jim dosti straní (index podpory=2,36 bodu). Na otázku, zda programy z této oblasti mohou kriminalitu snížit, odpovědělo 32 % respondentů „rozhodně ano“ a dalších 29 % se k nim přiřazuje svým druhým místem na škále. Postoje se svým členěním diferencují obdobně.

Situaci popíšeme faktograficky (ve sloupci A jsou údaje pro případ „zařízení pro volný čas“, ve sloupci B „zřízení hřišť a pro sport“; preferenční škála je zúžena a údaje o preferencích jsou v %, zaokrouhleně):

Hodnocení možností zřizování zařízení pro volný čas (A) a sport (B)

CHARAKTERISTIKA	ŠKÁLA HODNOCENÍ PŘÍNOSŮ PREVENTIVNÍCH PROGRAMŮ					
	1+2 ANO		3+4		5+6 NE	
	A	B	A	B	A	B
PODLE POHLAVÍ						
muži	63	58	28	30	9	12
ženy	69	65	25	27	6	8
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN						
15-19 let	41	34	47	49	12	17
20-29	71	56	21	32	8	12
40-49	74	72	23	24	3	4
60 a více	71	67	21	24	8	9
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ						
základní	58	53	33	36	9	11
střední (vč. vyučení)	71	66	21	26	8	8
úplně střední	69	65	26	27	5	8
vysokoškolské	59	55	32	26	9	19

Pořadí výzkumu IKSP je obdobné: zařízení pro volný čas se zařadilo jako druhé (67 % respondentů uvedlo „rozhodně ano“), hřiště a sportoviště jako čtvrté (60 % „rozhodně ano“). Autoři tuto situaci komentují: „Za neúčinnější respondenti považují ty aktivity, které se snaží naplnit volný čas mládeže; odráží se zde obecně sdílené přesvědčení, že hnacím motorem asociality u mládeže je nuda a nestrukturovaný volný čas.“ Bohužel, k výzkumu příčin preferencí jsme se nedostali ani v našem výzkumu. Ovšem, vnímají potřebnost takových programů i ti, kterým jsou určeny?

Na konci pomyslného pořadí preventivních aktivit ke snížení kriminality si všimněme aspoň dvou programů, které jsou časté.

- **integrační programy pro Romy** a jejich minimální podpora ve veřejnosti je signifikantní (a nejen ve Svitavách). Index podpory je hluboko pod průměrem a jeho hodnota je 3,21 bodu (celkový průměr je 2,57 bodu). Významný rozdíl v postojích je podle pohlaví a podle socioprofesionálního zařazení. Jestliže na první (rozhodně ano) až třetí

pozici na škále přínosu integračních programů se zařadilo 53 % mužů (a 47 % se tedy řadí od čtvrté pozice k šesté, tzn. k „rozhodně ne“), pak ve stejných parametrech je v relativně vstřícné části 62 % žen (a 38 % žen takové programy více či méně kategoricky odmítá). Neméně diferencované jsou postoje podle sociálního zařazení (údaj v %, zaokrouhleně):

Hodnocení možností integračních programů pro Romy

	ŠKÁLA HODNOCENÍ PŘÍNOSŮ PREVENTIVNÍCH PROGRAMŮ						INDEX
	1 rozhodně ano	2	3	4	5	6 rozhodně ne	
1. OSVČ	25	27	18	21	2	7	2,86
2. důchodci	28	11	17	17	11	16	3,17
3. zam. ekon. správní	24	14	18	21	7	16	3,20
4. ostatní zam.	23	10	25	18	7	17	3,25
5. dělníci	26	17	11	13	16	17	3,27
6. ekon. neaktivní (vč. studentů)	16	18	30	10	12	14	3,29
7. nezaměstnaní	22	18	10	24	10	16	3,30

- *více osvětových akcí (besedy, přednášky apod.)* jako prostředek ke snížení kriminality řadí Svitavčané na konec. Skepsi projevují častěji muži (34 % z nich uvádí, že přínosem nejsou, tzn. řadili je na páté a šesté místo škály, zatímco mezi ženami je pochybujících 20 %), významně více lidé mladší (ve skupině 15-19 let takto „hlasovalo 28 % z ní, ve skupině 20-29 let dokonce 38 % z ní, což bylo vůbec nejvíce) než lidé starší (mezi lidmi 60-69 let bylo skeptiků 21 %). A podle socioprofesionálního zařazení? Podíl nedůvěřujících osvětovým akcím byl nejvyšší mezi nezaměstnanými (48 % z nich), ekon. neaktivními (tj. zejména studenti a učni – 30 %). Mezi zaměstnanci a OSVČ to bylo 24-27 %, mezi dělníky 23 % a mezi důchodci 20 % takových, kteří o významu přednášek a besed pochybovali.

Pokud srovnáme naše údaje s komentáři z výzkumu IKSP platí, že jsme ve Svitavách nezjistili nic nového, neočekávaného.

Celkově však lze říci, že **občané Svitav se v zásadě ztotožňují s metodami a směry prevence kriminality, které jsou i v jejich městě realizovány.** Ke shodnému názoru dospěli také autoři výzkumu ve dvanácti městech státu. **V případě Svitav je taková podpora i kvantifikována: devět aktivit ze čtrnácti získalo více než 50 % preferencí obyvatel.**

5.5.2 Postoje veřejnosti k potenciálně problémovým institucím

Princip tolerance, ochoty připustit ve společnosti odlišné názory, chování, vzhled apod. je považován za jednu ze základních hodnot demokracie. Výzkum IKSP nás v této souvislosti inspiroval k otázce, ve které se dotazovaní vyslovovali „k hypotetické výstavbě různých institucí veřejných služeb, jejichž fungování může obyvatelům z různých důvodů vadit nebo v nich vzbuzovat obavy. Ochota připustit vybudování určité instituce poblíž bydliště ukazuje nepřímou na míru tolerance dotázaného; navíc některá zařízení z předloženého seznamu bývají součástí různých preventivních projektů...“ (Večerka, Holas 2003).

Pro deskripci situace ve Svitavách jsme do výzkumu zařadili: „Řekněte zda a nakolik by Vám vadilo, kdyby ve vzdálenosti pět minut chůze od Vašeho domu mělo vzniknout...“

Poté následoval výčet 14 institucí jako indikátorů sledovaného jevu ve veřejném mínění komunity. Respondenti vyjadřovali u každé z ní své pocity pomocí škály šesti číslic (1 = vůbec by to nevadilo až po 6 = velmi by to vadilo). Podíl občanů, kteří neodpověděli, byl minimální, v šesti případech jen jeden respondent. Při interpretaci výsledků nebyl brán v úvahu.

Tab. 32: Míra tolerance k některým institucím dle názorů občanů Svitav (údaje v %, zaokrouhleně, průměr indexu¹=3,68)

	ŠKÁLA MÍRY TOLERANCE						INDEX
	1 vůbec by nevadilo	2	3	4	5	6 velmi by vadilo	
1. domov důchodců	78	11	7	2	1	1	1,40
2. policejní stanice	41	19	18	10	4	8	2,42
3. kostel nebo modlitebna	40	17	16	11	7	9	2,52
4. centrum pro zjišťování AIDS	20	17	19	16	10	18	3,33
5. jídelna McDonalds	23	13	20	12	11	21	3,37
6. ústav pro duševně choré	16	16	16	18	15	19	3,55
7. kontaktní centrum pro ohrožené drogami	13	14	21	17	16	19	3,69
8. byty pro příjmově vymezené skupiny	9	14	19	19	21	18	3,77
9. rockový klub	14	7	16	12	14	37	4,16
10. výchovný ústav pro mládež	6	6	18	19	19	32	4,35

¹ Algoritmus výpočtu indexu: $\sum 1_{n1} + \dots + 6_{n6} / N$, kde $n1$ je počet respondentů volících odpověď „vůbec by to nevadilo“, až po $n6$, který je počet volících odpověď „velmi by to vadilo“. N je počet respondentů odpovídajících na konkrétní položku. Takže platí: čím je hodnota indexu nižší, tím je míra tolerance vyšší, a opačně.

pokračování tabulky

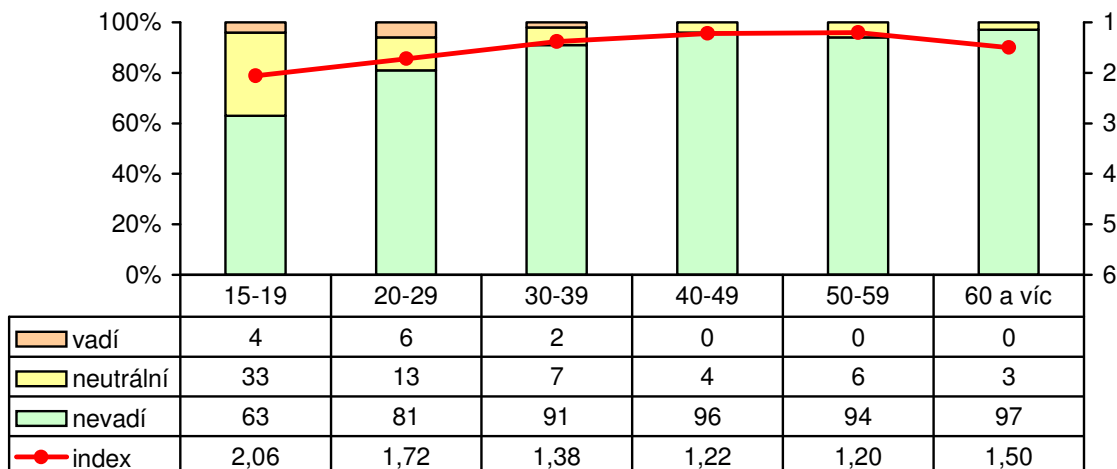
	ŠKÁLA MÍRY TOLERANCE						INDEX
	1 vůbec by nevadilo	2	3	4	5	6 velmi by vadilo	
11. ubytovna pro bezdomovce	5	5	14	16	21	39	4,61
12. ubytovna (tábor) pro běžence z ciziny	3	4	13	17	24	39	4,72
13. kasino s ruletou	5	6	12	12	17	48	4,72
14. romské kulturní středisko	3	5	10	13	17	52	4,91

Rozbor odpovědí Svitavanů, podle jejich standardně sledovaných charakteristik, obsahuje méně či více průkazné vazby postojů k potenciálně problémovým institucím. Přestože se nelze zabývat analýzou v její úplnosti, uveďme aspoň jedno: **zdá se, že věk občanů je nejčastějším a také nejvýznamnějším diferencujícím znakem** Dokumentujme si to na několika příkladech s tím, že pro přehlednost jsme škálu tolerance zjednodušili.

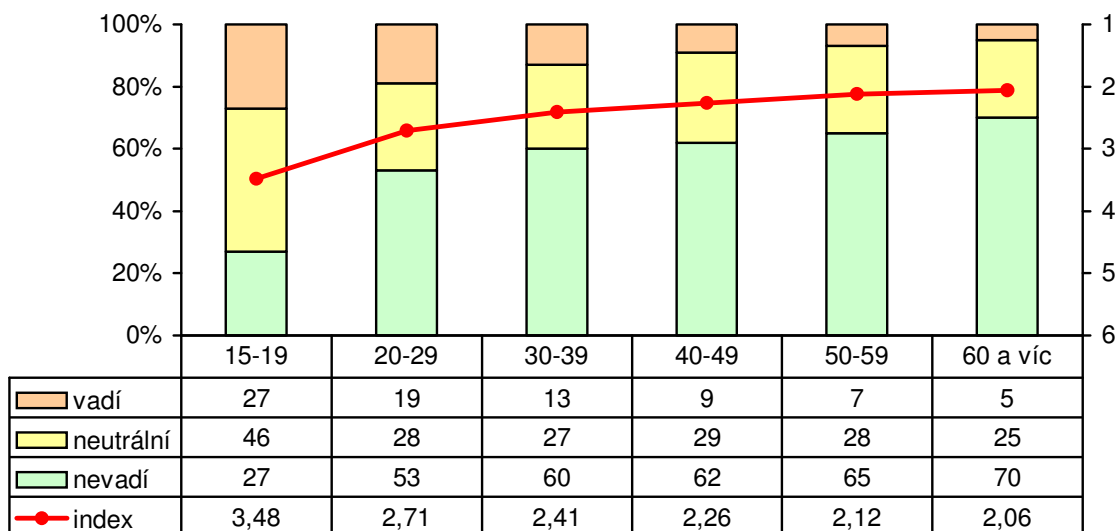
Za imaginární vrchol použité stupnice tolerance pokládejme její první („vůbec by to nevadilo“) a druhé místo, zatímco jeho úpatím bude umístění na pátém a šestém bodě („velmi by to vadilo“). Třetí a čtvrté místo na stupnici považujeme za střední míru tolerance. Údaje v grafech jsou v procentech a zaokrouhleny.

Poznámka ke grafům: Grafy jsou konstruovány s hlavní a vedlejší osou y. Na hlavní ose (levá) jsou vyneseny %ativní hodnoty jednotlivých podílů, které byly přiděleny kategoriím „vadí“, „neutrální“ a „nevadí“. Na vedlejší ose y (pravá) jsou vyneseny hodnoty *indexu*. Hodnoty na vedlejší ose jsou v *obráceném pořadí*, **platí tedy, že stoupající křivka indexu značí vysokou míru tolerance a naopak klesající křivka signalizuje snižující se míru tolerance.**

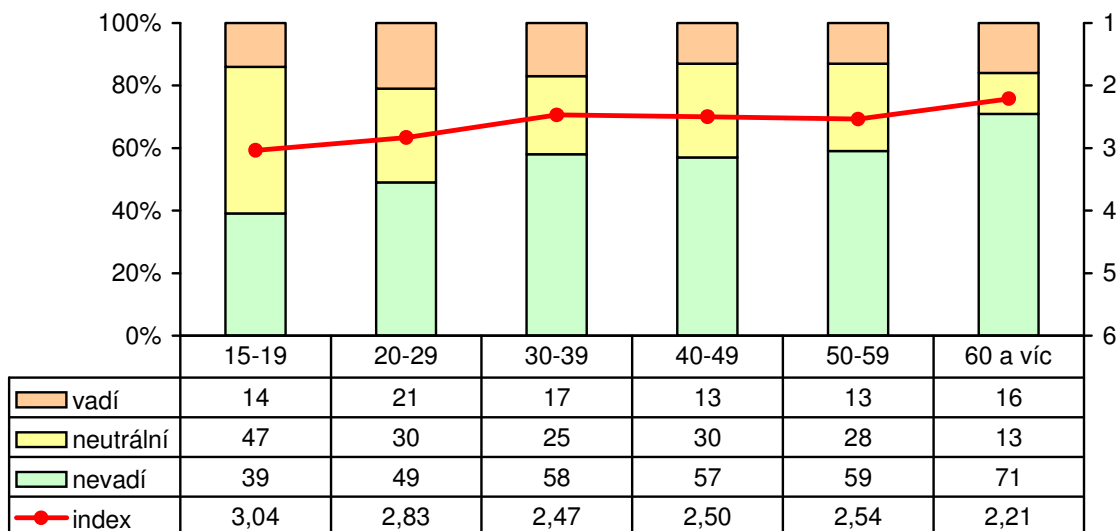
Míra tolerance k „domovu důchodců“

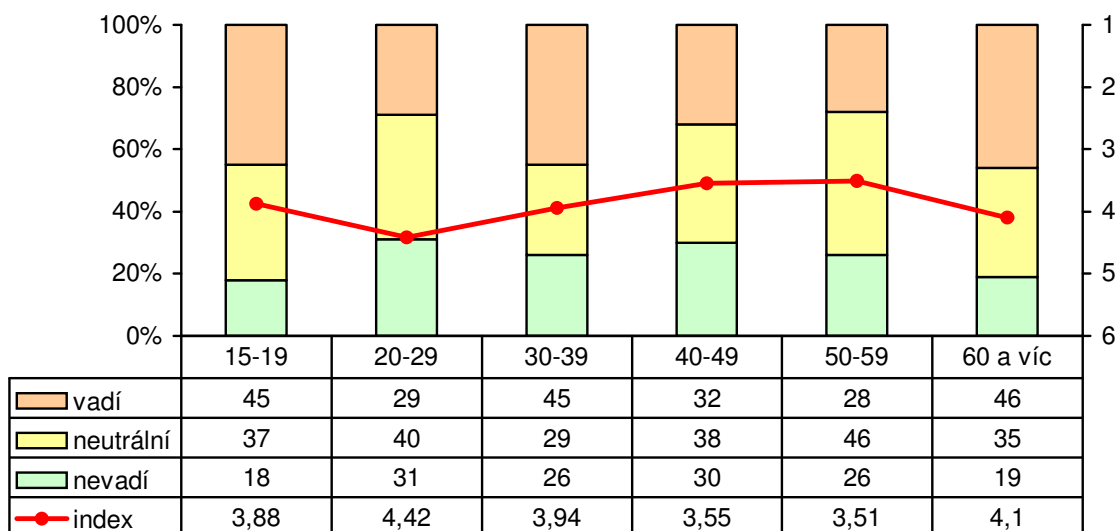
Míra tolerance k „policejní stanici“

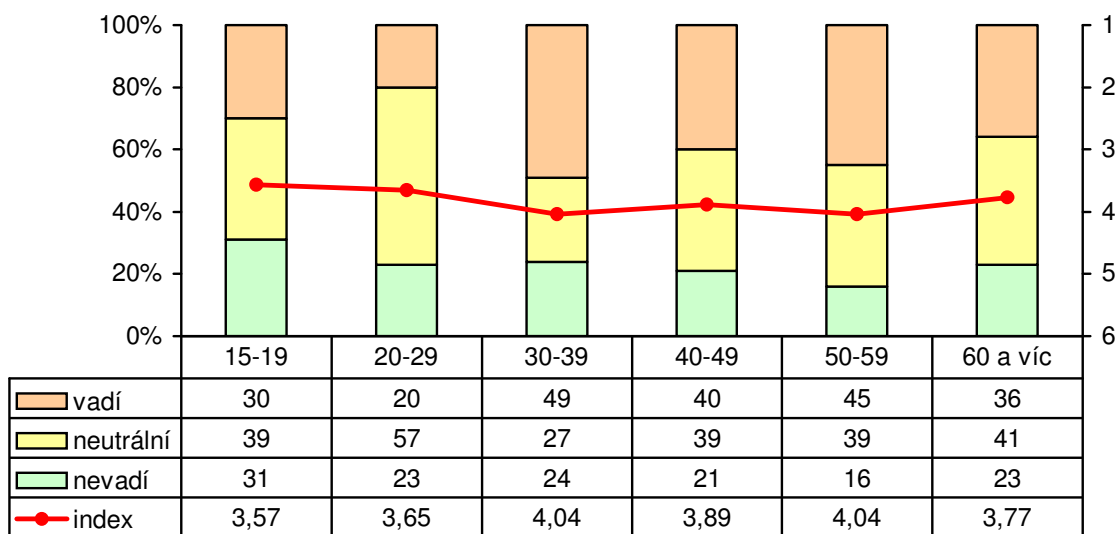
Míra tolerance ke „kostelu či modlitebně“

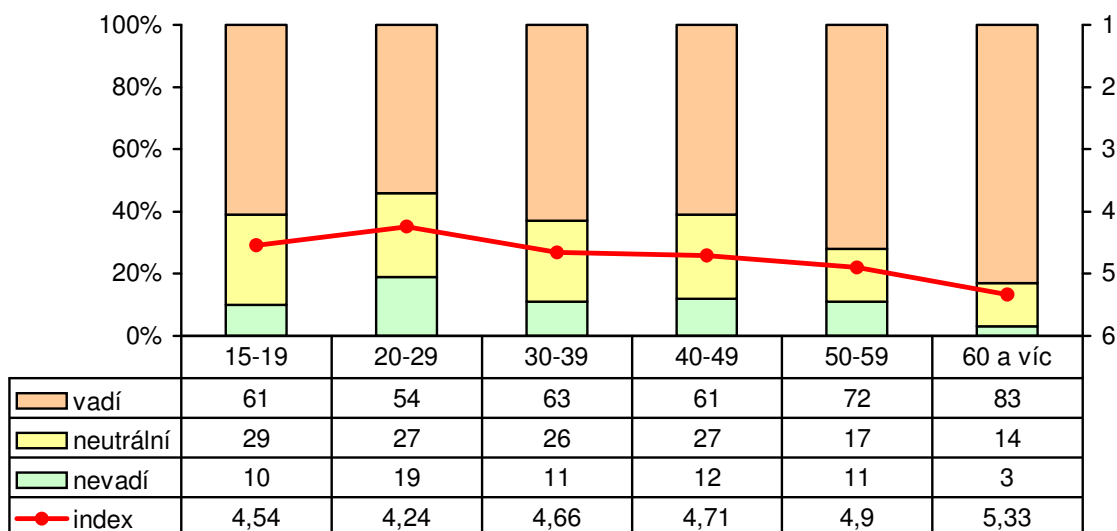
Míra tolerance ke „kontaktnímu centru pro ohrožené drogami“

Míra tolerance k „bytům pro příjmově vymezené skupiny obyvatel“

Míra tolerance ke „kasinu s ruletou“

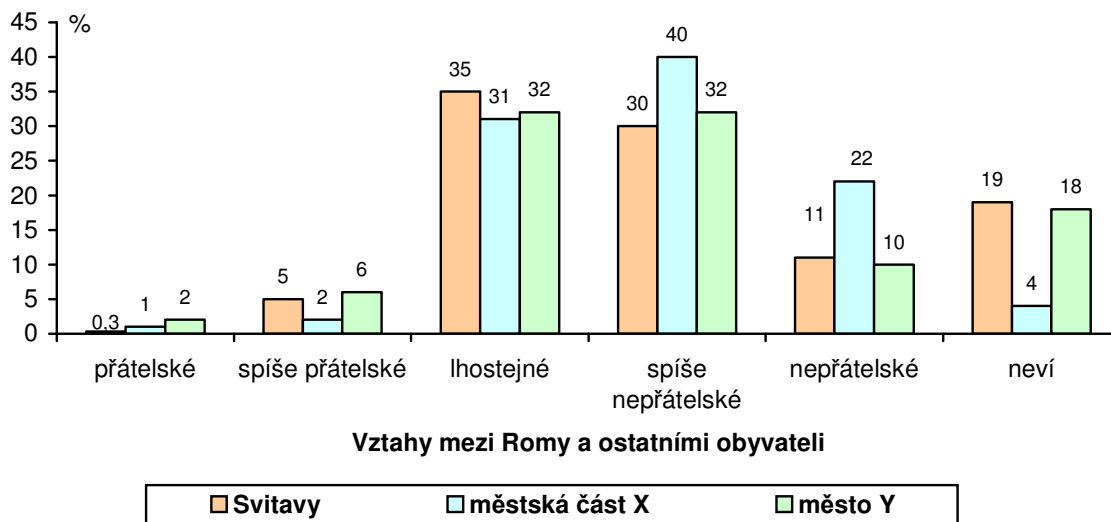
Možnost umístění romského kulturního střediska v blízkosti bydliště se setkala mezi občany s nejsilnějšími protesty. O tématu pojednáváme v následující části této zprávy.

5.5.3 Mínění veřejnosti o Romech

Vztahy majoritní části obyvatel Svitav, správněji řečeno naší společnosti k romské minoritě jsou poznamenány jejich odlišnostmi. Odborníci uvádějí, že Romové se od ostatního obyvatelstva výrazněji odlišují tímto (Štěchová 1996):

- převahou ekon. činných osob v nekvalifikovaných dělnických profesích,
- velmi nízkou vzdělanostní úrovní s mizivým zastoupením středoškolského a vysokoškolského vzdělání,
- demografickým mládím populace, způsobeným vyšší úrovní plodnosti,
- nižší nadějí na dožití (na českém území se koncem 80. let 20. století pohybovala na úrovni ostatního obyvatelstva z 30. let 20. století, respektive na úrovni rozvojových zemí,
- horším zdravotním stavem populace (zejména vyšším výskytem invalidity a kojenecké úmrtnosti),
- nižší ekon. aktivitou mužů i žen, která je zčásti způsobena jinak definovaným životním stylem, standardem a aspiracemi, zčásti obtížnějším zapojením do pracovního procesu většinové populace díky bariérám vzdělanostním, kvalifikačním a kulturním;

Úvodem „minibaterie“ otázek k romské problematice jsme se zeptali: „**Jaké jsou podle Vás v našem městě vztahy mezi Romy a ostatními občany?**“ Odpověď si občané vybírali ze šesti možných variant hodnocení, od vztahů přátelských přes lhostejné až po nepřátelské. V grafické podobě je publikujeme ve srovnání s dostupnými výsledky ze dvou měst severní a střední Moravy (údaje v %, zaokrouhleně):

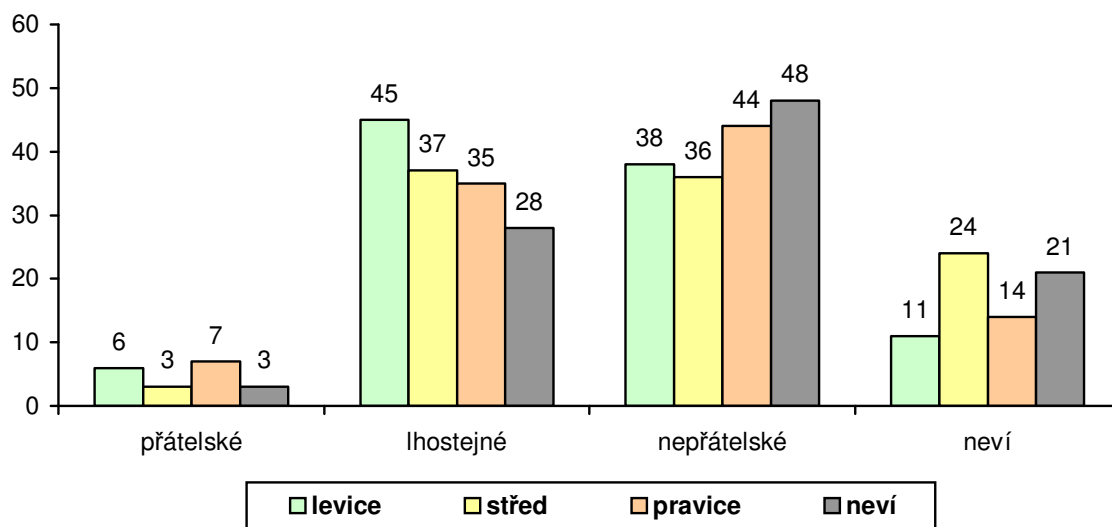

Souhrnně můžeme, i když se značnou podmíněností, konstatovat, že **antagonismus majoritní většiny k romské minoritě je ve Svitavách intenzivní**: dvě pětiny obyvatel vnímají vztahy k Romům jako víceméně nepřátelské, a to není dobrá zpráva.¹

V hodnocení mužů a žen zřejmě rozdíly nejsou. Radikálnější postoje zaujímají, a to statisticky významně, především Svitavané mladí (ve skupině 15-19 let hodnotilo vztahy jako víceméně nepřátelské více než 50 % z ní, ve skupině 20-29 let téměř 57 % z ní). V dalších kohortách je takový postoj uváděn v rozmezí 23 % (50-59letí) až po 44 % (30-39letí). Stupeň dosaženého vzdělání postoje nediferencuje(!). Vazby postojů podle socioprofesionálního zařazení jsou průkazné. Pro přehlednost uvádíme procentuální poměry „přátelské/nepřátelské“, přičemž dopočet do 100 % jsou podíly „lhostejných“ a těch, kteří „nedovedou posoudit“: podnikatelé, živnostníci vykazovali poměr 14:41, důchodci 7:30, zaměstnanci ekon. správní 7:42, dělníci 4:41, zaměstnanci ostatní 3:44, ost. ekon. neaktivní (vesměš studenti aj.) 1:54 a lidé bez práce 0:42. *Postoje k Romům*

¹ Stav ve Svitavách je logicky odrazem stavu společnosti. V roce 2003 zjistilo v celostátním výzkumu CVVM na otázku „Jsou podle Vás v ČR tolerantní, snášenliví k těmto skupinám obyvatel?“ Odpovědi, týkající se Romů, měly tyto hodnoty: rozhodně ano – 3 %, spíše ano – 16 %, spíše ne – 46 %, rozhodně – 30 %, neví – 5 %.

diferencuje i sebezřazení na škále politické orientace (údaje v %, zaokrouhleně, $C_{norm}=0,286$)

Postoje veřejnosti ke vztahům mezi Romy a ostatními občany jsme korelovali i ve vazbě k jejich duchovní, *náboženské orientaci*. Na rozdíl od politického směřování byly *diference v tomto směru málo závažné*. Významněji, než bychom očekávali, uváděli názory v „přátelských“ vztazích s Romy lidé věřící, ale nezúčastňující se náboženského života (8 % z nich), a „lhostejnost“ deklarovali zejména „ateisté“ (více než 40 % z nich). V ostatních případech nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl. Jiná situace byla zjištěna *ve vazbě na vztahy majoritní a minoritní skupiny obyvatel a na subjektivní materiální status*. Průkazné zjištění říká, že z „bohatých“ Svitavanů si myslí, že 8 % veřejnosti má vztahy „přátelské“, 43 % „lhostejné“ a 37 % „nepřátelské“, a že z „chudých“ Svitavanů si myslí, že 3 % veřejnosti má vztahy „přátelské“, 22 % „lhostejné“ a 54 % „nepřátelské“ (ze skupiny „bohatých“ 12 % a ze skupiny „chudých“, 21 % dále uvedlo, že „neví“).

Uváděné informace o vztazích mezi Romy a ostatními občany ve městě dokreslují nesouhlasné názory Svitavanů na přínos integračních programů pro minoritní etnikum, stejně jako **na hypotetickou možnost vzniku romského kulturního střediska v blízkosti bydliště**. Odpor veřejnosti k takové instituci byl nejsilnější ve srovnání s názory na možnosti vzniku jiných zařízení. Takové zařízení by ve stejné míře vadilo mužům i ženám (68 % a 70 % z nich), téměř shodné názory se projevují v jednotlivých věkových kohortách (nižší podíly těch, kterým by středisko vadilo, jsme registrovali ve skupině 20-29 let, asi u 58 % z nich).

V ostatních skupinách podíly stejného postoje oscilují mezi 69 % až 74 % respondentů). Míru tolerance nemění ani stupeň dosaženého vzdělání, ani rodinný stav. A postoje podle socioprofesionálního zařazení?

ROMSKÉ KUTLURNÍ STŘEDISKO	NEVADÍ	NEUTRÁLNÍ	VADÍ
OSVČ	18 %	16 %	66 %
ostatním zam. nezaměstnaným	12 %	23 %	65 %
dělníkům	10 %	30 %	60 %
ekon. neaktivním (vč. studentů)	7 %	22 %	71 %
důchodcům	6 %	30 %	64 %
ekon. správním zaměstnancům	6 %	22 %	72 %
	5 %	19 %	76 %

Rozhovor na „romské“ téma ve výzkumu pokračoval otázkou: **„V souvislosti s otázkou soužití s Romy se často hovoří o postojích k nim. Měl by podle Vás stát a obec...“** Poté jsme uvedli čtyři alternativy aktivit veřejné správy, u kterých dotazovaní měli určit, jak dále pokračovat. S ohledem na naše současné možnosti uvádíme jen základní informaci.

Tab. 33: Občané Svitav a úloha veřejné správy ve vztahu k Romům (údaj v %, zaokrouhleně)

	STÁT A OBEC BY MĚLY			
	více	stejně	méně	neví
napomáhat tomu, aby romské děti dostávaly potřebnou výchovu a vzdělání	42	43	13	9
postupovat přísněji vůči násilí proti Romům	29	40	5	16
zabraňovat tomu, aby se Romové vyhýbali práci a raději pobírali sociální dávky	83	7	15	5
napomáhat tomu, aby si Romové žili vlastním způsobem života, který by neobtěžoval ostatní	32	32	6	23

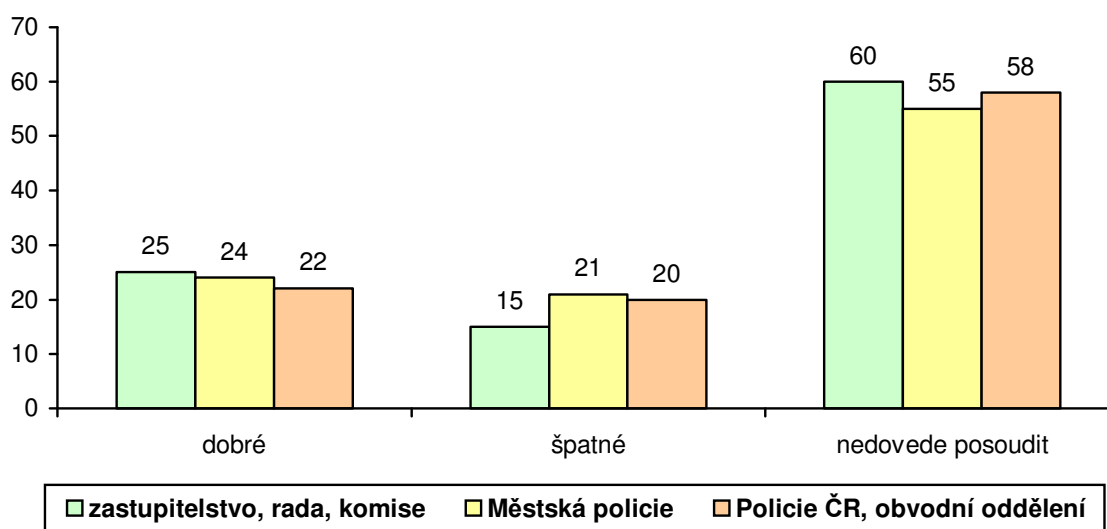
Respondentům jsme nabídli, aby uvedli své další náměty na roli státu a obce. Možnost využilo 14 občanů. Svými názory situaci komentovali vesměs nepřátelským až rasistickým způsobem:

- „nechť ctí zákony státu, kde žijí“, „mělo by být měřeno všem stejně“, „jednat s nimi jako s ostatními co pobírají sociální dávky“, „místo sociálních dávek dávat potraviny“, „aby žili vlastním způsobem, ale za své – bez podpory“
- „mělo by se zasáhnout proti jejich agresivitě“, „nemělo by se do ČR pouštět tolik Romů“, „vystěhovat je tam, odkud přišli“, „vyhostit Romy z ČR“, „vytvořit rezervace pro Romy“, „sterilizace a represe“
- „když se Rom chová jako člověk, nemá problém“

„Romské téma“ jsme ve výzkumu uzavřeli otázkou tohoto znění:
„Jak byste, pokud jde o vytváření podmínek pro soužití s Romy a jejich začleňování do společnosti, hodnotil(a) činnost ve Svitavách?“

U každé ze tří institucí mohli respondenti použít varianty „velmi“ a „spíše dobře“, „spíše“ a „velmi špatně“; krajní hodnoty jsme s ohledem na jejich malé užití sloučili. Respondent mohl také odpovědět, že „nedovede posoudit“. V následujícím grafu jsou údaje zaokrouhleny na celá čísla a jsou v procentech.

Hodnocení tvorby podmínek pro soužití Romů s ostatními obyvateli Svitav

Informace není překvapivá – více než polovina Svitavanů nedovede posoudit, zda samospráva a policie vytváří podmínky pro soužití s Romy a pro jejich začleňování do společnosti. Provedený rozbor postojů obyvatel starších 15 let dokladuje, že podle jejich charakteristik není významných rozdílů. Výjimku tvoří jen to, zda se jedná o hodnocení muže či ženy. Muži jsou ke všem institucím kritičtější; činnost samosprávy hodnotí v této oblasti jako špatnou 19 % mužů (11 % žen), fungování městské policie 27 % (16 %) a Policie ČR 26 % mužů (16 % žen).

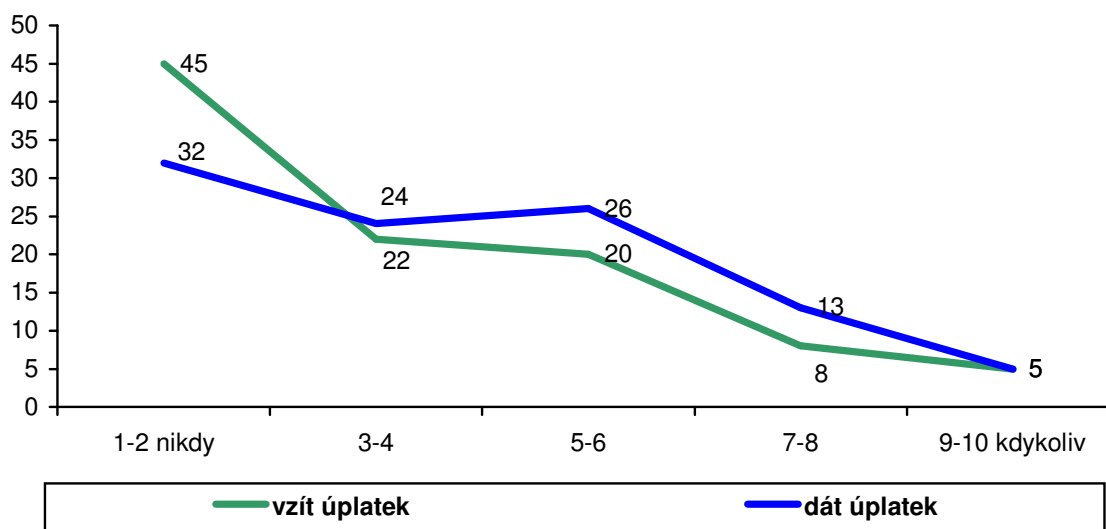
Příznačné pro klima v městském společenství, a to nejen ve Svitavách, je jiná významná vazba: lidé, kteří se o dění ve městě velmi zajímají a jsou o dění dostatečně informováni, práci obce i policie pro soužití Romů s ostatními Svitavany uznávají. O občanském potenciálu Svitav pojednáme v závěru této zprávy.

5.5.4 Úsudky veřejnosti o fenoménu korupce

Korupce (z lat. corrumpere = zmařit, zkažit, upláctet, podpláctet) je kategorie, která není jednotně definována. Podle slovníkového výkladu „jde o chování, které se odchyľuje od „formálních povinností“ veřejné role, pro soukromé (osobní, rodinné nebo skupinově orientované) zájmy, pro finanční nebo statusový zisk, a dále o jakékoliv chování, které porušuje pravidla za účelem zvýšení soukromého vlivu“ (Bayer 1966).

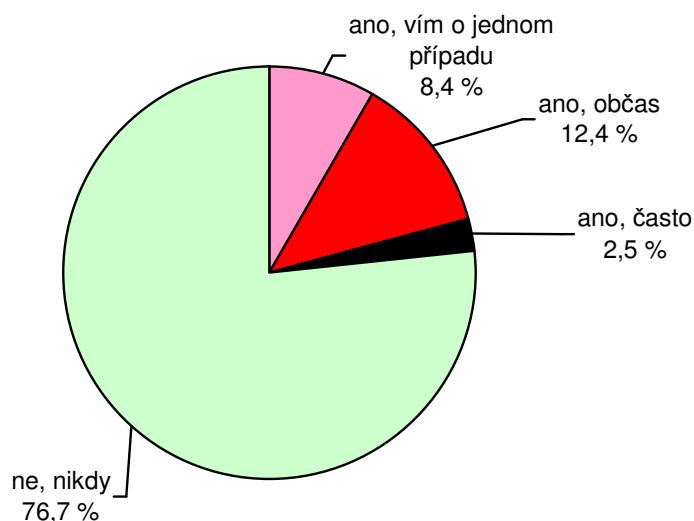
Část o úplatcích ve společnosti **předznamenejme sdělením o morální přijatelnosti korupčního chování**. V září 2005 byla v šetření Centra pro výzkum veřejného mínění položena také otázka, ve které se respondenti vyjadřovali k přijatelnosti či nepřijatelnosti některých druhů chování. Přijatelnost chování lidé posuzovali pomocí 10ti bodové škály, kde 1 bod znamenal, že chování není přijatelné za žádných okolností, a 10 bodů znamenalo, že toto chování respondent hodnotí jako přijatelné kdykoliv. Celkem bylo hodnoceno 24 položek. Morálně nejméně přijatelné je v české společnosti řízení pod mírným vlivem alkoholu (průměr hodnocení 2,37), naopak nejvíce shovívaví byli respondenti k „líbání na veřejnosti“ (6,63). *Pro naše téma je zajímavé zjištění, že „vzít úplatek“ (průměr = 3,52) se zařadilo na 10. místo pořadí, „dát úplatek“ na 12. místo pořadí. Tedy doprostřed škály. Odpovědi respondentů v procentech, zaokrouhleně, měly následující průběh (CVVM OV 51019):*

Morální přijatelnost

Shrneme-li údaje, můžeme říci: vzít úplatek **občané ČR vnímají častěji jako nepřijatelné než úplatek dát**.

V konceptuálním rámci výzkumu veřejného mínění ve Svitavách jsme na téma úplatků ve společnosti zařadili několik otázek. Byly inspirovány průzkumem SC&C pro MF Dnes, ze září 2003¹. Úvodem jsme se zeptali: **„K tématu, o kterém se dosti mluví i píše. Musel někdo z Vašeho okolí dát úplatek, aby dosáhl nějakého úředního výkonu či kvalitní služby?“** Respondenti, kteří neodpověděli (3,2 % ze všech), nebyli bráni v úvahu. A odpovědi?

Z rozboru výsledků vyplývá, že s úplatky se ve svém okolí setkal asi každý čtvrtý občan Svitav starší 15 let (23,3 % respondentů).

Bylo to 25 % mužů a 20 % žen, nejčastěji lidé ve středním věku (v kohortě 30-39 let tak uvádělo asi 30 % z ní, u 40-49 let asi 29 % z ní) málokdy lidé starší a nejstarší (v kohortě 50-59 let asi 15 % z ní, u 60 a více let asi 11 % z ní). O korupčním jednání „vědí své“ podnikatelé a živnostníci (42 % z nich), dále to jsou ekon. správní zaměstnanci (29 % z nich), asi 24 % dělníků, 22 % ostatních zaměstnanců a o úplatcích ve svém okolí slyšelo i 23 % ekon. neaktivních (vesměs studentů či učňů) a téměř 11 % důchodců.

¹ Srovnání výsledků obou výzkumů není možné. Jednak z hlediska metodiky a času, tak z hlediska věkové skladby respondentů (ve výzkumu MF Dnes není uváděna). Pro informaci však uveďme základní údaje: o tom, že někdo dával úplatek často, vědělo 10 % dotázaných, že dávali občas, uvedlo 45,6 % z nich, že ví o jednom případě, uvedlo 20,4 %, a že nikdy nemuselo dát úplatek, odpovědělo 23,9 % respondentů.

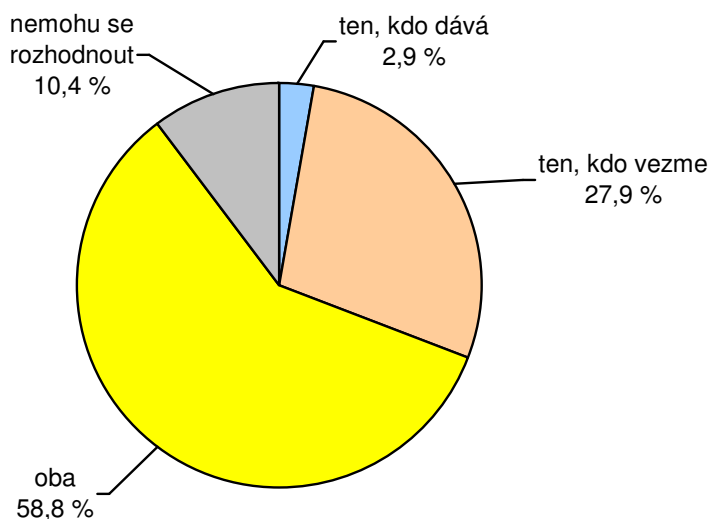
Zatímco odpovědi svitavských občanů na předcházející otázku byly „příjemně“ anonymní, vzápětí jsme se dotázali: „**Byl(a) jste někdy Vy sám(a) donucen(a) k tomu, abyste dal(a) úplatek?**“

Tab. 34: Občané Svitav jako ti, kteří upláceli (údaje v %)

OBDOBÍ	FREKVENCE				
	ano, často	ano, občas	ano, jednou	ne, nikdy	neodpověděl
v roce 2004	0,5	2,7	1,7	93,6	1,5
v roce 2005	0,3	2,4	1,7	94,1	1,5
letos	0,5	1,2	0,9	95,9	1,5

Je zřejmé, že lidé jsou jakžtakž ochotni uvést, že uplácení v naší společnosti existuje. Říci však „**kde, v jaké věci...**“ a „**jaké částky, jaká bývá hodnota úplatku či pozornosti**“, byť v anonymním výzkumu, se stává minimálně. V našem výzkumu tomu nebylo jinak a vyhodnotit odpovědi zhruba 6 % respondentů není možné.

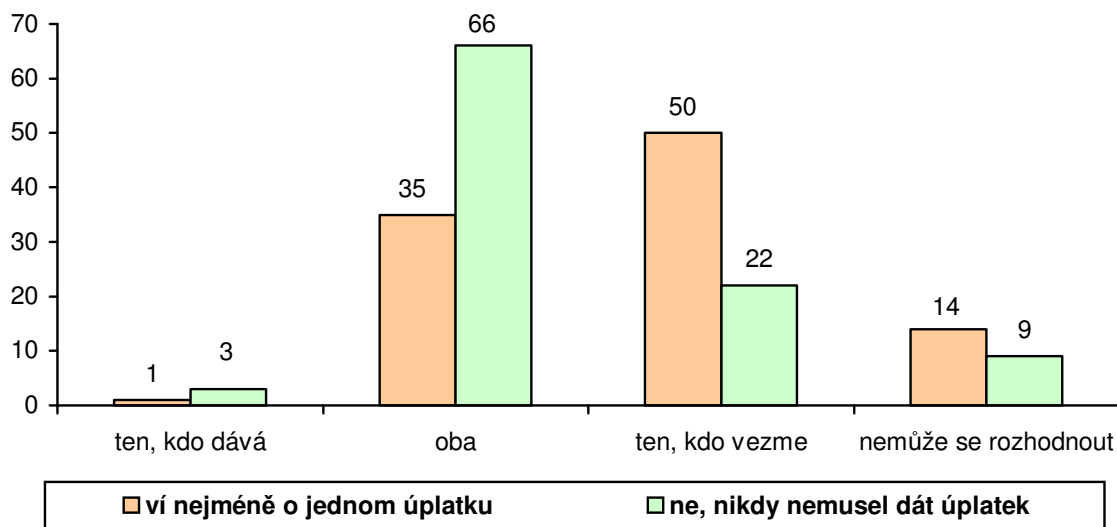
Na konec tématu korupce jsme se ještě občanů zeptali na dvě věci – na potrestání „úplatce a upláceného“ a na pořadí zkorumpovaných profesí či institucí. První otázka zněla: „**Měl by být trestán ten, kdo úplatek vezme, ten kdo dává, nebo oba?**“ Respondenti si odpověď vybírali ze čtyř alternativ; při zpracování dat nebyli bráni v úvahu ti, kteří neodpověděli (0,8 % dotázaných). A odpovědi?

Z našeho grafu je zřejmé, že téměř tři pětiny Svitavanů (58,8 %) chtějí, aby za korupční jednání byli trestáni oba jeho aktéři, více než jedna čtvrtina (27,9 %) je toho názoru, že trestáni by měli být ti, kteří

úplatky berou, a asi 3 % obyvatel „upřednostňují“ potrestání jen toho, kdo dává. Asi jedna desetina (10,4 %) se nemohla rozhodnout.

Rozbor úsudků svitavských občanů podle jejich sociodemografických charakteristik nevykázal významné závislosti. Postoje mužů i žen jsou v podstatě shodné. Trest pro obě strany preferují více než jiní lidé nad 60 let (71 % z nich), postihu pro toho, kdo bere, dávají přednost lidé ve věku 50-59 let (38 % z nich), ale i ve skupině 30-39letých je stejného názoru více než 36 %. A právě v této kohortě je v porovnání s ostatními %ativně nejvíce přímluvců za potrestání toho, kdo dává (více než 7 % z nich). **Významné názorové rozdíly však registrujeme podle vlastních zkušeností s úplatky (údaje v %, zaokrouhleně):**

Při hodnocení „viny a trestu“ je patrný vliv informací, ať o vlastním uplácení či nejbližšího okolí: **„Ti, kteří nikdy úplatek nedali, chtějí postihnout oba účastníky korupce. Ten, kdo naopak má vlastní zkušenost, chce trestat pouze toho, kdo má z úplatku užitek“¹.**

¹ V již uváděném výzkumu MF Dnes na stejnou otázku, týkající se potrestání, uvedli dotazovaní: 4,9 % ten, kdo dává, 43,0 % oba a 52,1 % ten, kdo úplatek vezme. Deník komentoval výsledky již titulkem: *Trestejte jen upláceného úředníka, říkají ti, kteří platí.*

Druhá otázka, která téma úplatků uzavírala, byla formulována takto:
„Jaká instituce či profese má u nás ve Svitavách nejhorší pověst?“

Následující přehled jedenácti zařízení byl sestaven pomocí váženého aritmetického průměru.

Tab. 35: Občané Svitav a image vybraných institucí či profesí (údaje v %, zaokrouhleně; celkový průměr = 2,77; „neodpověděl“ v abs. četnostech nejsou brány v úvahu)

INSTITUCE PROFESE	HODNOCENÍ POVĚSTI						
	průměr	1 nejlepší	2	3	4	5 nejhorší	neodpo- vědělo
1. střední (vysoké) školy	2,19	18	51	26	4	1	26
2. nemocnice	2,71	11	36	29	17	7	19
3-4. dopravní policie	2,74	3	33	52	11	1	24
3-4. celníci	2,74	5	31	52	8	4	66
5. pojišťovny	2,77	6	30	48	12	4	34
6. městská policie	2,78	4	34	46	12	4	20
7. lékaři	2,81	10	33	32	17	8	16
8. Policie ČR	2,83	3	31	49	13	4	23
9. stavební úřady	2,91	4	23	54	15	4	43
10. soudy	3,00	7	22	43	19	9	49
11. úředníci „radnic“	3,05	4	25	43	19	9	25

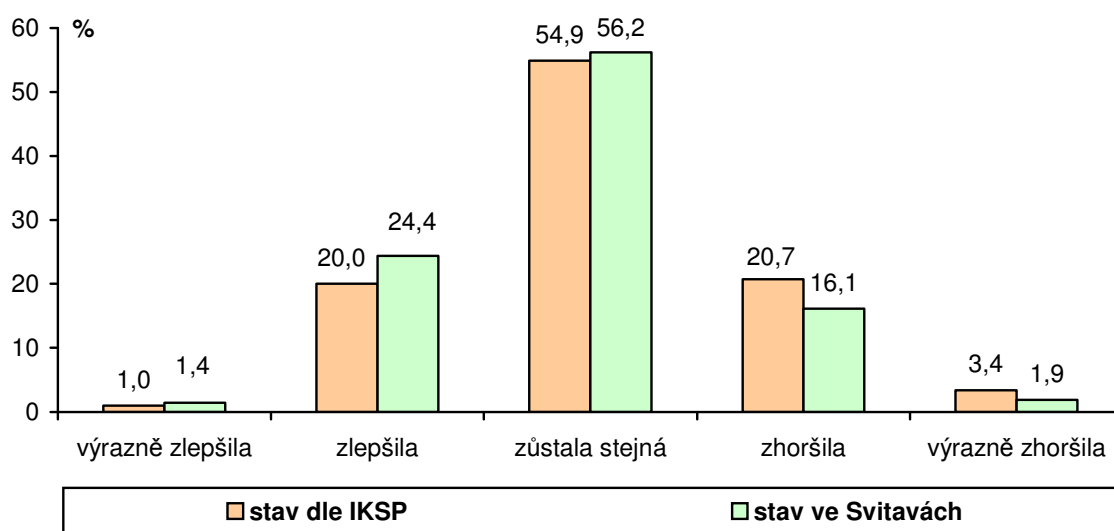
„Image“ je chápána jako komplex dynamických představ, pocitů, postojů, mínění a soudů o určitém objektu (osobě, instituci, zboží, značce, politice apod.), který je výsledkem záměrného a (nebo) nezáměrného působení příslušného objektu na jedince a společnost. Na základě tohoto komplexu se vytváří a formuje vztah jedince a (nebo) společnosti k tomuto předmětu a podle současného stavu „obrazu“ se volí další formy působení (Geist 1992). Image je paralela k obvyklejšímu pojmu „pověst“.

Na stupnici image institucí a profesí se mezi Svitavany umístily na prvním místě střední (vysoké) školy. S odstupem za nimi pak následují nemocnice a dopravní policie s celníky. Na konci stupnice jsou pak stavební úřady, soudy a úředníci „radnice“. Za povšimnutí stojí nejen umístění, ale zejména rozptyl vesměs emotivně vnímaných soudů kolem průměrů hodnocení (2,77 bodu) – je velmi malý.

5.6 Občané a jejich hodnocení nejen trendů vývoje bezpečnostní situace, ale i práce policistů ve Svitavách

V průběhu rozhovoru, po zjištění pocitů ohrožení z trestných činů a jejich prostorové diferenciaci, jsme se občanů zeptali: „**Pokuste se porovnat dnešní úroveň kriminality ve Svitavách se stavem před zhruba třemi lety. Máte pocit, že situace se ...?**“

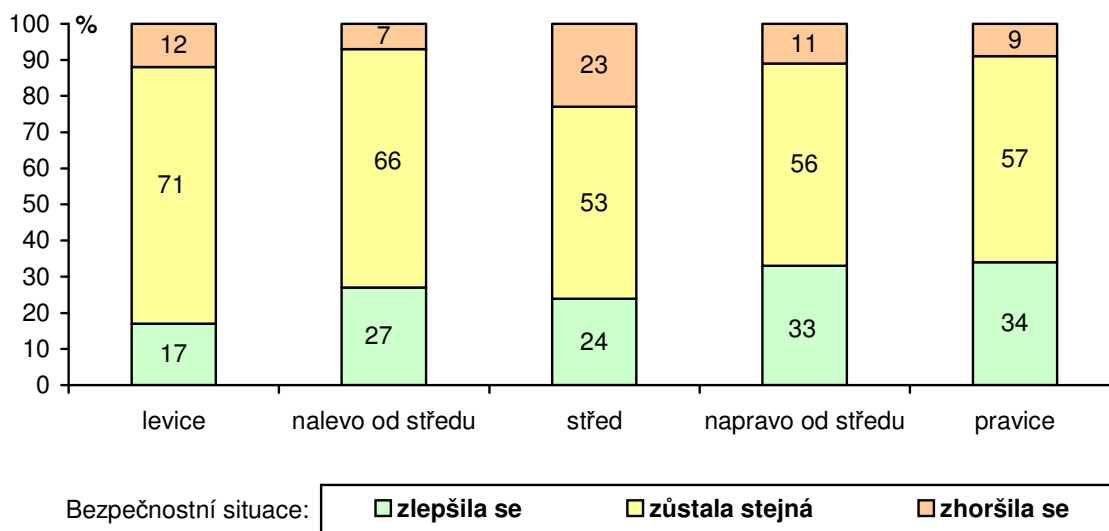
Respondenti si vybírali z pěti alternativ odpovědí. Formulace byly převzaty z výzkumu IKSP, uskutečněného v řadě jiných měst. Základní informaci uvádíme v grafické podobě (údaje „neodpověděli“ – 2 % respondentů nebyly reflektovány).

Vzhledem k nízkým hodnotám na okrajích škály hodnocení jsme odpovědi sloučili do tříbodové podoby. Data jsme následně testovali a zjistili, že ve Svitavách

- **nejsou statisticky průkazné rozdíly mezi ženami a muži**, mezi věkovými skupinami (podíly odpovědí jen naznačují trend: *čím jsou lidé starší, tím jsou k vývoji kriminality kritičtější*). Mezi nejmladšími jsme zaznamenali, že asi 33 % z nich si myslí, že stav se zlepšil, podle 59 % zůstal stejný a podle 8 % se zhoršil. Na druhé straně, mezi nejstaršími, byly podíly názorů 21 % - 51 % - 29 %;
- **významnější rozdíly jsou mezi úsudkem lidí se základním vzděláním** (20 % uvedlo, že situace se zlepšila, podle 61 % zůstala stejná a podle 19 % se zhoršila) **a vysokoškoláky** (40 % - 51 % - 9 %);

- významnější rozdíly v mínění na trend vývoje bezpečnostní situace jsme zaznamenali podle politické orientace občanů:

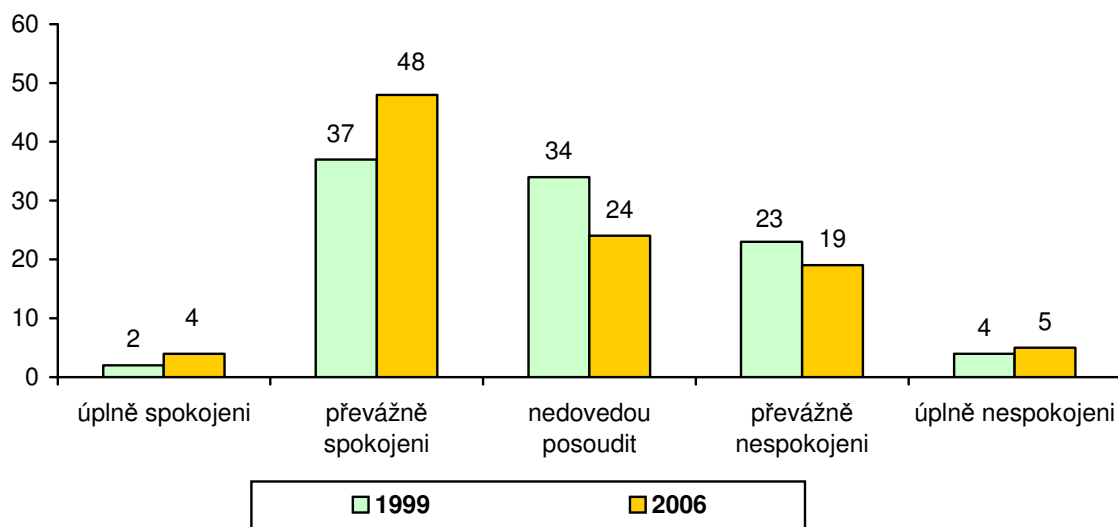
Ještě jednu možnou souvislost jsme nechtěli nechat bez povšimnutí: je nějaká korelace mezi hodnocením bezpečnostní situace dříve a dnes a úvahou Svitavanů o přestěhování? Konstatujeme, že **negativní soud o trendu vývoje bezpečnostní situace za poslední tři roky má v tomto směru zřejmě určitý, byť marginální a také rozporuplný vliv** (údaje v %, zaokrouhleně):

NÁZORY NA ŽIVOT VE MĚSTĚ	BEZPEČNOSTNÍ SITUACE SE		
	zlepšila	zůstala stejná	zhoršila
chce žít ve Svitavách trvale uvažuje o přestěhování	26	58	16
později	23	56	21
asi tak do 5 let	34	49	17
v co nejkratší době	30	43	27

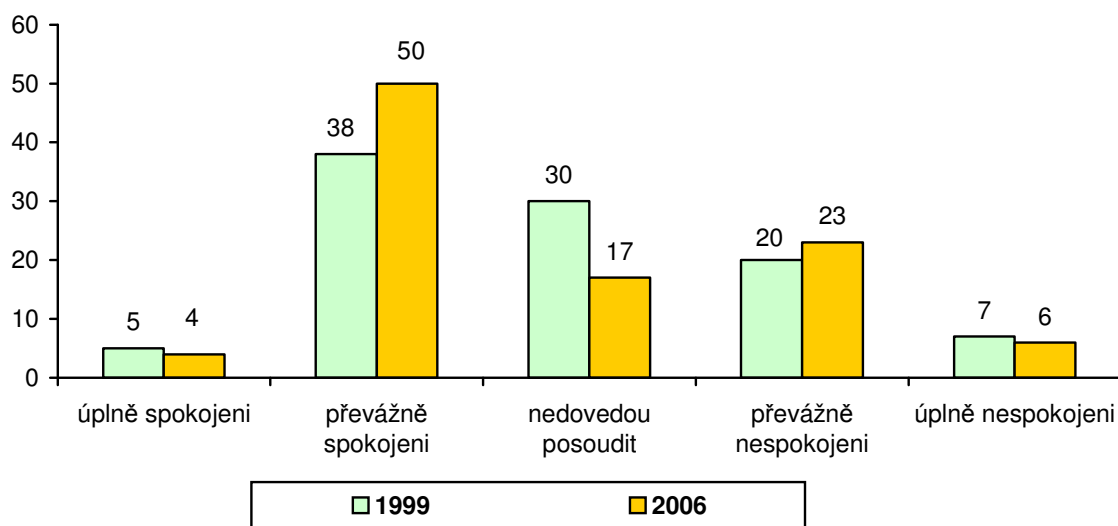
Rekapitulujeme-li mínění svitavské veřejnosti o trendu vývoje bezpečnostní situace za poslední tři roky, uveďme, že **více než jedna čtvrtina občanů má pocit, že se zlepšila (25,8 %)**. Naproti tomu necelá jedna pětina si myslí, že se situace zhoršila (18,9 %). Lze vyslovit hypotézu, že vyšší podíly „optimistů“ mohou být i odrazem občany pozitivně vnímaných programů prevence kriminality, které ve Svitavách již fungují více než pět let (viz kap. 5.5.1).

Na závěr bloku otázek o vnímání bezpečnostní situace ve svitavské komunitě (viz kap. 5.1 až 5.4), jsme se zeptali: „**Vezmete-li v úvahu vše, co o policistech víte, jste spokojeni s tím, jak se starají o pořádek a bezpečí ve městě?**“ Celkové rozložení odpovědí publikujeme nejprve v grafické podobě, a to ve srovnání uplynulých šesti roků (údaje v %, zaokrouhleně):

Hodnocení Policie ČR

Hodnocení Městské policie

Spokojenost občanů Svitav s fungováním policií ve městě nejen převažuje, ale i vzrůstá: jestliže v roce 1999 byly asi dvě pětiny obyvatel (39 %) spokojeny, jak se policisté obvodního oddělení PČR starají o pořádek a bezpečí ve městě, tak počátkem roku 2006 to již byla více než polovina z nich (52 %). Shodný trend registrujeme také u Městské policie. Před šesti roky byly s MP spokojeny více než dvě pětiny občanů, starších 15 let (43 %), v letošním roce to je přes polovinu z nich. V této souvislosti můžeme opakovat „starý“ závěr: **kredit svitavských strážníků je značný (vyšší než u PČR) a zdaleka to není obvyklá situace v řadě jiných měst.**

Rozbor odpovědí o spokojenosti a nespokojenosti s fungováním policíí podle standardních charakteristik občanů nezaznamenal významnější vazby a souvislosti. Pro úplnost informace o názorovém vývoji uvedeme agregovaná data podle pohlaví, věku a socioprofesionálního zařazení.

Tab. 36: Občané Svitav a jejich (ne)spokojenost s činností policistů ve městě v roce 1999 a 2006 podle některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	HODNOCENÍ ČINNOSTI						
	SPOKOJENI		NEVÍ		NESPOKOJENI		
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	
PODLE POHLAVÍ							
	Cnorm=	PČR – 0,159 / 0,170			MP – 0,154 / 0,178		
muži	1	41	43	28	25	31	32
	2	54	52	20	14	26	34
ženy	1	38	43	39	34	23	23
	2	50	54	28	21	22	25
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN							
	Cnorm=	PČR – 0,241 / 0,257			MP – 0,279 / 0,255		
15-19 let	1	33	39	36	22	31	39
	2	45	53	24	18	31	29
20-29	1	44	47	21	17	35	36
	2	42	46	23	19	35	35
30-39	1	40	43	30	27	30	30
	2	54	49	19	13	27	38
40-49	1	37	41	33	34	30	25
	2	58	57	19	14	23	29
50-59	1	38	43	41	34	21	23
	2	49	59	35	19	16	22
60 a více	1	39	39	45	45	16	16
	2	56	53	26	20	18	27
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ							
	Cnorm=	PČR – 0,325 / 0,206			MP – 0,323 / 0,237		
dělníci	1	41	42	22	23	37	35
	2	55	53	20	19	25	28
zam. ekon. správní	2	52	60	25	17	23	23
	} 1	43	46	26	25	31	29
zam. ostatní	2	54	57	22	7	24	36
	1	36	40	35	29	29	31
OSVČ	2	61	57	18	7	21	36
	1	24	34	52	40	24	26
nezaměstnaní	2	47	51	24	12	29	37
	1	40	41	48	46	12	13
důchodci	2	52	52	31	23	17	25
	1	37	41	31	20	32	39
ek. neaktivní (vč. studentů, učňů)	2	43	49	24	16	33	35

Diference v postojích skupin občanů Svitav nejsou příliš významné:

- **spokojeni s fungováním PČR** jsou muži i ženy bez rozdílu, spíše lidé starší než mladší, zvláště podnikatelé a živnostníci. **Nespokojeni** jsou především lidé nižšího středního věku (20-29 let), nezaměstnaní a ekon. neaktivní, tedy zejména studenti a učni;
- **spokojeni s fungováním MP** jsou rovněž muži a ženy bez významnějších rozdílů, častěji lidé starší a nejstarší, zaměstnanci ekon. správní. **Nespokojeni** opět o něco více jsou občané středního věku, nezaměstnaní a ostatní zaměstnanci i OSVČ, ale také ekon. neaktivní.

Za zaznamenání stojí ještě jedna příznačná věc – proměny v postojích Svitavanů za období 1999-2006 se ve skupinách uskutečnily na vrub těch, kteří se v minulosti nedovedli rozhodnout. Jinak řečeno: **zdá se, že dochází k polarizaci soudů obyvatel, zvláště ve vztahu k MP.** Vzestup podílu spokojených je evidentní, ovšem více je také nespokojených, a to mezi 30-49letými, ale i mezi nejstaršími obyvateli města. „Nositeli“ nespokojenosti jsou zejména „ostatní zaměstnanci“, „nezaměstnaní“ a „důchodci“.

V návaznosti na určení míry spokojenosti s prací policistů ve Svitavách jsme zjišťovali její vazby nejen na sociodemografické charakteristiky dotazovaných obyvatel, ale i na jejich ostatní postoje. Formulovali jsme několik dalších otázek:

a) Existuje závislost mezi pocity bezpečí občanů ve městě a mírou (ne)spokojenosti s fungováním policie?

Málo podstatné vztahy jsme registrovali k pocitům bezpečí Svitavanů v bytech či domech, ale i ve městě přes den a večer. Výjimkou byl pocit bezpečí v noci.

Tab. 37: Občané Svitav a jejich (ne)spokojenost s fungováním policie podle pocitů bezpečí ve městě v noci (údaje v %, zaokrouhleně, CnormPČR=0,228, CnormMP=0,264)

POCIT BEZPEČÍ VE MĚSTĚ V NOCI	MÍRA SPOKOJENOSTI									
	úplně spokojen		převážně spokojen		převážně nespokojen		úplně nespokojen		nedovede posoudit	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
rozhodně ano	11	3	35	40	11	19	5	3	38	35
spíše ano	5	5	52	53	20	21	4	6	19	15
spíše ne	3	3	52	56	19	20	4	7	22	14
rozhodně ne	4	1	42	45	25	31	7	11	22	12
nedovede posoudit	2	5	40	37	17	26	4	4	37	28

b) Existuje závislost mezi chováním občanů jako svědků krádeže, která se jich bezprostředně netýká, a mírou (ne)spokojenosti s fungováním policie?

Tab. 38: Občané Svitav a jejich (ne)spokojenost s fungováním policie podle jejich chování jako svědků krádeže, která se jich netýká (údaje v %, zaokrouhleně, CnormPČR=0,233, CnormMP=0,244)

ZPŮSOB CHOVÁNÍ	MÍRA SPOKOJENOSTI									
	úplně spokojen		převážně spokojen		převážně nespokojen		úplně nespokojen		nedovede posoudit	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
nebude si toho všimát	2	2	33	24	26	40	17	12	22	22
zavolá anonymně tísňovou linku 158	4	4	48	47	18	26	5	4	25	19
zavolá tísňovou linku 158 a představí se	4	4	51	58	18	19	2	5	25	14
bude se snažit křikem upozornit okolí	4	3	38	46	24	22	6	7	28	22
podle okolností se pokusí pachatele zadržet	5	5	52	47	18	21	7	11	18	16

c) Existuje závislost mezi chováním občanů při vyšetřování krádeže, která se jich bezprostředně netýká, a mírou (ne)spokojenosti s fungováním policie?

Tab. 39: Občané Svitav a jejich (ne)spokojenost s fungováním policie, podle jejich chování při vyšetřování krádeže, která se jich netýká (údaje v %, zaokrouhleně, CnormPČR=0,290, CnormMP=0,334)

ZPŮSOB CHOVÁNÍ	MÍRA SPOKOJENOSTI									
	úplně spokojen		převážně spokojen		převážně nespokojen		úplně nespokojen		nedovede posoudit	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
nebude ochoten svědčit	8	5	27	26	21	32	14	14	30	23
bude-li vyzván, je ochoten anonymně svědčit	1	2	53	50	20	26	2	4	24	18
bude-li vyzván, je ochoten svědčit	5	2	47	57	20	17	4	7	24	17
sám nabídne policii svědectví	9	15	57	44	11	24	6	8	17	9

d) Existuje závislost mezi hodnocením dnešní úrovně kriminality občany města ve srovnání se stavem před třemi roky a mírou (ne)spokojenosti s fungováním policie?

Tab. 40: Občané Svitav a jejich (ne)spokojenost s fungováním policie podle subjektivního hodnocení současné situace ve srovnání se stavem před třemi roky (údaje v %, zaokrouhleně, CnormPČR=0,319, CnormMP=0,314)

POROVNÁNÍ BEZPEČNOSTNÍ SITUACE SE STAVEM PŘED TŘEMI ROKY	MÍRA SPOKOJENOSTI									
	úplně spokojen		převážně spokojen		převážně nespokojen		úplně nespokojen		nedovede posoudit	
	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP	PČR	MP
zlepšila se	8	8	58	56	11	19	3	4	20	13
zůstala stejná	3	2	47	51	21	23	3	5	26	19
zhoršila se	2	1	33	33	29	31	12	16	24	19

Poznání vazeb mezi spokojeností či nespokojeností občanů s fungováním policie a mezi jejich ostatními postoji přináší více či méně očekávané souvislosti:

- **občané, kteří se cítí ve městě bezpečně i v noci, jsou s fungováním policií spokojenější než lidé, kteří mají pocity opačné.** Což není překvapivé. Za zamyšlení pro reprezentanty PČR i MP však jistě stojí, že i mezi těmi, kteří pocit bezpečí „rozhodně“ mají, je tak velký podíl občanů, kteří míru spokojenosti nedovedli posoudit;
- **občané, pokud se stali svědky krádeže a nejraději by si toho nevšímalí, patří ve své významné části mezi nespokojené s prací policistů.** Totožný alibismus (snahy vyhnout se odpovědnosti) se projevuje i mezi tou částí veřejnosti, která by nebyla ochotna svědčit. Ovšem, k fungování policií jsou značně kritičtí.
- **občané, kteří jsou optimisty v hodnocení trendu vývoje bezpečnostní situace v Svitavách za poslední tři roky, patří mezi část městské komunity, spokojené s fungováním PČR i MP. A mezi pesimisty se zařazují hlavně ti, kteří jsou s policií nespokojeni.**

6 Občané Svitav a jejich vztah (nejen) k lokální politice

Jak již bylo v úvodu studie napsáno, požadoval zadavatel terénního šetření, aby spolu s vnímáním bezpečnostní situace byly zjišťovány i postoje občanů Svitav k práci orgánů obce a městského úřadu. A úkolem řešitelů přitom bylo, aby ve všech možných případech porovnávali současné klima v komunitě se situací před šesti roky, příp. s dalšími daty z jiných výzkumů.

Kapitola je členěna do čtyř částí: o občanském potenciálu, o informovanosti občanů, o hodnocení života ve městě a návrzích, co by se mělo řešit přednostně, a kapitolu uzavírá „zpráva“ o vazbě občanů k městu.

6.1 Občanský potenciál z několika zorných úhlů

„Přes všechny politické a ekonomické změny, k nimž došlo v posledních letech, vývoj zatím nenasvědčuje tomu, že by se světy těch nahoře a těch dole, mocných a bezmocných, začaly výrazněji prostupovat a integrovat“ (Potůček 1997). A jakkoliv lze mít k této tezi několik výhrad, jsme svědky prohlubujícího se deficitu občanství. Platí to i pro občany Svitav?

Odpověď se pokusíme vypátrat v postojích Svitavanů k politickému režimu před rokem 1989 a v názorech na vlastní možnosti ovlivňovat místní politiku. Zkoumání však začneme sondou, zda se občané o dění ve státě a v obci vůbec zajímají.

6.1.1 Zájem občanů o dění v České republice vůbec a ve městě zvláště

Faktem je, a zdaleka nejen ve Svitavách, že ne všichni občané se o veřejné věci zajímají. Úvodní otázka k tématu byla jednoduchá: „**Jak se v současné době zajímáte o následující problémy?**“ Skladba odpovědí je v tabulkovém přehledu.

Tab. 41: Míra zájmu občanů Svitav o veřejné dění (údaje v %, zaokrouhleně, 1 = údaje 1999, 2 = 2006)

ZAJÍMÁ SE		INTENZITA ZÁJMU			
		velmi	průměrně	málo	vůbec ne
o politické události v ČR	1	17	48	25	10
	2	21	47	26	6
o hospodářskou situaci v ČR	1	19	49	23	9
	2	18	50	26	6
o informace ze zahraničí	1	13	50	28	9
	2	16	50	28	6
o dění ve Svitavách	1	26	54	17	3
	2	29	55	13	3
o dění ve svitavském regionu	1	14	46	31	9
	2	18	56	21	5
o dění v Pardubickém kraji	1	-	-	-	-
	2	7	45	35	13

Podle **indexu intenzity¹ zájmu** Svitavanů o veřejné záležitosti jsme sestavili toto pořadí (v závorce údaje z roku 1999):

1.	zájem o dění ve Svitavách	1,88 bodů	(1,97 – 1.)
2.	o dění ve svitavském regionu	2,14	(2,34 – 5.)
3.	o politické události v ČR	2,19	(2,28 – 3.)
4.	o hospodářskou situaci	2,21	(2,22 – 2.)
5.	o informace ze zahraničí	2,24	(2,33 – 4.)
6.	o dění v Pardubickém kraji	2,54	nezjišťováno

Vzhledem k omezujícím dispozicím si podrobněji všimněme jen zájmu občanů o dění ve městě, a to ve srovnání se situací před šesti roky.

¹ Algoritmus výpočtu nereflektoval jednoho respondenta, který neodpověděl. Index byl vypočten podle vzorce $\sum 1n_1 + \dots + 4n_4 / N$, kde n_1 je počet respondentů volících odpověď „velmi“, až po n_4 , kterým je počet volících odpověď „vůbec ne“. N je počet respondentů, odpovídajících na konkrétní položku otázky, tj. 489. Takže platí: čím je hodnota indexu nižší, tím je zájem vyšší. A obráceně.

Tab. 41: Míra zájmu občanů Svitav o dění ve městě podle jejich některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně, 1 = údaje 1999, 2 = 2006)

CHARAKTERISTIKA	ZAJÍMÁ SE				
	velmi	průměrně	málo	vůbec ne	
PODLE POHLAVÍ Cnorm= 0,132 / 0,119					
muži	1	27	50	18	5
	2	24	48	20	8
ženy	1	25	56	17	2
	2	19	47	24	10
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN Cnorm= 0,229 / 0,269					
15-19 let	1	25	51	24	0
	2	12	47	31	10
20-29	1	23	60	9	8
	2	19	46	23	12
30-39	1	31	48	21	0
	2	16	50	21	13
40-49	1	22	64	11	3
	2	17	52	25	6
50-59	1	24	54	20	2
	2	33	49	16	2
60 a více	1	33	40	25	2
	2	28	41	22	9
PODLE STUPNŮ VZDĚLÁNÍ Cnorm= 0,203 / 0,295					
základní	1	25	48	25	2
	2	18	42	30	10
střední (vč. vyučení)	1	25	55	15	5
	2	18	48	23	11
úplně střední	1	24	59	14	3
	2	19	53	19	9
vysokoškolské	1	46	43	11	0
	2	53	38	5	4
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ Cnorm= 0,219 / 0,280					
dělníci	1	24	53	19	4
	2	14	53	22	11
zam. ekon. správní	2	18	50	23	9
	} 1	25	56	16	3
zam. ostatní	2	27	52	18	3
	1	40	47	9	4
OSVČ	2	36	52	7	5
	1	30	48	21	1
nezaměstnaní	2	14	40	36	10
	1	21	58	20	1
důchodci	2	29	41	19	11
	1	16	60	16	8
ost. ek. neaktivní (vč. studentů, učňů)	2	17	42	30	11

Ještě než provedeme shrnující komentář o zájmu Svitavanů o dění ve městě, konfrontujme ho s míněním veřejnost aspoň k některým jiným tématům, např.:

- **k potenciální migraci obyvatel:**

Z občanů, kteří chtějí žít ve městě trvale, se o dění ve Svitavách nezajímá necelých 12 % (z nich „se vůbec nezajímají“ necelá 2 %); z občanů, kteří se chtějí odstěhovat v co nejkratší době, asi tak do 2-3 let, se nezajímá téměř 35 % (z nich „vůbec...“ 13 %).

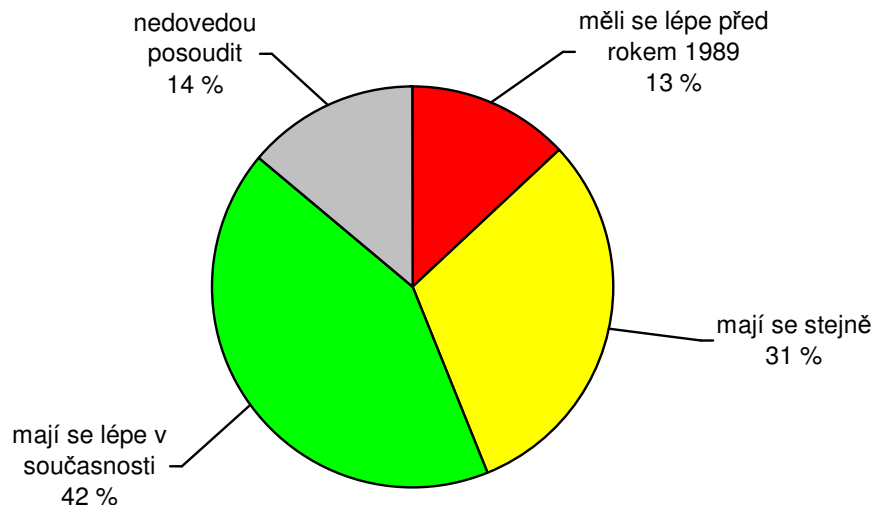
- **k politické orientaci obyvatel:**

POLITICKÁ ORIENTACE Cnorm1=0,217 Cnorm2=0,262		ZAJÍMÁ SE			
		velmi	průměrně	málo	vůbec ne
levice	1	31	25	38	6
	2	38	47	12	3
od středu doleva	1	25	60	15	0
	2	38	44	9	9
střed	1	25	55	18	2
	2	30	59	10	1
od středu doprava	1	34	51	13	2
	2	24	56	18	2
pravice	1	24	54	20	2
	2	38	44	15	3
neví	1	22	54	18	6
	2	19	62	15	4

Shrnutí je nasnadě: **intenzita zájmu občanů o dění ve městě převažuje dříve i nyní nad jejich zájmem o ostatní témata fungování naší společnosti. Přílišný optimismus by však na místě nebyl.** Nezájem totiž vzrůstá mezi lidmi mladými i středního věku – ve všech jeho kohortách, až do seniorského věku. Příčiny situace jsme nezjišťovali. Pokud jde o souvztažnost zájmu o dění ve městě a politické orientace občanů, objevily se určité posuny, především vzestup podílu „velmi se zajímajících“ na levé straně a ve středu levoprávní osy.

6.1.2 Porovnání současných poměrů se situací před listopadem 1989

Jedním z témat, které jsme zařadili do zkoumání svitavského názorového klimatu, bylo i porovnání situace dříve a nyní. Zeptali jsme se: „Náš rozhovor se blíží k závěru, i když nás zajímají Vaše názory na mnoho dalších věcí... Řekněte, prosím, zda lidé jako Vy se mají v současnosti lépe, stejně, nebo se měli lépe před rokem 1989?“¹ Základní struktura odpovědí má tuto podobu (odpověď v %, zaokrouhleně):

Stav veřejného mínění mezi Svitavany koncem března 2006, odrážející obecnou náladu hodnotící polistopadový vývoj, lze vnímat jako dvojznačný. Největší podíl občanů, více než dvě pětiny (42 %), vyjádřil sice názor, že dnešní poměry jsou lepší než ty, které zde panovaly před listopadem 1989, ale o něco málo větší podíl občanů (44 %) uvedl buďto, že se v současnosti mají stejně (31 %), nebo že se měli „za komunistů“ lépe (13 %). Věnujme proto pozornost rozboru publikovaných souhrnných dat jednak v tabulkovém přehledu, jednak ve sloupcových grafech.

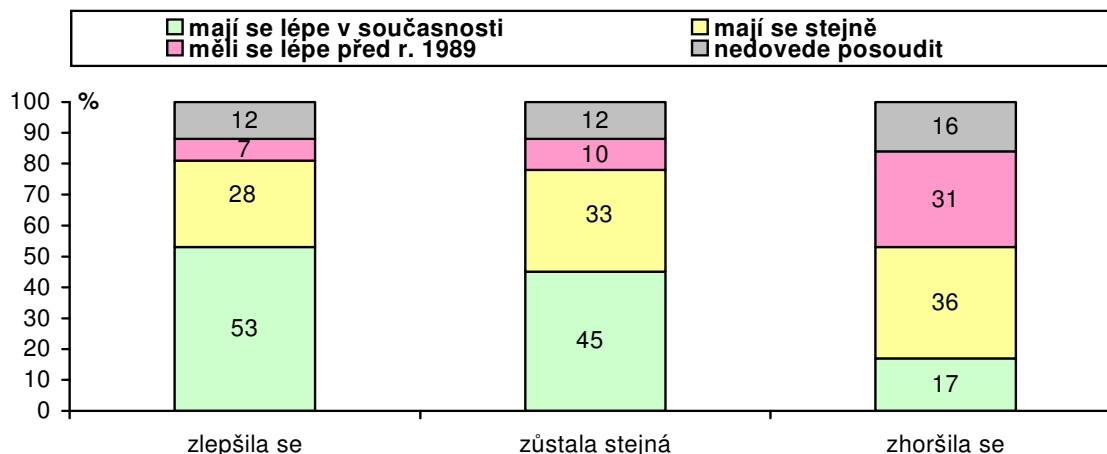
¹ Obdobně se v únoru 2005 dotazovalo CVVM: „Když vezmete všechno dohromady, byly poměry v ČR před listopadem 1989 lepší, jsou lepší dnes, nebo je to tak napůl, nedá se to říci?“ 32 % respondentů uvedlo, že jsou lepší dnes, 38 %, že to je tak napůl, 20 %, že lépe bylo před r. 1989, a 10 %, že neví.

Tab. 42: Srovnání současných poměrů a poměrů před listopadem 1989 občany Svitav podle jejich některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

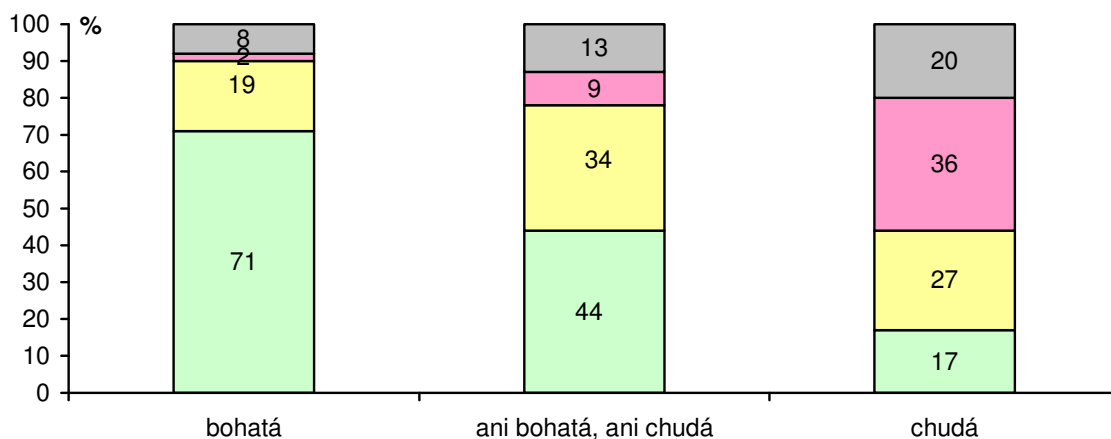
CHARAKTERISTIKA	LIDÉ JAKO JÁ			
	se v současnosti mají lépe	se mají stejně	se měli lépe před r. 1989	nedovedou posoudit
PODLE POHLAVÍ Cnorm=0,078				
muži	44	29	14	13
ženy	41	33	12	14
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN Cnorm=0,328				
15-19 let	43	22	4	31
20-29	46	25	5	24
30-39	42	32	18	8
40-49	53	28	11	8
50-59	43	39	13	5
60 a více	21	44	23	12
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ Cnorm=0,324				
základní	32	29	16	23
střední (vč. vyučení)	35	38	17	10
úplné střední	50	31	6	13
vysokoškolské	74	13	9	4
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ Cnorm=0,409				
dělníci	35	38	17	10
zam. ekon. správní	49	32	7	12
zam. ostatní	60	26	9	5
OSVČ	68	23	7	2
nezaměstnaní	30	28	14	28
důchodci	22	42	23	13
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	49	20	6	25

Testy statistické významnosti vztahu postojů občanů města signalizovaly podstatné názorové rozdíly k několika dalším jejich názorům (údaje v %, zaokrouhleně):

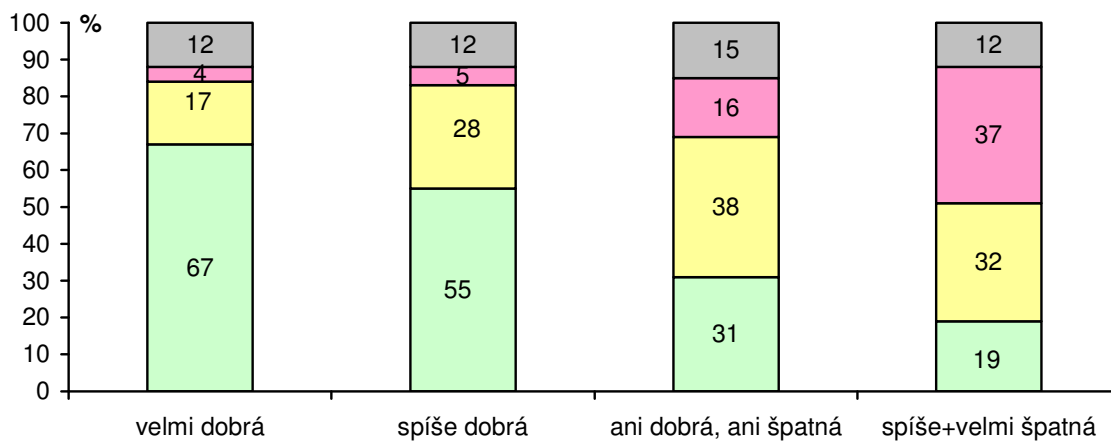
a) srovnání dnešní úrovně kriminality ve městě se stavem před zhruba třemi roky (legenda platí i pro následující grafy)

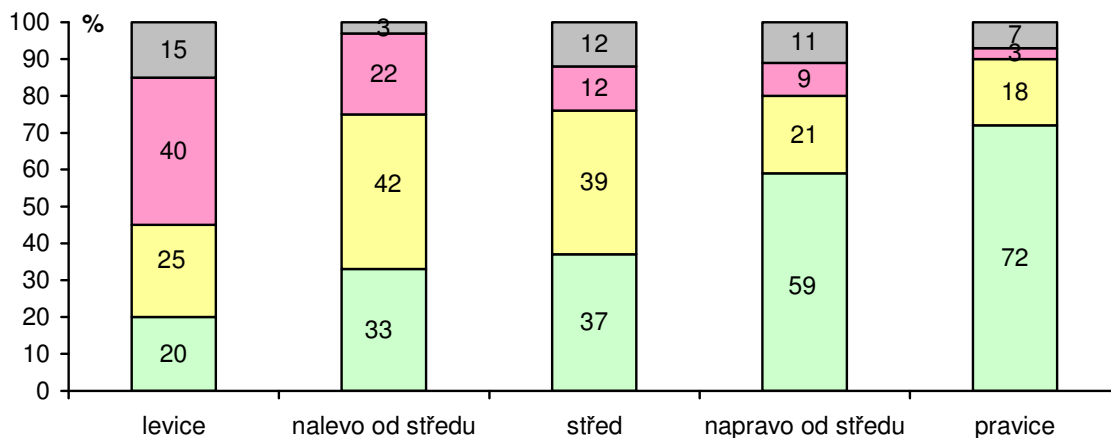
b) subjektivní zařazení na škále materiálního statusu domácnosti

c) hodnocení životní úrovně domácnosti

d) politická orientace občanů města

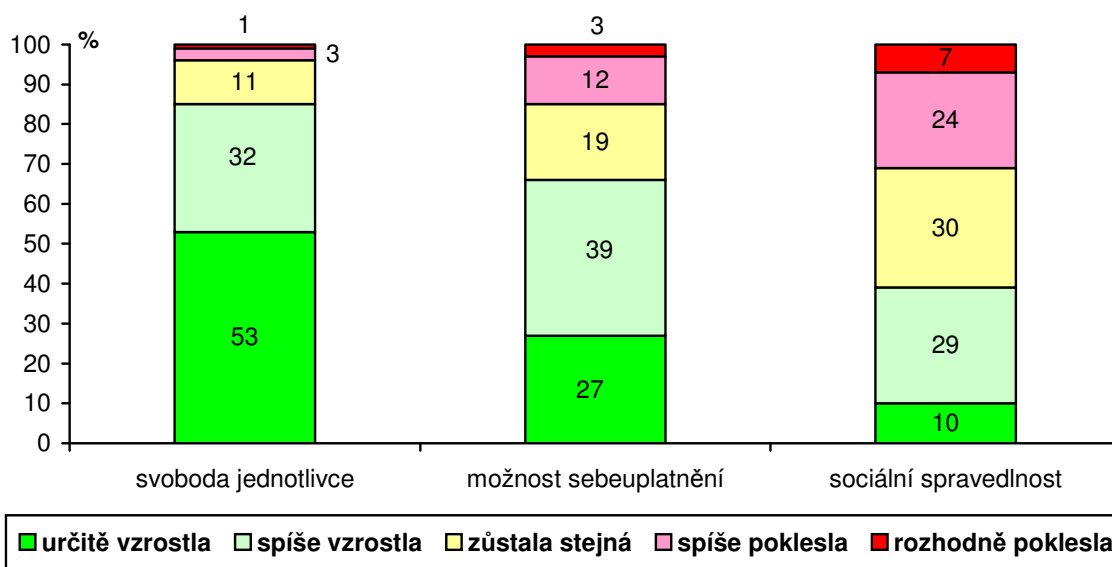
Shrnutí analýz výpovědí o současných poměrech ve srovnání před listopadem 1989 můžeme formulovat takto:

Poměry panující před listopadem 1989 hodnotí jako lepší než ty současné častěji lidé starší, zejména senioři, respondenti se základním a středním vzděláním, tzn. vesměs vyučení, pracující jako dělníci a nezaměstnaní. Jsou to lidé, kteří si více než ostatní myslí, že úroveň kriminality se ve Svitavách za poslední tři roky zhoršila, kteří označují svou domácnost za chudou, se špatnou životní úrovní, a kteří se na pravolevé škále řadí především na levou stranu spektra.

Naopak dnešní poměry považují za lepší častěji lidé ve věku 40-49 let, absolventi středních a vysokých škol, lidé ekonomicky aktivní, zejména pak osoby samostatně výdělečně činné, ale i zaměstnanci technického a humanitního zaměření, jsou to častěji lidé, pozitivně hodnotící vývoj bezpečnostní situace ve městě, a hlavně Svitavané, hodnotící své domácnosti jako spíše bohaté a označující svou životní úroveň za dobrou. Na škále politické orientace se umisťují na pravou stranu škály.

Vedle srovnání poměrů dříve a nyní jsme se zajímali o zisky a ztráty z polistopadového vývoje: „**Srovnáte-li současnost se stavem před rokem 1989, řekněte nám, zda vzrostla, zůstala stejná či poklesla svoboda jednotlivce, sociální spravedlnost a možnost sebeuplatnění pro většinu lidí?**“

Základní údaje publikujeme v grafické podobě. Celkem neodpovědělo 29 respondentů, tzn. 4,9 % ze všech, a při rozboru jsme na ně nebrali ohled. Údaje jsou v procentech a zaokrouhleny.

Polistopadovým ziskem je pro více než čtyři pětiny Svitavanů svoboda jednotlivce (85 % z nich) a pro dvě třetiny možnost sebeuplatnění (66 %). Názorová hladina občanů města na sociální spravedlnost po roce 1989 již tak jednoznačná není: asi 39 % dotázaných si myslí, že i ona vzrostla, zatímco asi 31 % dotázaných ji řadí mezi polistopadové ztráty.

6.1.3 Názory občanů na vlastní možnosti ovlivňovat místní politiku

Svitavským občanům jsme předložili několik výroků o jejich možném vlivu na místní politiku, zvláště na samosprávu. Uvedli jsme je takto: „Lidé mohou mít na místní politiku různé názory. Některé uvedeme – řekněte, prosím, jak dalece s nimi souhlasíte.“

Účastníci si vybírali z pěti alternativ možných odpovědí na škále souhlasí, spíše souhlasí, tak napůl, spíše nesouhlasí, nesouhlasí. Na otázku neodpovědělo 16 respondentů, tzn. 2,7 % ze všech. Při analýze jsme je nebrali v úvahu.

Tab. 43: Občané Svitav a jejich názory na roli v místní politice (údaje v %, zaokrouhleně)

TEZE	S NÁZOREM				
	souhlasí	spíše souhlasí	tak napůl	spíše nesouhlasí	nesouhlasí
a) rozhodování městského zastupitelstva se mne většinou netýká	25	19	37	11	8
b) na městských záležitostech není nic složitého, vidí do nich i lidé, jako jsem já	5	16	42	26	11
c) lidé jako já mohou sice hlasovat ve volbách, ale jinak místní záležitosti příliš ovlivnit nemohou	25	30	28	13	4
d) je lepší se starat o své vlastní věci a nemíchat se do veřejných záležitostí	13	13	33	21	20

Jako doplněk k předcházející informaci jsme obvyklým způsobem vypočetli index souhlasu¹. Pro jednotlivé teze má tyto hodnoty:

¹ Algoritmus výpočtu nereflektoval respondenty, kteří na otázku neodpověděli. Jejich počet nebyl významný a pohyboval se ±16 osob. Index jsme vypočetli podle vzorce $\sum 1n_1 + \dots + 5n_5 / N$, kde n_1 je počet respondentů volících odpověď „souhlasí“, až po n_5 , který je počet volících odpověď „nesouhlasí“. N je počet respondentů, odpovídajících na konkrétní položku otázky. Takže platí: čím je hodnota indexu nižší, tím je souhlas s názorem na roli v místní politice silnější. A opačně.

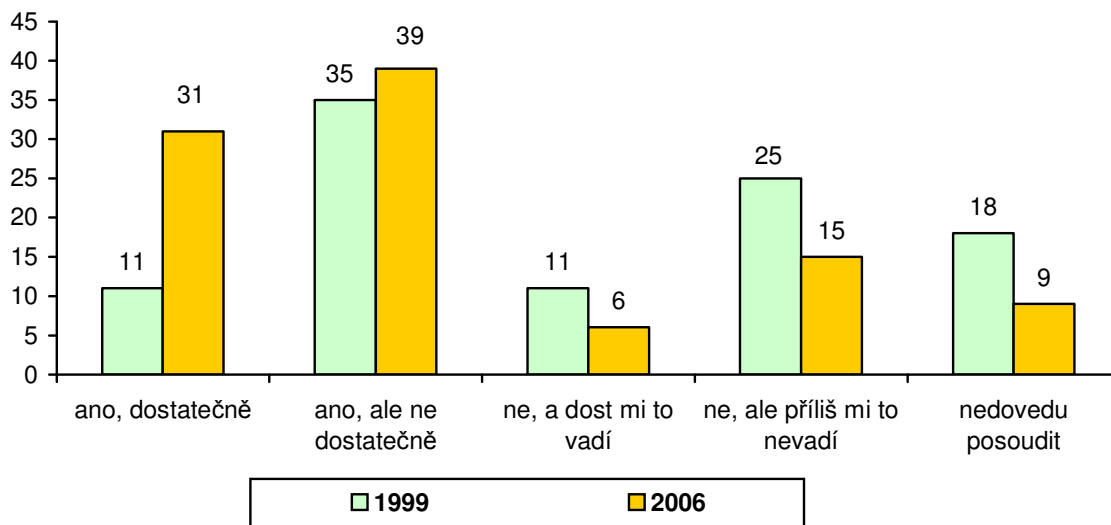
a) rozhodování městského zastupitelstva se mne většinou netýká	2,59	bodu
b) na městských záležitostech není nic složitého, vidí do nich i lidé, jako jsem já	3,21	
c) lidé jako já mohou sice hlasovat ve volbách, ale jinak místní záležitosti příliš ovlivnit nemohou	2,41	
d) je lepší se starat o své vlastní věci a nemíchat se do veřejných záležitostí	3,20	

Aniž bychom v této souvislosti mohli podrobněji komentovat zjištěné informace, **skutečností je, že nejvyšší podíl skepse mají Svitavané k vlastním možnostem ovlivnit místní záležitosti, vyjma hlasování v komunálních volbách. Varujícím signálem pro místní politiky je „váha“ souhlasících s tezí, že rozhodování samosprávy se občanů většinou netýká:** jen necelá jedna pětina občanů města tuto deklasující tezi odmítá, necelé dvě pětiny její opodstatnění připouští a **více než dvě pětiny, to je 44 Svitavanů ze sta, s názorem souhlasí.**

6.2 Informovanost občanů o dění „na radnici“

Informace mají zásadní význam v životě jednotlivce i společnosti. Jak se taková „banalita“ promítá do politiky vůbec, lokální zvlášť? Složitost informačního proudu, monopolizovaný přístup k informacím i k právu rozhodovat zákonitě snižují možnosti voličů „do toho mluvit“. V této části se několika aspektům naznačeného problému budeme věnovat. Nejprve však uvedeme odpovědi na otázku po informovanosti občanů o činnosti městské samosprávy a státní správy.

„Pokud jde o dění na radnici. Myslíte si, že jste o tom, co se v zastupitelstvu, v městské radě, v komisích a na městském úřadě ve Svitavách děje, jaké mají plány a jak je plní, dostatečně informován(a)?“ Základní členění publikujeme v grafu; údaje v %, zaokrouhleně (ve srovnání let 1999 a 2006):

V městské komunitě zaznamenáváme pozitivní trend: za posledních několik let vzrostl podíl dostatečně informovaných Svitavanů třikrát, a navíc se o 10 % snížil podíl občanů, kterým nedostatek zpráv o dění na „radnici“ nevadil. Podíl občanů, kteří stávající informovanost nepovažují za dostatečnou, je setrvalý. A navíc inspirativní pro další etapu public relations.

Pro podrobnou analýzu problému není v této studii prostor. **Uveďme si aspoň údaje o cílové skupině, uvádějící, že není zcela dostatečně informována:** jsou to o něco více muži (43 % z nich) než ženy (36 % z nich), lidé ve věkovém vějíři 30-60 let (ve věkových kohortách se podíl ne zcela informovaných pohybuje kolem 40-42 %), jsou to zejména občané se střední školou (+vyučení) (41 % z nich) a vysokoškoláci (téměř 47 % z nich), zvláště pak ekon. správní zaměstnanci (více než 49 %) a OSVČ (cca 48 %).

6.2.1 Zdroje informovanosti o „dění na radnici“ a frekvence jejich využívání občany města

V tomto subtématu, ve srovnání s výzkumem před šesti roky, jsme otázku zpřesnili. Opět jsme sice identifikovali „toky“ sdělení, údajů či zpráv, ale těch, které jsou zaměřené na činnost lokální samosprávy a státní správy. Otázka byla formulována takto: **„Následují způsoby, které Vám informace zprostředkovávají. Jak často jste v poslední době, asi tak v uplynulých dvanácti měsících, takové možnosti využíval(a) a informace o dění na radnici získával(a)?“**

Dotazovaným bylo nabídnuto 11 možností s tím, že u každé mohli uvést frekvenci používání na šestistupňové škále. Následující pořadí pramenů bylo seřazeno podle podílu odpovědí „aspoň 1x týdně“.

Tab. 44: Prameny informací občanů Svitav o dění „na radnici (údaje v %, zaokrouhleně)

PRAMENY INFORMACÍ	FREKVENCE VYUŽÍVÁNÍ					
	alespoň 1x týdně	alespoň 1x měsíčně	1x čtvrtletně	méně často	nemá zájem	nemá možnost
1. měsíčník NAŠE MĚSTO	82		8	4	3	3
2. COMVISION Svitavy	34	10	6	8	3	39
3. rodina, příbuzní	21	23	15	21	7	13
4. denní tisk (různé tituly)	20	12	4	6	20	38
5. spolupracovníci, spolužáci	14	23	13	22	7	21
6.-7. dobře informovaní lidé	8	21	18	25	13	15
6.-7. rádia	8	5	3	5	24	55
8. webové stránky MěÚ	7	12	11	19	12	39
9. členové zastupitelstva	3	7	9	18	14	49
10.-11. úřední deska MěÚ	2	6	9	30	37	16
10.-11. informační kiosky	2	5	10	29	36	18

Poznámka:
 Informace o dění „na radnici“ nesleduje v tisku 58 % respondentů. Mezi 42 % občanů, kteří tisk víceméně pravidelně sledují, je 81 % čtenářů „Novin Svitavska“ a 15 % čtenářů MF Dnes, regionální přílohy „Pardubický kraj“. Jednotlivě byly uváděny tituly „Eso“, Haló noviny“ a další.
 Pokud jde o rádia – zprávy o „dění na radnici“ z nich nezískává 79 % občanů starších 15 let. Naopak, víceméně pravidelně je poslouchá 21 % obyvatel. Jsou mezi nimi hlavně posluchači Českého rozhlasu Pardubice (60 % posluchačů), o ostatní posluchače se dělí Rádio OK (6 % posluchačů), Rádio Impuls (5 %), ale i Frekvence 1, Rádio Černá Hora aj.

Podrobnější analýze se pro tuto chvíli věnovat nemůžeme. Po zjištění zdrojů zpráv jsme ještě položili doplňkovou otázku: „**Které dva způsoby informovanosti o činnosti zastupitelstva, městské rady a městského úřadu pokládáte za nejvýznamnější?**“

Byla to „otevřená“ otázka a odpovědi byly následně kódovány. Na dotaz odpovědělo více než 87 % respondentů, kteří na „prvé“ místo zařadili 515 pramenů a na „druhé“ místo 478 pramenů.

Pořadí zdrojů zpráv o činnosti „radnice“, které považují Svitavané za nejvýznamnější (sestaveno dle zařazení na prvním místě):

		na 1. místě	na 2. místě	
1.	NAŠE MĚSTO měsíčník MěÚ	45 %	33 %	občanů
2.	COMVISION Svitavy	23 %	15 %	
3.	denní tisk	7 %	11 %	
4.	rodina, příbuzní	7 %	8 %	
5.	spolupracovníci, spolužáci	5 %	5 %	
6.	webové stránky MěÚ	5 %	9 %	
7.	jiní dobře informovaní lidé	4 %	5 %	

8-9.	zastupitelé	2 %	4 %
	úřední deska MěÚ	2 %	2 %
10.	informační kiosky	-	2 %
11.	rádia	-	6 %

Poznámka:

Počet respondentů, uvádějících jako zdroj „informační kiosky“, ale i rádia (na prvním místě“, byl příliš nízký (n=4, příp. 3 hlasy).

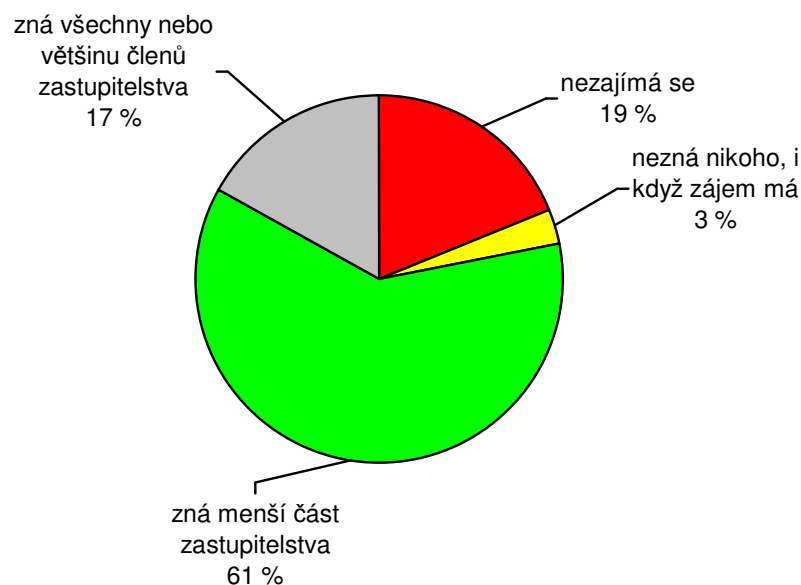
Hlavní roli na „trhu informací“ o lokální veřejné správě má v současné době měsíčník MěÚ Naše Město. Poté následuje TV Comvision Svitavy. V daleko menší míře zajišťují informovanost občanů denní tisk, rodina a příbuzní.

Významnějšími faktory, rozlišujícími statistickou významnost nositelů zpráv pro občany, je stupeň vzdělání a socioprofesionální zařazení, méně závažná charakteristika je pak věková kohorta. Konkrétně *registrujeme průkazné vazby na rodinu a příbuzné* jako zdroj zpráv mezi lidmi ve věku 20-29 let a nezaměstnanými. *Informovaní lidé a zastupitelé* mají obdobný význam především pro 60leté a starší, pro vysokoškoláky a pro ostatní zaměstnance, částečně i pro důchodce. Pokud se jedná o *využívání webových stránek*, příp. úředních desek a kiosků, jsou významnějšími uživateli, ve srovnání s ostatními, vysokoškoláci a lidé, pracující jako ekon. správní zaměstnanci. *Z vysílání TV Comvision* čerpají své informace o dění na radnici hlavně občané ve věku 30-39 let, lidé s vysokoškolským vzděláním a *denní tisk* má značný význam pro středoškoláky (vyučené občany), dělníky a důchodce, víc než pro ostatní. **Jedině měsíčník Naše Město má v informování veřejnosti dominantní pozici pro všechny skupiny obyvatel bez rozdílu.**

6.2.2 Znalost představitelů místní veřejné správy mezi občany města

Jak jsme uvedli v závěrečné zprávě o výzkumu v roce 1999, pokládáme znalost členů zastupitelstva jako představitelů lokální komunity občanů za jeden z významných indikátorů poměrů ve městě. Otázka zněla: **„Od voleb do Zastupitelstva města Svitav uplynuly bezmála čtyři roky.**

Znáte...?“ Dotazovaní měli možnost výběru ze čtyř variant odpovědí a výsledek byl následující (údaje v %, zaokrouhleně):¹

Rozbor dat prokázal, že nejsou rozdíly ve znalostech zastupitelů mezi ženami a muži. Většinu nebo všechny zastupitele znají hlavně lidé ve středním věku (v kohortě 40-49 let to bylo 21 % z nich, mezi 50-59letými asi 28 % z nich), s vyšším stupněm vzdělání (se ZŠ tak odpovědělo 9 %, se SŠ 12 %, s ÚŠŠ 23 % a s VŠ 37 %), ekon. správní zaměstnanci (25 % z nich) a OSVČ (36 % z nich). Naproti tomu o znalost zastupitelů se nezajímají obzvláště občané nejmladší do 19 let (až 33 % z nich), lidé se základním vzděláním (27 % z nich), a také lidé ekon. neaktivní, vesměs studenti a učni (cca 29 % z nich).

Svitavanů jsme se následně zeptali i na konkrétní znalost jmen osobností místní politiky, které mají svůj jednoznačný status v hierarchii veřejné správy obce: „**Víte, jak se jmenují nynější starosta, zástupci starosty a tajemník Městského úřadu Svitavy? A kdo je senátorem Parlamentu ČR?**“ Až na dotaz po jménu senátora byla použita stejná otázka v minulém i současném výzkumu.

Správně uvedlo jméno:

¹ Porovnání stavu s výsledky v r. 1999 není možné. Otázka byla formulována shodně, až na to, že v tu dobu byl necelý jeden rok od voleb, a především – alternativy odpovědí byly odlišné: 13 % občanů uvedlo, že znají všechny, nebo většinu, 38 % menší část, 29 % že zná jednoho, dva členy, 4 %, že neznají nikoho, i když zájem mají a 16 % tehdy sdělilo, že se o to nezajímají.

starosty Svitav Václava Koukala cca 95 % dotázaných
(v roce 1999 správně jmenovalo Mgr. Jiřího Brýdla 97 % občanů)

místostarostky Marcely Sezemské cca 75 % dotázaných
(v roce 1999 správně uvedlo Václava Koukala 74 % občanů)

tajemníka MěÚ Bc. Lubomíra Dobeše cca 27 % dotázaných
(v roce 1999 téhož tajemníka MěÚ jmenovalo správně 24 % občanů)

senátora Mgr. Jiřího Brýdla cca 77 % dotázaných

A stejně jako před šesti roky můžeme konstatovat: **tak vysoký podíl znalostí jmen představitelů města Svitav, jaký jsme zjistili v minulosti i v současnosti mezi občany, staršími 15 let, není v městech ČR zdaleka běžným stavem.**

6.2.3 Pohled občanů na to, co se v životě města zlepšilo a co by se mělo řešit přednostně

Po zjištění znalostí jmen reprezentantů obce byla položena „otevřená“ otázka: „**Kdybyste byl(a) starostou, které problémy života ve městě byste řešil(a) přednostně?**“

Respondenti mohli ve volné odpovědi jmenovat různé problémy a radit je na první, druhé a třetí místo pořadí, které jejich významu přiřkládají. Po zakódování bylo zjištěno, že

- **25 % dotázaných Svitavanů neodpovědělo vůbec,**
- **75 % dotázaných uvedlo 1074 návrhů;** z nich 41 % uvedlo jeden návrh, 34 % dva a 25 % tři návrhy, které by podle subjektivních úsudků zasluhovaly přednostní řešení.

Tematický přehled problémů k řešení (sestaveno ze všech výroků):

1. rozvoj možností pro volný čas – 16,3 % všech návrhů

- nejfrekventovanější byly náměty pro děti a mládež – 60 % z nich např. střediska pro mladé, rockový klub, zábavní centrum, sportoviště, dětská hřiště (u panelové výstavby) aj., finanční dostupnost
- kulturní vyžití se řadilo svou četností na druhé místo – 24 % z nich

např. vybudování kulturních středisek, zlepšení kulturních služeb, chybí kulturně společenské vyžití (střední generace), plesy (Městský dvůr je ostudou města), koncerty aj.

- sportovní vyžití – 15 % z nich
např. rekonstrukce koupaliště, přírodní koupaliště (rekreační areál Rosnička), plavecký bazén (zázemí, snížit vstupné), více peněz sportu (sport. oddílům, kopané), chybí běžecká dráha na stadionu, více sportovních akcí apod.

2. oprava a výstavba komunikací – 15,4 % všech návrhů

- nejfrekventovanější návrhy se týkají oprav chodníků – 47 % z nich
např. opravovat zničené chodníky, příkladně od nádraží, směrem na Lačnov, komunikace Vojanova, opravy chodníků i na předměstí, úroveň zimní údržby apod.
- problematika parkovišť – 25 % z nich
např. zlepšit možnosti parkování vůbec, na sídlišti Lány zvláště, parkování i ve vedlejších ulicích, zrušit (omezit) parkování na náměstí apod.
- průjezd městem, obchvat, kamiony – 19 % z nich
např. obchvat R35, průjezd městem, zlepšit dopravní situaci, vč. dopravních značek
- dopravní záležitosti – 9 % z nich
např. zavedení MHD, stavba letiště, zlepšení nádraží autobusů (čekárna, WC) apod.

3.-4. problematika sociální oblasti (potřebných) – 13,6 % všech návrhů

- nejpalčivější problém je soužití s Romy – 56 % z nich
např. soustředit se na soužití (problematiku) s Romy, vesměs v rovině výzev, kritika množství Romů v azylových domech na konci Lačnova, vysedávání Romů na náměstí, nepořádek po nich, přidělování bytů a jejich devastace, zařazovat je do pracovního procesu, do veřejně prospěšných prací aj.
- téma potřeby starých lidí – 30 % z nich
např. velmi frekventovaný požadavek stavby domova důchodců, denního stacionáře, větší kapacity LDN, ale i jeho úprava (výtah), snížit cenu za odvoz odpadků, aj.
- témata ostatní – 14 % z nich
např. obecná výzva k řešení sociální problematiky, zařízení pro handicapované děti (sluchově, pohybově, mentálně), vietnamské etnikum (a jeho přesila na náměstí) aj.

3.-4. problematika nezaměstnanosti – 13,6 % všech návrhů

Návrhy se odvíjejí od výzev ke zvýšení nabídky pracovních míst, řešení problematiky lidí bez práce, nezaměstnanost absolventů aj., vesměs palčivé problémy s malou možností „radnice“ ovlivnit je, snad jen být nápomocni „nalákat“ do města nové investory, nejlépe zahraniční aj.

Dále následují témata: *zlepšení životního prostředí – 12,5 % všech námětů*, vesměs se týkajících požadavku čistoty pořádku ve městě, kolem panelových domů, dále venčení psů (úklid výkalů), veřejné zeleně (v

Lánech, instalování laviček tamtéž, v parcích), nedostatku kontejnerů (na třídění odpadu), ekologie apod. Tématem v kaleidoskopu námětů je i *problematika bezpečnosti občanů – 11,1 % všech námětů*. Občané vesměs zvažují nad dalším zvýšením pozornosti prevenci kriminality, posílení MP (naproti tomu jednou i její zrušení), zlepšení práce MP (spolupráce s lidmi, odstranit aroganci, více hlídek, zvláště v noci), zvýšení počtu kamer. Dosti výrazně se vyzývá k pozornosti k drogové problematice (prevence, postihy distribuce), k opilosti na veřejnosti (autobusové nádraží), opatření proti výtržnosti, vandalismu, ale i požadavky zlepšit osvětlení (např. k rybníku Rosnička) aj.

Mezi *ostatní návrhy – 6,5 % ze všech* – jsme zařadili ty, které se týkají nejčastěji zdraví občanů, hlavně péče poskytované nemocnicí (chybějící lékaři, zlepšení přístupu lékařů k pacientům, zlepšit podmínky na interním a psychiatrickém oddělení) aj.; do tohoto rámce zařazujeme i náměty, směřující ke školství (požadavek na jeho podporu, na zlepšení vybavení, „dva“ hlasy o opilosti učitelů), ale i k „radnici“. Je formulován požadavek na investice i do okrajových částí města („dva“ hlasy navrhuující zastavit projekt FABRIKA), na zvýšení pozornosti propagace a prezentace města, oživení středu města, dále ojedinělá připomínka ke korektnosti v přístupu úředníků (podpora k vymýcení korupce, odstranění „bratříčkování“ apod.).

Plejádu návrhů uzavírají s 5,7 % ze všech problematika bydlení (revitalizace domů, dokončení revitalizace paneláků, propracovat bytovou politiku a zaměřit se na finančně dostupné bydlení pro mladé, podpora výstavby obecních bytů, stavět byty jen na Vějíři apod.) a *problematika podpory podnikání, která obsahuje 5,3 % všech námětů*. Zejména je zdůrazněna podpora cestovního ruchu (dořešit ubytování turistů, zprovoznění hotelu Městský dvůr, hotelu na náměstí), požadavky podpory českých živnostníků (vesměs spojené s kritikou vietnamského obchodování a posouzení struktury obchodů a služeb, rozšíření v Lánech, obnovení mléčné jídelny, regulace počtu supermarketů a jejich lokalizace mimo město, otevření pivovaru) aj.

Na otázky, jaké problémy života ve městě by občané řešili přednostně, jsme se shodně jako výzkum IKSP ve 12 městech ČR zeptali: **„Můžete říci, co se podle Vás v životě města za poslední čtyři roky zlepšilo?“** I v tomto případě mohli respondenti ve volné odpovědi uvádět svá hodnocení ke všemu, co je napadlo. Po zakódování jsme zjistili, že

- **59 % občanů „nic nenapadlo“**,
- **41 % občanů uvedlo 313 pozitivních změn ve městě.**

Aniž bychom mohli v této chvíli uváděné odpovědi podrobněji rozebrat (snad ve druhé etapě zpracování), uveďme si aspoň tematické pořadí:

Tematický přehled pozitivních změn v životě města

1. *stavební úpravy, rekonstrukce a modernizace, bytová politika – 26 % ze všech hodnocení*
např. revitalizace sídlišť a panelových domů, úprava náměstí a města vůbec, modernizace nemocnice, galerie, budova MěÚ, vyhlídková věž aj.
2. *zlepšení životního prostředí – 25 % ze všech*
např. čistota ulic, úpravy parku J. Palacha, úprava a údržba veřejné zeleně, protipovodňová opatření na Svitavě, třídění odpadu aj.
3. *rozvoj příležitostí pro sport ve volném čase – 17 % ze všech*
např. rozšíření možností a nabídky sportovního vyžití, výstavba haly (častokrát), cyklistické stezky, přístup ke sportovcům, kulturní aktivity, až po Svitavské slavnosti (pouť, dechové hudby) aj.
4. *prevence kriminality, bezpečnější život – 10 % ze všech*
např. nejčastěji uváděno zavedení kamerového systému, monitorování náměstí, vč. policejních vozů na náměstí, vyšší pocit bezpečí ve městě, programy prevence aj.

Dále následovalo „ostatní“ s 9 % pozitiv v životě města (zejména zázemí a vybavení nemocnice – 13krát, informovanost občanů o dění a zájem o občany – 9krát, apod., dále občané kvitovali rozšíření obchodní sítě – 7 % všech kladů (vč. supermarketů – 7krát jmenovitě), úpravu dopravy se zřízením kruhového objezdu – 4 % kladných vyjádření ze všech. Jednotlivě pak byla uváděna zlepšení v oblasti sociální politiky města (např. péče o seniory, chráněné bydlení aj.), ale i snížení nezaměstnanosti.

Zařazení obou otázek a informační hodnota výpovědí v „pražském“ a následně i ve svitavském prostředí, je diskutní. Projevuje se přitom sociologicky známý rozpor mezi pociťovanou potřebou či zájmem a způsobem jejich verbalizace, která bývá značně obecná (případně dotazovaní neodpověděli vůbec). A k tomu přidejme slabou „historickou“ paměť veřejnosti, zvláště má-li se vyjádřit pozitivně, i nízké povědomí o kompetencích veřejné správy.

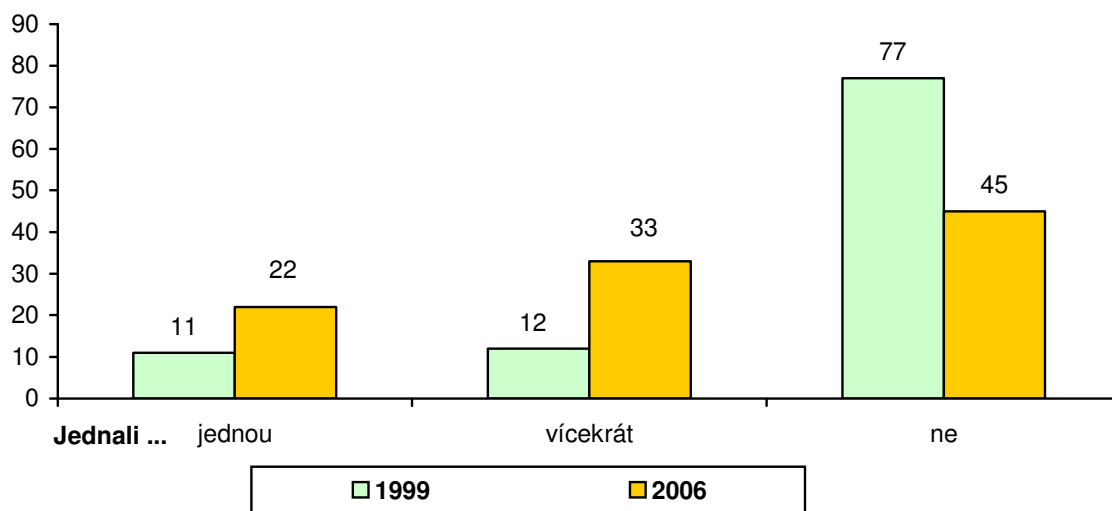
A ještě jedna poznámka, netýkající se jen tohoto tématu. Empiricky zjištěná data uvádějí subjektivní soudy občanů, vycházející z každodennosti jejich života, zatímco rozhodování „radnice“ se odvíjí od dlouhodobých programů, ne-li perspektiv a vizí rozvoje města. Což může být i v rozporu s míněním jednotlivců i skupin obyvatel. Ovšem i v takovém případě poskytují předkládané informace, stejně jako celý výzkum veřejného mínění, podklady obci k „public relations“, tedy k „práci

s veřejností“. Tedy působit se záměrem pozitivně vytvářet, udržovat nebo měnit s ní vzájemné vztahy.

6.2.4 Spokojenost občanů města při jednání „na radnici“

„Fungování obecních úřadů, v našem případě Městského úřadu ve Svitavách, je pro vyjádření vztahu občanů k samosprávě a ke státu nadmíru důležité. Jsou to právě úředníci, s nimiž přicházejí občané do kontaktu ve svých „běžných“ záležitostech a podle jejich přístupu si lidé mnohdy formují svůj názor na místní politiku a politický život u nás vůbec. A i když jsme se nemohli tomuto tématu věnovat podrobněji, uvádíme aspoň několik symptomů zmíněného klimatu mezi občany.“ Tak jsme to napsali před šesti roky, a platí to v současnosti i pro období příští.

Nejdříve jsme se zeptali: „**Jednal(a) jste v poslední době, asi tak v uplynulých dvanácti měsících, v nějaké záležitosti s úředníky Městského úřadu ve Svitavách?**“ Frekvence jednání občanů měla tyto parametry (údaje v %, zaokrouhleně):

Testování korelací signalizovalo významné vazby k věku, vzdělání i k socioprofesionálnímu zařazení. Na další souvislosti musíme rezignovat.

Tab. 45: Frekvence jednání občanů Svitav na Městském úřadě v roce 1999 a v roce 2005 podle některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

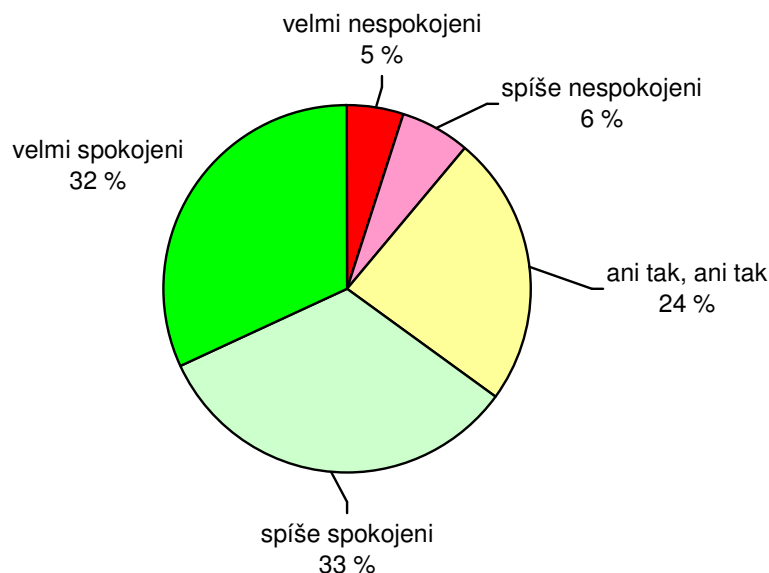
CHARAKTERISTIKA	FREKVENCE JEDNÁNÍ			
	jednou	vícekrát	nejednali	
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN $C_{norm} = 0,206 / 0,267$				
15-19 let	1 2	10 33	2 8	88 59
20-29	1 2	10 20	14 42	76 38
30-39	1 2	15 16	13 36	72 48
40-49	1 2	15 19	14 39	71 42
50-59	1 2	8 25	18 33	74 42
60 a více	1 2	9 22	7 23	84 55
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ $C_{norm} = 0,280 / 0,341$				
základní	1 2	7 25	5 18	88 57
střední (vč. vyučení)	1 2	10 17	11 31	79 52
úplné střední	1 2	18 25	17 42	65 33
vysokoškolské	1 2	6 13	26 62	68 25
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ $C_{norm} = 0,340 / 0,294$				
dělníci	1 2	11 20	7 26	82 54
zam. ekon. správní	2	20	42	38
zam. ostatní	} 1 2	16 19	22 48	62 33
OSVČ	1 2	15 11	24 57	61 32
nezaměstnaní	1 2	9 24	4 32	87 44
důchodci	1 2	8 22	4 25	88 53
ost. ek. neaktivní (vč. studentů, učňů)	1 2	5 30	21 23	74 47

Návazně jsme se zeptali: „Můžete nám několika slovy popsat, o jakou záležitost šlo? Uveďte, prosím, věc, o níž jste jednal(a) naposledy“. Na otázku odpovědělo 55 % těch občanů, kteří předtím uvedli,

že v roce 2005 nejméně jednou na radnici jednali (n=328 respondentů).
Odpovědi bylo možné členit takto:

1. záležitosti odboru vnitřních věcí (matrika)	42,4 %	respondentů
2. neodpověděli, i když měli (uvedli totiž, že na MěÚ jednali)	20,1 %	
3. ostatní (poplatky za psy, lovecký lístek, oprava místní komunikace, výběrové řízení, ...)	10,4 %	
4. záležitosti stavební	8,2 %	
5. záležitosti životního prostředí	6,4 %	
6. záležitosti bytové	4,9 %	
7. záležitosti sociální	4,6 %	
8. záležitosti sousedských vztahů	2,1 %	
9. záležitosti kultury, školství, zdravotnictví	0,9 %	

Poté jsme se otázali: „**Při vyřizování záležitostí - jak jste byl(a) spokojen(a) s jednáním úřednic a úředníků radnice?**“ Pro hodnocení měli respondenti škálu od 1 = velmi spokojeni, až po 5 = velmi nespokojeni. Základní členění odpovědí mělo tyto hodnoty (údaje v %, zaokrouhleně):

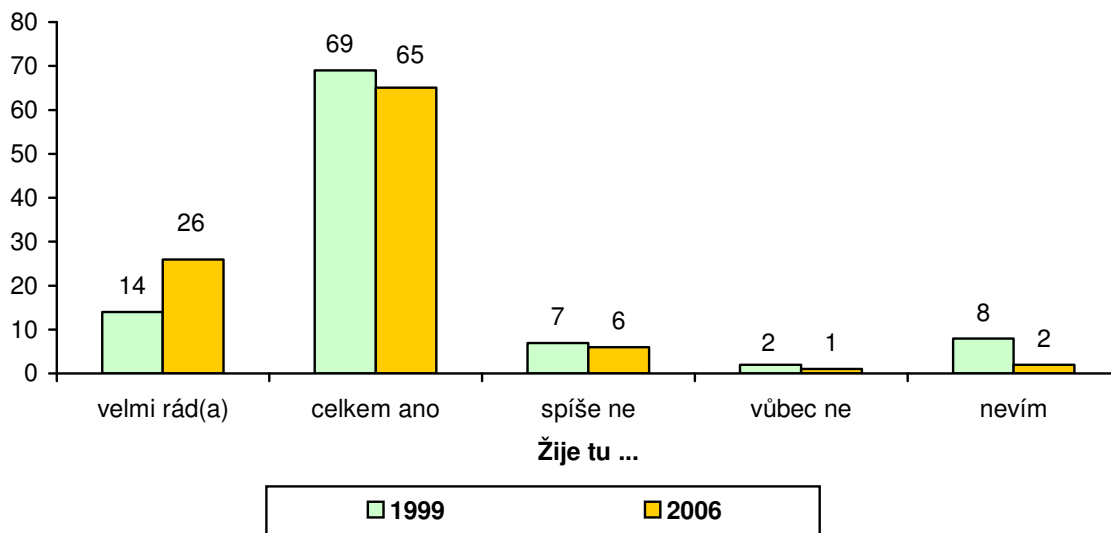

Shrneme-li předcházející poznatky, pak je **evidentní vzestup frekvence jednání občanů Svitav na Městském úřadě ve srovnání s rokem 1999**. Příčin může být několik, za asi nejvýznamnější pokládejme úpravu kompetencí úřadu po reorganizaci státní správy. Podle jiných zjištění však nevybočuje „z normálu“. Rovněž skladba občanů není překvapivá (muži i ženy, spíše středního věku, vyššího stupně vzdělání,

především zaměstnanci a OSVČ). **Podstatnějším zjištěním je vysoký podíl občanů, kteří jsou s jednáním úřednic a úředníků spokojeni – deklarovaly to dvě třetiny těch, kteří s nimi byli v kontaktu.**

6.3 Citová vazba občanů k městu a symboly, které dotvářejí pocit domova

Místní politikové se stále intenzivněji zajímají o to, jaký vztah mají jejich spoluobčané k městu, jaký má pro ně město symbolický význam. Pozitivní vztah obyvatel k městu jim totiž obvykle umožňuje se i s městem, jeho historií, současností i vizemi o budoucnosti ztotožnit, být a jednat jako participující občan. Napsali jsme to i o Svitavanech v roce 1999, a platí to v současnosti. Otázka byla formulována takto: „**Žijete rád(a) ve Svitavách?**“ Skladba odpovědí byla následující (odpověď v %, zaokrouhleně):

Emotivní vazbu obyvatel ke Svitavám jsme analyzovali standardním způsobem a zjistili jsme její málo významná rozvrstvení podle sociodemografických charakteristik respondentů a její daleko významnější vazby k několika jiným pocitům (škála emotivní vazby byla oproštěna od nevýznamného podílu odpovědi „nevím“, negativní vyjádření byla pro své malé četnosti sloučena).

Tab. 46: Emotivní vazba občanů Svitav k životu ve městě v současnosti podle jejich některých sociodemografických charakteristik (údaje v %, zaokrouhleně)

CHARAKTERISTIKA	VE SVITAVÁCH ŽIJÍ		
	velmi rádi	celkem ano	nerádi
PODLE POHLAVÍ Cnorm=0,118			
muži	25	66	9
ženy	27	68	5
PODLE VĚKOVÝCH SKUPIN Cnorm=0,252			
15-19 let	21	71	8
20-29	24	66	10
30-39	23	65	12
40-49	19	77	4
50-59	35	62	3
60 a více	40	55	5
PODLE STUPŇŮ VZDĚLÁNÍ Cnorm=0,128			
základní	23	70	7
střední (vč. vyučení)	27	65	8
úplně střední	26	70	4
vysokoškolské	36	55	9
PODLE RODINNÉHO STAVU Cnorm=0,212			
svobodní(é)	23	68	9
ženatí, vdané	28	68	4
rozvedení(é)	18	65	17
ovdovělí(é)	36	58	6
PODLE SOCIOPROFESNÍHO ZAŘAZENÍ Cnorm=0,222			
dělníci	22	70	8
zam. ekon. správní	24	70	6
zam. ostatní	31	61	8
OSVČ	31	69	0
nezaměstnaní	19	64	17
děchodci	34	62	4
ost. ekon. neaktivní (vč. studentů, učňů)	22	71	7

Pozitivní citový vztah Svitavanů starších 15 let k městu, v němž žijí, je výjimečný: jak svým zastoupením, tak vzestupem podílu v komunitě. Jestliže před šesti roky více než osmdesát ze stovky obyvatel města v něm žilo rádo, tak v současnosti to je již více než devadesát ze sta. Ve městě tehdy nežilo rádo téměř deset lidí, nyní to je už jen sedm ze sta občanů. I podíl těch lidí, kteří o svém vztahu „nepřemýšleli či neví“, se zmenšil, z původních osmi na současné dvě osoby ze sta.

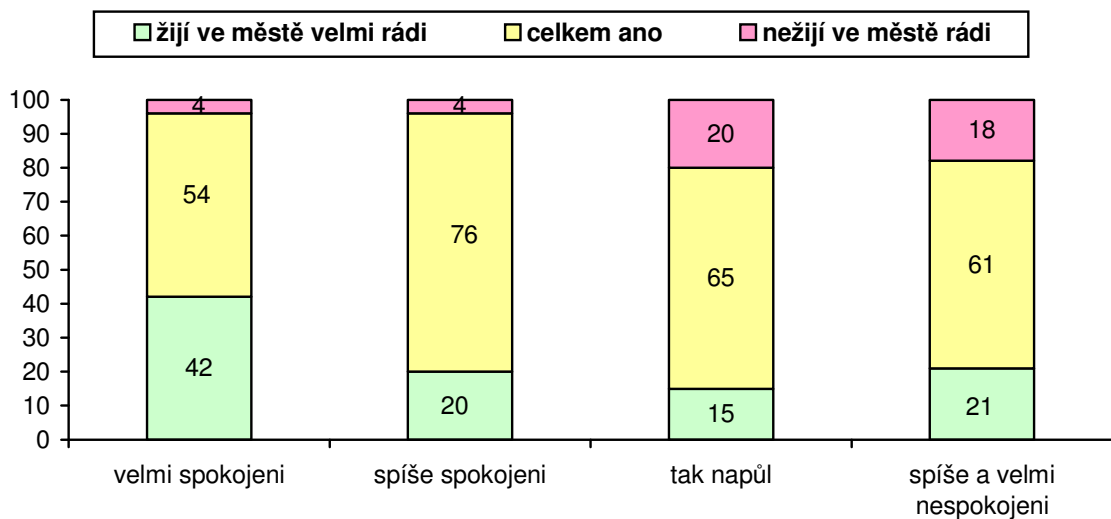
Rozložení četností ve standardních charakteristikách sděluje čtenáři několik trendů v emotivní vazbě Svitavanů: *rádi ve městě žijí* především lidé starší než mladší, pocity oscilují kolem 40. roku věku, bez vlivu

pohlaví, vzdělání i rodinného stavu (vyjma skupiny „rozvedení“); jednoznačně pozitivní vztah deklarovali očekávaně senioři, spíše překvapivě živnostníci, podnikatelé – osoby samostatně výdělečně činné. Naproti tomu *ve městě rádi nežijí* o něco významněji muži než ženy, lidé ve věkové kohortě 20-39 let, rozvedení a nezaměstnaní.

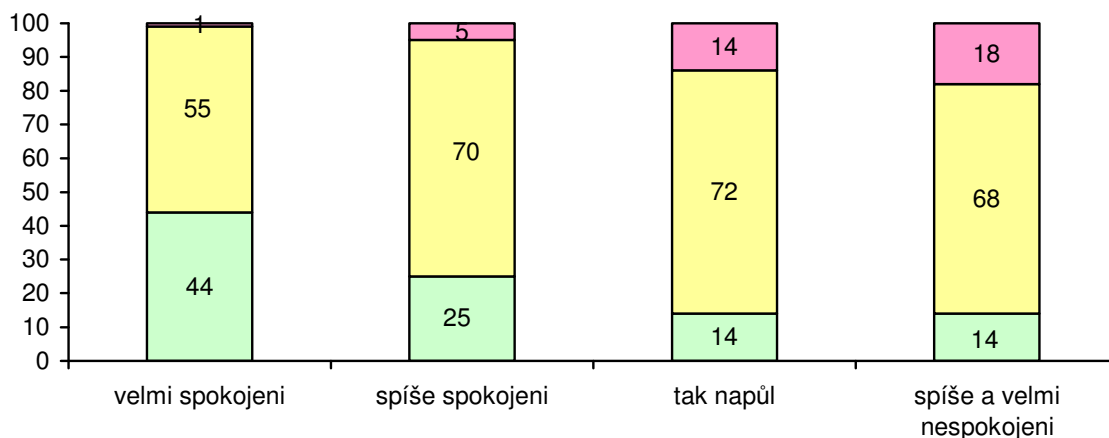
Emotivní vazbu obyvatel města jsme testovali i ve vazbě k jiným jejich postojům či znakům. Zdá se, že *čím lidé bydlí ve Svitavách kratší dobu, tím je mezi nimi více takových, kteří ve městě rádi nejsou* (z občanů, bydlících v obci od narození či aspoň 20 let, v ní nežijí rádo 4-7 % z nich, zatímco mezi bydlícími „relativně“ krátce, méně než dvacet let, je jejich podíl kolem 10-11 %). Tato zjištění, stejně jako statisticky průkazná *pozitivní citová vazba k deklarované spokojenosti s bytem, domem a ulicí, ve které občané žijí, a k dobré životní úrovni není překvapivá*. Ovšem, jejich kvantifikace v tomto výzkumu může být podkladem k dalším úvahám o vývoji Svitav (údaje v %, zaokrouhleně):

a) srovnání pocitů (ne)spokojenosti s bytem, domem a ulicí, a emotivní vazby k městu

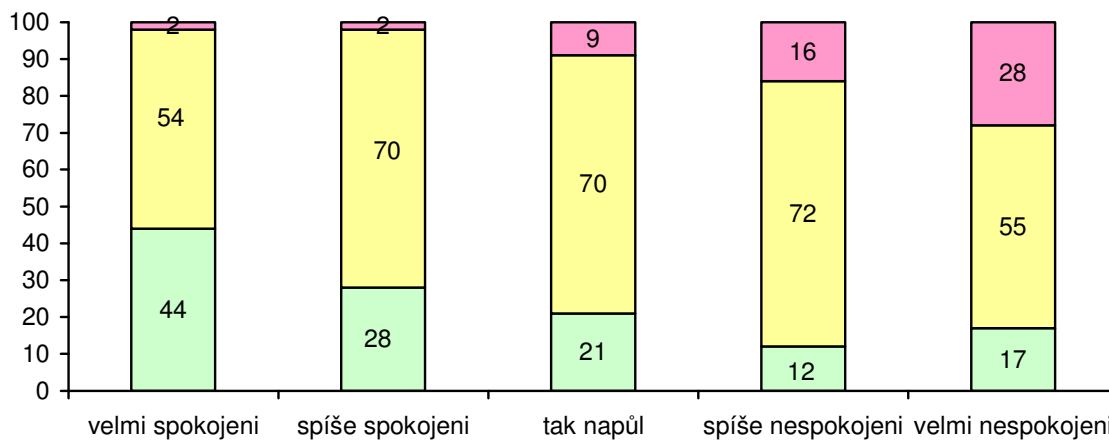
- **spokojenost s bytem** (Cnorm=0,373) (legenda platí i pro následující grafy)

- spokojenost s domem (Cnorm=0,364)

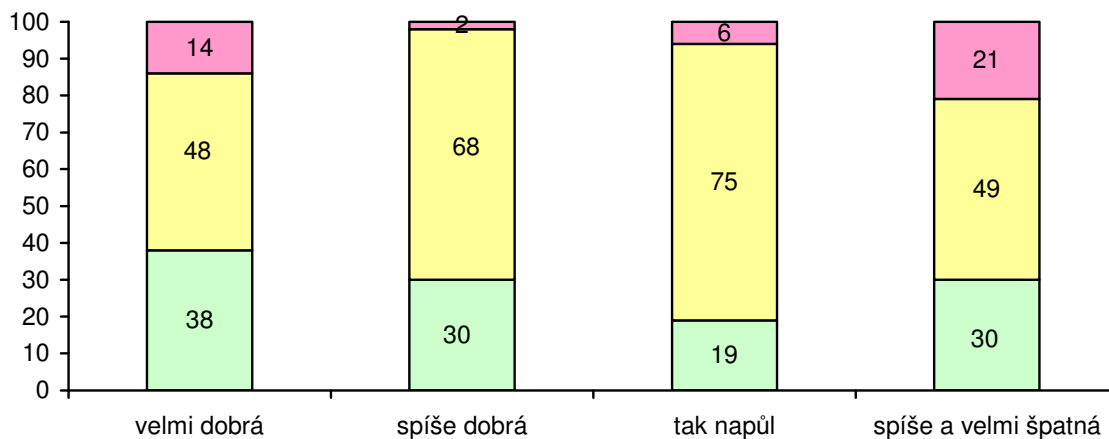

- spokojenost s ulicí (Cnorm=0,377)

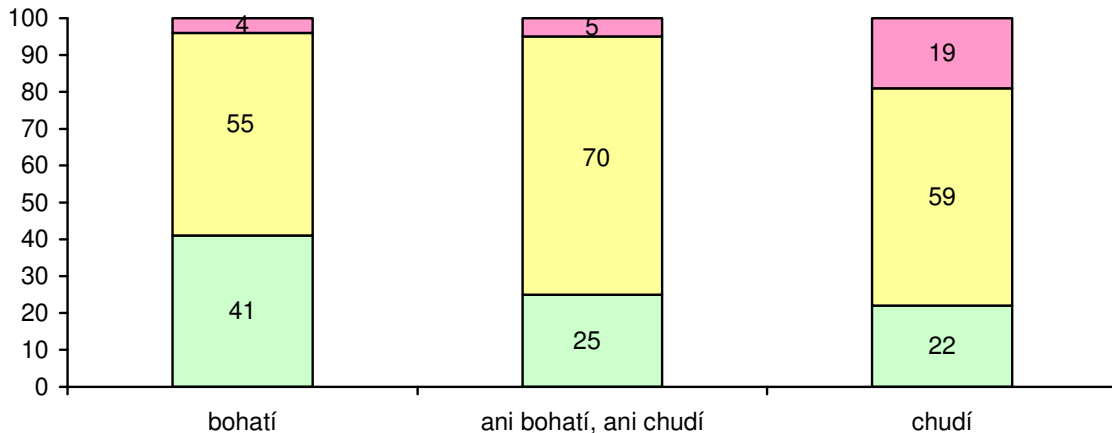

b) hodnocení životní úrovně domácnosti a emotivní vazba k městu

- spokojenost s životní úrovní (Cnorm=0,334)

- subjektivně vnímaný materiální status (Cnorm=0,258)

Na předním místě této subkapitoly jsme opodstatněně uvedli nadmíru velký podíl Svitavanů, oznamující svůj pozitivní emotivní vztah k městu. Na místě však je i trocha skepse. **Jakkoliv jsou podíly obyvatel v komunitě s negativními pocity ve vztahu k obci nízké, nelze je bagatelizovat.** Jsou to totiž především mladí, zřejmě více muži, navíc bez práce, a to není pro perspektivu přínosem.

Aspoň dílčím způsobem se ještě zabýváme symboly atraktivity města zorným úhlem občanů. Jak jsme již uvedli před časem, vycházíme z předpokladu, že většina lidí si obec, v níž žije, vědomě a nevědomě ztotožňuje s určitým místem, stavbou, krajinou apod., které vystupují jako symboly jejich vztahu k městu, přičemž to jsou symboly, na které jsou lidé hrdi. Proto si rovněž myslíme, že vhodným impulsem pro verbalizaci postoje k určení těchto symbolů je žádost o jejich ukázání známému, který doposud v lokalitě nebyl. Otázka byla formulována takto: „**Představte si, že by Vás navštívil známý, který ještě nikdy ve Svitavách nebyl. Napište tři místa, která byste mu chtěl(a) ve Svitavách či nejbližším okolí ukázat.**“

Atraktivity města a spádového území Svitav uvedlo 94 % dotázaných obyvatel. Uvedli 1759 symbolů, což představuje 3,1 místo na jednoho respondenta (v roce 1999 odpovědělo 97 % občanů, uvedli 1457 symbolů, což představovalo 2,7 míst na jednoho).

Konstatujme, že **Svitavané preferují následující symboly atraktivity sledovaného území** (v závorce uvádíme údaje z doby před šesti roky):

81 %	(91 %)	z nich uvedlo	Náměstí Míru
70 %	(21 %)		svitavské parky jmenovitě park Jana Palacha, Schindlerův háj, lesy v okolí
36 %	(19 %)		sportovní areály a zařízení jmenovitě sportovní hala Na Střelnici, areál Cihelna, koupaliště, krytý bazén atd.
34 %	(40 %)		kulturní památky (a významné domy) jmenovitě Stará radnice a dům „U Mouřenína“, Langrova vila, muzeum a galerie atd.
31 %	(38 %)		svitavské rybníky jmenovitě Rosnička a její okolí atd.
21 %	(17 %)		okolí města jmenovitě zámek Litomyšl, hrad Svojanov, město Polička, naučná stezka atd.
20 %	(15 %)		kostely (a hřbitov) jmenovitě kostel sv. Jiljí, kostel Navštívení Panny Marie, Židovský hřbitov, vyhlídka z kostelní věže na Náměstí Míru atd.
12 %	(15 %)		restaurace, bary, obchody např. čajovna, kinokavárna Galaxie, penziony
10 %	(17 %)		ostatní jmenovitě výstavba „Na Vějíři“, pavilon nemocnice, kino, školy (kde studovali) atd.

Stejně jako v předešlém výzkumu názorové hladiny Svitavanů je **dominantním symbolem atraktivity města Náměstí Míru. Ovšem následující pořadí se proměnilo. Vzestup preferencí „svitavských parků“ a koneckonců i „sportovních areálů a zařízení“ jako lokalit k ukázaní návštěvníkům může být závažnou sociologickou výpovědí. Jen** zběžný pohled na věkovou (generační?) rozrůzněnost zpráv o přitažlivosti míst ve městě ji dodává důležitost. Mimo obecně přiznávanou prioritu, kterou je Náměstí Míru, mladí upřednostňují sportovní zařízení, střední věk k nim přiřazuje parky a starší lidé kulturní památky. Pohříchu, na podrobnou analýzu odpovědí o atraktivitách města Svitav již nemáme prostor.

7 Resumé

Shrnující glosy k veřejnému mínění občanů Svitav na počátku roku 2006

Veřejné mínění městského společenství vždy obsahuje více či méně inspirativní podněty k zamyšlení – a k praktickému jednání politiků i úředníků veřejné správy. Nejinak je tomu i ve Svitavách.

V předkládané závěrečné zprávě o výzkumu názorů, soudů, ale i předsudků o některých stránkách života ve městě, jsme uvedli poměrně širokou paletu empirických informací. Rádi bychom z nich zvýraznili aspoň toto:

a) Poznámka k sociodemografická skladbě obyvatel

Město Svitavy mělo k 31.12.2005 17 277 obyvatel, z toho bylo 8 951 žen (tj. 51,8 % z populace). Počet obyvatel města klesá po roce 1980.

Věková skladba Svitav vypovídá o tom, že je městem dlouhodobě stárnoucím, s ubývajícími počty mužů po šedesátém roce věku.

Vzdělanostní skladba Svitavanů se rovněž proměňuje očekávaným způsobem: podstatně se snižuje počet obyvatel se základním vzděláním a zvyšuje se podíl vysokoškoláků. Avšak nejen to – vzdělanostní potenciál mezi ženami a muži se postupně vyrovnává. Připomeneme-li si, že úroveň dosaženého vzdělání je snad nejvýznamnější proměnná, vyvolávající variabilitu v zájmech, názorech, ale i potřebách populace, je to další podnět pro veřejnou politiku.

Proces štěpení velkých rodinných domácností, odrážející se v nárůstu počtu cenзовých domácností, se projevuje i ve Svitavách. V letech 1980 až 2001 se počet CD zvýšil o 639 domácností (z 6613 na 7252 CD, tzn. téměř o 10 %). Ve stejném období se významně snížilo zastoupení tzv. stabilizujícího prvku, tj. úplných rodinných domácností, a to o 16 %. Naopak stoupl zastoupení neúplných rodinných domácností (cca o 89 %) a

domácností jednotlivců cca o 84 %), včetně s nimi spojených nových a méně tradičních uspořádání partnerských vztahů.

A tak bychom mohli pokračovat. Je zřejmé, že *strategické plány rozvoje měst se dříve nebo později neobejdou bez kvalifikované demografické a sociální analýzy*. Dodejme, že lépe bude dříve...

b) Poznámka k územní stabilizaci obyvatel

Podle výsledků Sčítání 2001 bylo *ke dni sčítání ve městě Svitavy 2445 trvale obydlených domů se 6388 byty; z nich bylo 37 % v rodinných domech a 62 % v domech bytových*. Parametry bytů (např. obytná plocha na jeden byt i na osobu, technické vybavení, způsob vytápění) se v průběhu sledovaného období 1970-2001 proměnily k lepšímu, aby souběžně zaostaly ke vzrůstajícím potřebám lidí.¹

Všimněme si aspoň dvou fragmentů problému: *stabilizace* (vůle, ochoty či přání obyvatel) bydlet trvale v místě svého současného bydliště, a *migrace*, přemisťování osob přes libovolné hranice, spojené se změnou místa bydliště.

Dobrou zprávou je, že 70 % Svitavanů starších 15 let chce ve městě žít trvale. Špatnou zprávou je, že hrozba potenciální migrace je v současné době závažnější. Jednak svým rozsahem (myšlenkou na odstěhování se v dohledné době, tak do pěti let, se nyní zabývá cca 13 občanů ze sta, zatímco před šesti lety to bylo 6 občanů ze sta) a jednak skladbou migrantů. Odstěhovat se spíše chtějí lidé mladí a vzdělaní. A ještě aspoň jeden významný, byť rozporuplný znak přání se z města odstěhovat. V co nejkratší době, tak do 2-3 let, by chtělo změnit bydliště asi 16 % z občanů, kteří deklarovali svou „velmi dobrou“ životní úroveň, a asi 20 % z těch, kteří svou úroveň vnímají jako „spíše a velmi špatnou“. Významnou

¹ Potřeby jsou determinovány takovými proměnnými, jakými jsou věk, rodinný cyklus, vzdělání, sociální vrstva, hierarchie hodnot, konformita vůči sociálním názorům, ostatní významy určitých forem spotřeby – a samozřejmě institucionálními formami uspokojování.

proměnnou, která ovlivňuje migrační nálady ve městě je nespokojenost nejen s bytem, ale i s domem a ulicí, v nichž žijí.

Co lze pro řešení problémů například udělat? *Zpracovanou koncepci bytové politiky na území města aktualizovat, kvalifikovaně posoudit kompetence města, zvláště k výstavbě tzv. sociálních bytů a další.*

c) Poznámka k problematice bezpečného života obyvatel

Svitavy patří mezi obce a města, ve kterých se klade důraz na prevenci kriminality, a to již několik roků. Systém prevence kriminality je neoddelitelnou funkcí moderního města. Koneckonců, i uskutečněný výzkum, jehož výsledky publikujeme, je toho dokladem. Vždyť hlavním cílem bylo zjistit stav pocitu bezpečí mezi občany ve srovnání času 1999 a 2006, tedy před a po realizaci mnoha programů prevence kriminality.

Z rozsáhlého sociologického šetření bychom chtěli zvýraznit:

- **bezpečnostní situace ve Svitavách se občanům jeví příznivěji než tomu bylo před šesti roky.**

Bezpečně se cítí:

v bytě, domě ve dne	96 %	(v r. 1999 – 93 %)	dotázaných
v bytě, domě se v noci	91 %	(81 %)	
ve městě ve dne	94 %	(92 %)	
ve městě večer, tak do 22 hod.	62 %	(56 %)	
ve městě v noci	34 %	(29 %)	

- pořadí trestných činů, z nichž mají občané obavy, se za období mezi výzkumy příliš nezměnilo. **Významnějším zjištěním pro hodnocení poměrů je, že za uplynulé období poklesly pocity v kategorii „velmi ohrožení“.** Například:

Cítí se být velmi ohroženo:

z krádeže kola	35 %	(v r. 1999 – 51 %)	majitelů
z vykradení auta	22 %	(33 %)	
z krádeže auta	13 %	(25 %)	
z vykradení bytu	7 %	(12 %)	

Naproti tomu se mírně zvýšily, příp. zůstaly beze změny, pocity ohrožení u těchto přestupků a trestných činů:

z pomluvy o 3 % (ze 16 % v roce 1999 na 19 % v roce 2006), z kapesních krádeží o 2 % (z 10 % na 12 %), z oloupení na ulici o 4 % (ze 7 % na 11 %), či z ublížení na zdraví o 3 % (z 5 % na 8 %) a z výtržnictví o 1 % (z 15 % na 16 %).

Sociologicky zajímavým zjištěním je setrvalost obav občanů z agresivních a násilných trestných činů a pokles obav z majetkové kriminality.

- **viktimizace občanů zřejmě klesá:** zatímco před šesti roky pocítilo kriminalitu samo na sobě asi 21 % městské populace, pak počátkem letošního roku totéž uvedlo asi 16 % z ní.

stav v oznamování trestných činů policiím se nemění: více než polovina občanů Svitav (55 %, v r. 1999 – 56 %), kterým někdo ukradl nějakou věc či peníze, přepadl je či ohrožoval, ohlásila tuto skutečnost Policii ČR. Více než jedna pětina postižených (21 %, v r. 1999 – 19 %) se s oznámením obrátila na Městskou policii Svitavy.

- v rámci komplexních součinnostních programů prevence kriminality byly a jsou používány nejrůznější metody a techniky. **Mezi občany města získalo devět ze čtrnácti programů více než 50 % preferencí obyvatel na prvním a druhém místě škály hodnocení přínosu (ze šesti možných).** Byly to:

sledování veřejných prostranství kamerami	(77 %)
více policistů v ulicích, pěší hlídky policie	(73 %)
více uplatňovat obecně prospěšné práce	(69 %)
zřizování dalších zařízení pro volný čas	(67 %)
zřizování hřišť a sportovišť	(61 %)
podpora programů pro mládež ze sociálně slabých rodin	(55 %)
podpora protidrogových zařízení	(56 %)
zlepšení veřejného osvětlení	(59 %)
podpora organizací sdružujících mládež (Skaut, Pionýr, ...)	(55 %)

- **svitavská veřejnost se v hodnocení stavu kriminality během posledních tří let, přiklonila k tvrzení, že se situace zlepšila.** Takové hodnocení uvedlo cca 26 % občanů. pocit, že se stav nezměnil, uvedlo asi 56 % z nich a 18 % Svitavanů si myslí, že situace se zhoršila.
- **spokojenost občanů Svitav s fungováním policií ve městě nejen převažuje, ale i vzrůstá.** Pokud občané hodnotili obvodní oddělení PČR, tak v roce 2006 byl poměr 52 % spokojených k 24 % nespokojeným (v roce 1999 byly hodnoty 39:27). Ve vztahu k Městské policii Svitavy to bylo 54 % spokojených k 33 % nespokojených (v roce 1999 byl poměr 42:27)

d) Poznámky k municipální politice pohledem obyvatel

Intenzita zájmu občanů o dění ve Svitavách očekávaně převyšuje jejich zájem o ostatní témata fungování společnosti i o veřejné dění v okolí. Základním zjištěním však je, že dříve i nyní se o veřejné dění zajímají více než čtyři pětiny všech obyvatel.

V městské komunitě za posledních několik let vzrostl podíl dostatečně informovaných Svitavanů o činnosti městské samosprávy a státní správy třikrát, a navíc se o jednu desetinu snížil podíl občanů, kterým nedostatek zpráv o dění na „radnici“ nevadil.

Hlavní roli „na trhu informací“ o lokální veřejné správě má měsíčník NAŠE MĚSTO. Poté následuje TV Comvision Svitavy. V daleko menší míře zajišťují v tomto směru informovanost občanů denní tisk a rodina i příbuzní. Význam webových stránek MěÚ jako zdroje zpráv o práci zastupitelů i úředníků je zřejmě větší, než se ve veřejnosti traduje.

Vysoký podíl známosti členů Zastupitelstva města Svitavy a znalostí jmen osobností, reprezentujících obec, není zdaleka běžným stavem. Starostu Václava Koukala správně jmenovalo 95 % dotázaných.

Evidentní vzestup frekvence jednání občanů Svitav na Městském úřadě by zasluhoval podrobnější analýzu než jsme mohli provést v rámci výzkumu. Podstatnějším zjištěním je však vysoký podíl občanů, kteří byli

s jednáním úřednic a úředníků spokojeni – vyslovilo se tak 65 % dotázaných Svitavanů.

e) Poznámky o vztahu občanů ke „svému“ městu

Vjemy a zážitky, vyvolávající pozitivní citový vztah Svitavanů k městu, jsou intenzivnější, než by se asi očekávalo, a za posledních pět-šest let zřejmě ještě zesílily: *ve městě žije víceméně rádo devět z deseti občanů!*

Emotivní vazba občanů je svým způsobem rekapitulací jejich vztahu k městu jako mnohostrannému a složitému sociálnímu, ale i hospodářskému a kulturnímu organismu. Testování citové vazby k několika dalším postojům obyvatel, umožňuje konstatovat:

- vztah občanů k městu ovlivňuje délku doby jejich bydlení ve Svitavách. Čím totiž lidé ve Svitavách bydlí kratší dobu, tím je mezi nimi více takových, kteří ve městě rádi nežijí.
- míra spokojenosti s bytem, s domem (to především) a s ulicí, kde občané žijí, zřejmě působí na vztah k městu. Čím totiž jsou lidé s prostorem k žití spokojenější, tím mají silnější citovou vazbu k městu.

Stejně jako ve výzkumu před pěti-šesti roky *je pro Svitavany dominantním symbolem atraktivity městě Náměstí Míru. Ovšem následující pořadí se proměnilo, pravděpodobně „díky“ generační rozrůzněnosti pohledu na přitažlivost míst ve Svitavách. Vzestup preferencí „svitavských parků“ a zejména „sportovních areálů a zařízení“ jako lokalit k ukázkám návštěvníkům, může být závažnou výpovědí pro úvahy o strategickém rozvoji města. Takový závěr podporují i názory veřejnosti na to, co se v životě města zlepšilo a co by se napříště mělo řešit.*

8 Přílohy

8.1 Metodika a technika výzkumu

Předmět zkoumání, vymezený hlavními tématy zkoumání a časovými, ale i finančními dispozicemi, předurčil i pracovní metodu: jako *základní byla použita metoda statistická, ve variantě výběrového šetření, a metoda studia dokumentů.*

Pokud jde o volbu *techniky terénního sběru dat*, byla použita *technika standardizovaných rozhovorů* (příp. technika osobního rozdání a sběru dotazníků). *Terénní sběr dat byl proveden ve dnech 24.-30. března 2006* 70 instruovanými tazateli (35 studentek a studentů z Gymnázia Svitavy a 35 studujících Obchodní akademie a Vyšší obchodní školy Svitavy). Za spolupráci děkujeme ředitelům škol PaedDr. Milanu Báčovi a RNDr. Jaroslavu Kloderovi. Na organizačním zajištění terénní práce tazatelů se úspěšně podílely učitelky obou škol, Mgr. Libuše Vévodová a PhDr. Hana Hejduková.

Výběrový soubor dotazovaných obyvatel starších 15 let byl konstruován *pomocí kvótního výběru*. Použitými charakteristikami (znaky) obyvatel, podle nichž tazatelé vybírali občany (respondenty), bylo trvalé bydliště Svitavy, pohlaví, věkové skupiny a nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání. Po standardně prováděné kontrole kvantity a kvality práce tazatelů bylo do zpracování zařazeno 590 vyplněných záznamových listů rozhovoru (dotazníků).

Záznamové listy rozhovorů (formuláře dotazníků) zpracovaly kodérky laboratoře. Počítačové zpracování dat provedl PhDr. Lubomír Štula standardními postupy. Třídící plán vycházel především z kombinace postojových otázek s identifikačními znaky dotazovaných osob. Meritorní odpovědi a charakteristiky respondentů byly zpracovány vesměs do dvourozměrných kontingenčních tabulek podle sloupcových a řádkových proměnných. Identifikace asociací mezi řádkovými a sloupcovými kategoriemi v těchto tabulkách byla prováděna „znaménkovým schématem“, testujícím stupeň významnosti a směr interakce. Dále byly údaje testovány Pearsonovým testem dobré shody (chí-kvadrát testem), určujícím hladinu

statistické významnosti vztahu mezi testovanými jevy. Pro zjištění míry závislosti mezi jevy pak byl použit tzv. normalizovaný koeficient kontingence C_{norm} . Při interpretaci tohoto testu platí, že čím je jeho hodnota vyšší, tím je ovlivnění silnější. Závislost vyjadřujeme verbálně takto:

$C_{norm} = 0,00 - 0,15$ slabá závislost $0,31 - 0,45$ silná závislost
 $0,16 - 0,30$ střední závislost $0,46$ a více velmi silná závislost

Tento postup byl aplikován v celé výzkumné akci.

Přepis rukopisu studie, grafiku dat upravilo a studii vytisklo grafické studio KINDL, zastoupené Mgr. Jiřím Jaremou. Základní korekturu provedl Mgr. Petr Kudela. Interpretaci výsledků a závěrečnou studii vypracoval PhDr. Juraj Hon.

Metodika a technika byly použity ve většině výzkumů, které laboratoř uskutečnila v letech 1991-2005. Pokládáme je za ověřené.

8.2 Prameny (bibliografie)

Výchozími studijními materiály byly:

- publikace ČSÚ: *Sčítání lidu, domů a bytů k 1.3.2001*, základní informace o obcích ČR, okres Svitavy, vydáno květen 2003, Praha
- *internetové stránky MěÚ Svitavy*, zpracované Erichem Stündlem, koordinátorem prevence kriminality, rok 2000 až 2005
- *rešerše „Program prevence kriminality“*, zpracovaná oddělením bibliografie Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě, Bc. Dagmar Smékalová, únor 2006 (pro potřeby předkládané studie). Obsahuje vybrané citace článků a knih z období 2003-2005 a internetové stránky iDnes.cz „Strategie prevence kriminality 2004-2007“, mv.cz/prevence a meta.anopress.cz
- „*Naše město*“ svitavský kulturní a informační měsíčník, ročník 2004 a 2005

Dále to byly:

- Bayer, I. 1996, *heslo „korupce“*, Velký sociologický slovník I., UK Karolinum
- Bouřa, V. 2003, *Vybrané kapitoly z kriminologie*, Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, Ostrava
- Buriánek, J. 1994, *Názory občanů na kriminologické aspekty prostředí v Praze*, Sociologický časopis, č. 2, Praha
- Buriánek, J. 2001, *Bezpečnostní rizika a jejich percepce českou veřejností*, Sociologický časopis, č. 1, Praha

- Frič, P. 2001, *Korupce – deviantní chování, nebo sociální dezorganizace?* Sociologický časopis č. 1
- Kotačka, L. 1968, *Faktory stabilizace ostravského obyvatelstva.* Informační zprávy sociologie města a bydlení, VÚVA Praha.
- Marečková, A., Scheinost, M. 1992, *Současný stav kriminality v České republice,* Sociologický časopis, č. 2, Praha.
- Musil, J., 1994, *Sebeobrana státu a občana před kriminalitou,* Časopis: S'94, č. 30, Praha.
- Nedomová, A. (editorka) 1999, *Trh bydlení, jeho regionální diference a sociální souvislosti,* Sociologický ústav AVČR, Praha.
- Pechačová, Z., Hraba, J., Wan-Ning Bao, Lorenz O.F., 1998, *Pocit ohrožení kriminalitou v ČR.* Sociologický časopis, č. 2, Praha
- Potůček, M. 1997, *Nejen trh. Role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti,* Sociologické nakladatelství SLON, Praha.
- Protivínský, M. 1994, *Represe a prevence kriminality. Názory a zkušenosti z USA, Německa a České republiky,* Čas, Kriminalita, č. 3, Praha.
- Příhoda, V. 1974, *Ontogeneze lidské psychiky,* Díl 1. Vyd. SPN Praha.
- Purkrábek, M. a kol. 1996, *Veřejná politika a její aktéři,* Sborník, Fakulta sociálních věd UK, Praha.
- Rabušic, L. 1995, *Česká společnost stárne,* Filozofická fakulta MU, Brno.
- Sak, P., Semerád, J. 1996, *Role policie ve společnosti v očekávání veřejnosti.* Policejní akademie, Praha.
- Večerka, K., Holas, J., Štěchová, M., Diblíková, S. 2001, *Kriminologické charakteristiky dětí s nařízenou ústavní či ochrannou výchovou.* Sociologický časopis, č. 1.
- Večerka, K., Holas, J. 2003, *Preventivní aktivity v názorech obyvatel měst,* Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha.
- Vinopal, J., 2006, *Empirická přístupnost levo-pravé politické orientace,* Sociologický časopis, č. 1.
- Vlachová, K., Lebeda, T. 2006, *Aktivní občanství a spokojenost s demokracií v Evropě.* Sociologický časopis, č.1.

- Zapletal, J. a kol. 2000, *Prevence kriminality*. Policejní akademie ČR, Praha.

Při zpracování předkládané studie byly použity předchozí studie hlavního řešitele:

„Sonda do veřejného mínění občanů Svitav“ 1999-2000

„Sonda do veřejného mínění občanů Kroměříže“ 2001

„Sonda do veřejného mínění občanů městského obvodu Ostrava-Jih“ 2003

„Život ve stáří v regionech na území MS kraje“ 2004

a další materiály.